

824.720

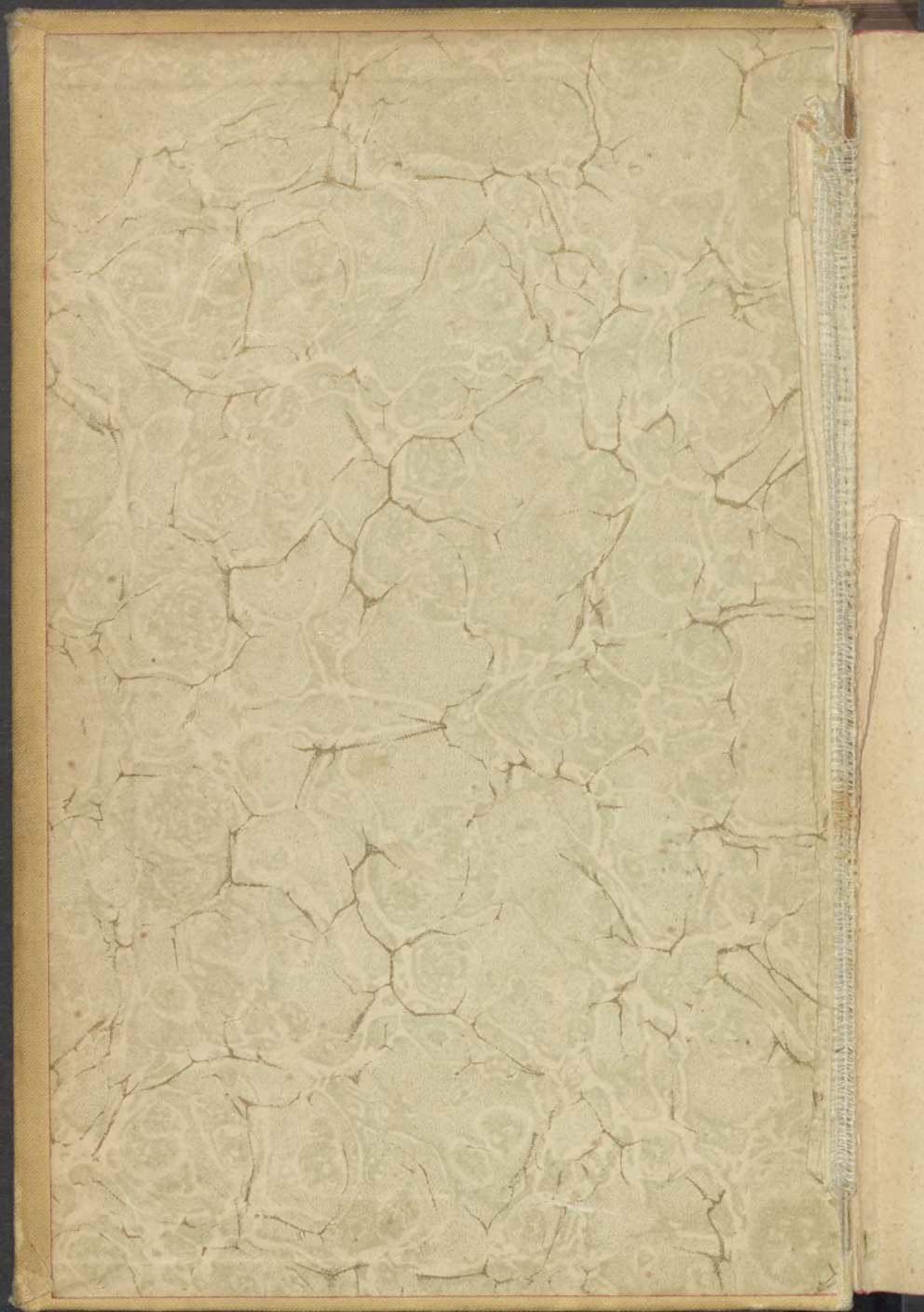

Bereczka Ferencz

— — — — —
Napnyugati
Mesék

Budapest Singer és Wolfner kiadása.

Napnyugati mesék.

Singer és Wolfner kiadásai.

Herczeg Ferenc munkái:

A három testőr.

Bohózat 3 felv. Ára füzve 1 frt 20 kr.
Diszkötésben 1 frt 80 kr.

A dolovai nábob leánya.

Szinnmű 5 felv. Ára füzve 1 frt 20 kr.
Diszkötésben 1 frt 80 kr.

Simon Zsuzsa.

Regény, 3-ik kiadás, füzve 1 frt 60 kr.
Diszkötésben 1 frt 80 kr.

A Gyurkovics leányok.

Nyolcadik ezer, füzve . . 1 frt 50 kr.
Diszkötésben 2 frt 50 kr.

Mutamur.

26 elbeszélés, 3. kiad. füzve 1 frt 40 kr.
Diszkötésben 2 frt 40 kr.

Fenn és lenn.

Regény, 3-ik kiadás füzve 1 frt 40 kr.
Diszkötésben 2 frt 40 kr.

Napnyugati Mesék

Írta

Herczeg Ferenc

Budapest 1895

Singer és Wolfner kiadása

Andrássy-ut 10.

Első ezer.

824 720

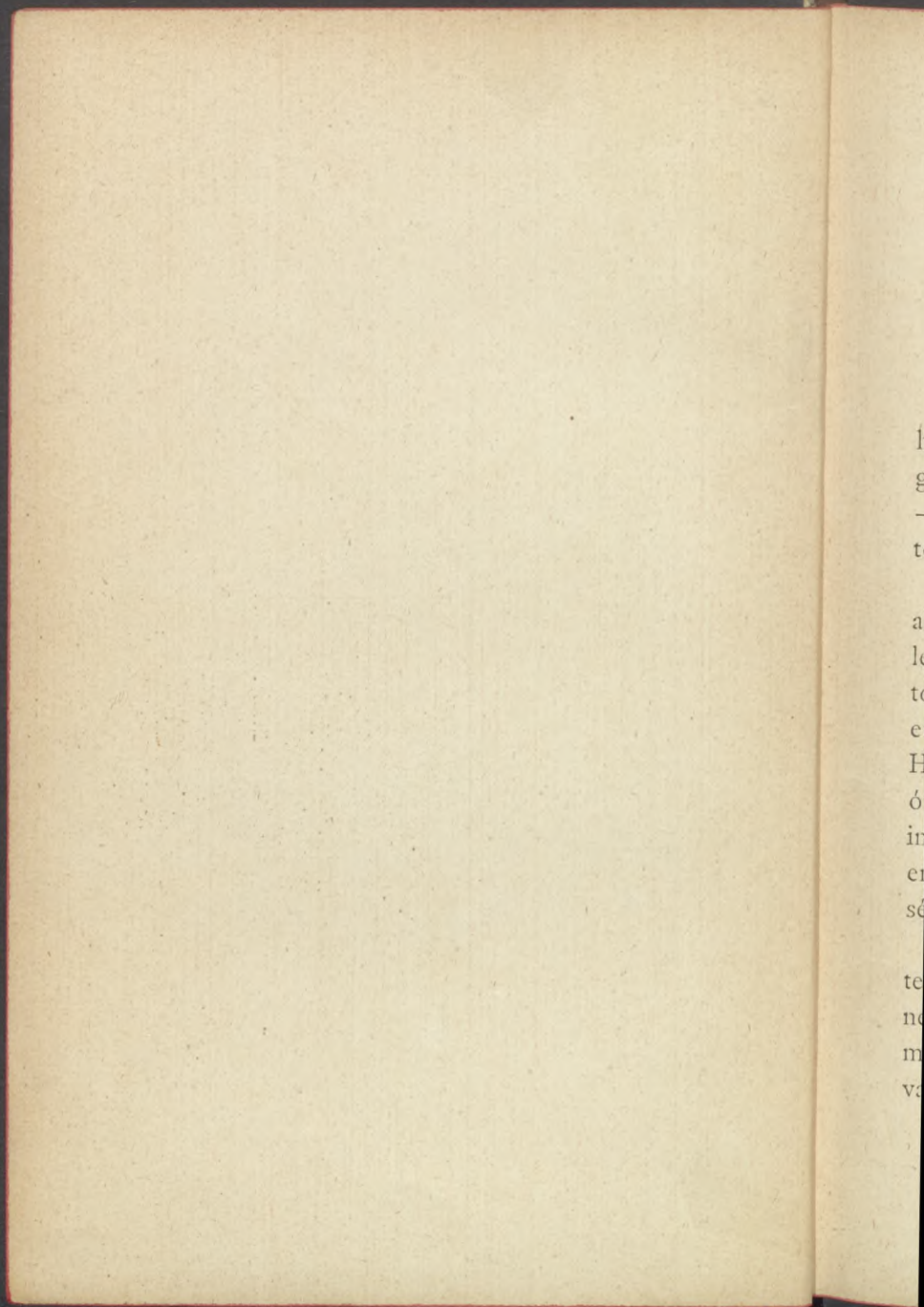
ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

B 4049/1983

LELTÁRI SZÁM

BUDAPESTI HÍRLAP NYOMDÁJA.

Sziriusz

Aki évekkel ezelőtt megfordult a budai hegyekben, az bizonyára emlékezik még a Szergiusz-nyaralóra, melyet néhány évvel ezelőtt — magam sem tudom miért — alapjából lebontottak.

A Szergiusz nyaralója magányosan feküdt az akkkor még pusztá és szomorú Holdhegy meredek lejtőjén s nagyban különbözött a divatos, soktornyú madárkalitkáktól, melyek ma a budapesti ember szemében a nyárilak fogalmát képviselik. Hatalmas arányaival, csonka góttornyával, boltíves, ónozott ablakaival, rideg recésormú falaival inkább ama skót tengerparti kastélyok egyikére emlékeztetett, melyekben valaha a Stuartkori nemes-ség véres családi tragédiái játszódtak le.

E barátságtalan ház — mondhatnám félelmetes ház — Szergiusz tanár egy mélabús szeszélyének köszönhetette keletkezését, abban az időben, mikor a hirneves tudós lángszellemét már megzavarta keletkező elmebajának első sejtelme.

Szergiusz tanár tragikus sorsa eléggé ismeretes. A hatvanas években disze volt tudományos egyetemünknek; az elektrotechnika terén tett fel-födözéseivel felköltötte annak idején az egész tudományos világ érdeklődését. A villamos erők hasznosítása körül kifejtett merész, jóslatszerű eszméi közül időközben már nem egy érvényesült gyakorlatilag. A végzet úgy akarta, hogy a tanár nem élvezhette tevékenysége gyümölcseit. Pályája delelőpontján, tulcsigázott munkássága folytán oly nagymérvű idegességbe esett, hogy tanári székéről le kellett lépnie. Miután hosszú éveken át szigorú elzárkózottságban élt a Holdhegy magányában, az 1885. év telén egy fővárosi magángógyintézetben meghalt.

I.

Még az 1885. év őszén történt, hogy egyik fővárosi napilapban a következő furcsa hirdetés jelent meg:

Férjet keresek a leányom számára. A leányom hozománya annyi millió, a mennyire jövőendőbeli vőm igényt tart; Bővebbet a kiadóhivatalban.

A hirdetés megjelenését követő napon, késő délután, látogató érkezett a Szergiusz-nyaralóba. Az idegen tiszt volt s a honvédhuszárok egyenruháját viselte.

Mikor belépett a nyaraló kertjébe, a ház egy nyitott ablakából zongorahangok áradtak elő, egy lágyan csengő alt-hang valami olasz szövegű dalt kezdett énekelni. A tiszt egy percre megállott és halkán utána dudolta a szöveget.

A kavicsos úton egy öreg szolgálval találkozott, ki a száraz lombot söpörte halomra.

— Itt lakik valami Szergiusz professzor? kérdezte, egy újságlapra tekintve, melyet kezében tartott.

A szolga igent intett fejével.

— Beszélhetek vele?

Az öreg vállat vont, aztán a torony alacsony tölgyfaajtaja felé mutatott seprőjével.

— Miért nem beszélsz rendesen?

A szolga számára mutatott.

— Néma, mormogta a tisztt.

Mielőtt a toronyba ment volna, eszébe jutott valami.

— Mondd csak, öreg, kérdezte bizalmasan, nagyon meglátszik rajtam, hogy ittam?

A néma hamiskásan vigyorgott és vállat vont. Ez annyit jelenthetett az ő nyelvén: Nem nagyon.

A tisztt láthatólag meg volt elégedve e felvilágosítással és döngő léptekkel haladt fel a toronyba vezető lépcső fokain.

Egy tágas szobába nyitott, melybe hat szokatlan nagyságu ablak szórta a fényt. A falak, a butorok, a padló telve voltak könyvekkel, tervrajzokkal és különös alaku fizikai műszerekkel, az egész szobában vad rendetlenség uralkodott. Egy ugyancsak könyvekkel telt asztal fölé egy néma, kopott emberke könyökölt, olvasásba merülve. Öreg ember volt, a koponyája oly kopasz és fényes volt, mint egy elefántcsont-golyó.

— Ön az az ember, aki leányát az ujságban

kínálja? kérdezte a tisztt, az ujságot az asztalra dobva.

— A negyvenkilencedik! mormogta az öreg halkán, a nélkül, hogy érdeemesnek találná könyvéből felpillantani.

A tisztt roszkedvűen mérte végig, aztán szó nélkül lesöpört a székről néhány írást és szembe ült a tanárral. Miután jó ideig hiába vártá, hogy tudomást vegyenek róla, lovagló pálcájával az asztalra csapott.

— Ide figyeljen! mondta vezényszóhoz szokott éles hangon. Akarom tudni, pupos-e a leánya vagy sánta?

A tanár egyet lapozott könyvében s egykedvűen mondta:

— Egyenes növésű.

— Tehát róthaju, szeplős vagy legalább bandsal, mi?

— Normális alkatú, válaszolt Szergiusz, homlokát kezébe támasztva.

— Ugyan? Talán bizony csinos is?

— Azt mondják . . .

A tisztt felkelt, miközben fellökte székét és sápkája után nyult.

— Akkor hát tartsa meg a leányát magának, nekem nem kell. Ajánlom magam!

Már erre a tanár hátradőlt székében és figyelmesen szemügyre vette látogatóját.

— Házassági akadály a szépség? kérdezte nyugodtan.

— Más leánynál nem, az önénél igen. Egy fiatal hölgynek, akinek milliói vannak és mégis az újságban keres férjet, kell, hogy legyen pupja. Vagy testi pup, vagy erkölcsi. Egy fizikai puppal meg tudnék talán bekülni, — de arra, hogy eltakarjak vele valami erkölcsi nyavalyát, arra még sem való a Tibor név . . .

— A Tibor név?

— Tibor Ákos, — szolgálatára!

Az öreg csodálatos ruganyossággal szökött fel helyéről.

— Ugyanaz a Tibor gróf, ki harmadéve átusztatott a Duna zajló jegén? Aki végig lovagolt a budai vár falán? És a ki tavaly Pólában kísérletet tett új találmányu torpedóhajóval? kiáltott a tanár növekedő hévvel.

A torpedóhajó említésére a tiszt kissé elpirult. Volt rá oka, mert a pokolgép nem az ellenséges hajót jelképező tutajt, hanem a feltalálót és a szakértő bizottságot robbantotta a levegőbe. A jury, melyet félig megpörkölve és félig megfulladva halásztak ki a tengerből, utólag azt konstata

hogy Tibor százados úr találmanya még némi javításokra szorul.

A tanár megragadta a tiszt kezét.

— Gróf úr, százados úr, én önnek adom a leányomat. Ily embert kerestem régóta!

Tibor savanyu arcot vágott. A váratlan siker bizalmatlanná tette.

— Köszönöm, de már nem kérek belőle. Az a pup elvette a kedvemet.

— Az én leányom szép, tiszta, okos, jó, mint egy angyal.

— Mióta hirdetnek angyalokat az ujságban?

A tanár kiterjesztett karokkal állotta el az ajtót.

— Hallgasson meg, mondta. — Nem azért keresek férjet a leányomnak, mintha szabadulni akarnék tőle, hanem mivel szükségem van valakire, aki közös érdeket szolgál velem és hozzá van láncolva a családomhoz. Szükségem van egy fiatal, erős, bátor férfira, aki folytatja az én munkámat és megvédi a leányom örökségét . . .

A százados ábrázata mind hosszabbra nyult; kedvtelenül fakadt ki.

— Én nem vagyok az, akit keres. Azt hittem, hogy majd találok itt egy vöröshajú zsidó leányt, akinek grófi férjre van szüksége . . . Elvettem volna, hogy kifizethessem az adósságaimat és hogy

megboszantsam vele a családomat, a mely gondnokság alá helyezett. Mit akar ön tőlem? Hogy szaporítsam a leánya vagyonát? Ahhoz nincs kedvem, de tehetségem sincs. Nem is értett ilyenhez eddig egy Tibor sem...

A tanár türelmetlenül vágott szavába.

— Ön mégis el fogja venni leányomat!

A százados olyféle arcot vágott, mint valaki, akivel nem tanácsos komázni.

— Hallgasson meg, mondá Sergius, hallgasson meg és aztán határozzon!

— Anschau'n kost't nichts! — mormogta Tibor és szembe ült a tanárral.

— Mondtam már, hogy szükségem van egy bátor emberre, aki meg tudja védeni leányom örökségét. Tudja, mi az örökség? A világ fölött való uralom!

A százados halk füttyöt hallatott; a tanár, mintha lelkébe látna, ingerülten szökött fel helyéről.

— Akinek ezt eddig mondtam, az mind boldognak tartott. Itéljen ön, valjón az vagyok-e? Nos hát, én megoldottam a madarak röptének problémáját, — feltaláltam a röptető gépet! Ismeri e könyvet? *A jövő század regénye*. De a miről az író csak ábrándozott, azt én megvalósítottam. Eel tudja fogni ennek a jelentőségét? Aki repülni

tud, annak a számára nincs távolság, akadály, nincs tenger, vár, erősség, határ; aki repülni tud, az elér mindenhova, azt nem találják meg sehol. Aki repülni tud, az a világ ura!

A százados a Czigánybáró indulót kezdte dudolni. A tanár eldobta a könyvet és felkapott egy óriási papirtekercset, melyet remegő kezekkel bontott föl.

— Itt a tervrajz, győződjék meg számításaim helyességéről, mondta villogó szemekkel.

Tibor megint a sapkája után nyult.

— Hagyjon békében a számaival, úgy sem értek hozzá. Hanem adok önnek egy jó tanácsot. Szerkessze meg azt a gépet úgy, a mint itt lerajzolta s ha készen áll, kérdezősködjék utánam, — majd ott fog találni valahol a Nilus tájékán. Szavamat adom, hogy megteszem önnek az első próbatúrást — akár a holdba is. Addig is jó éjszakát!

— De hiszen a gép készen áll! kiáltotta a tanár kétségbeesetten.

A százados fülelni kezdett.

— Készen? Hadd látom!

— Jöjjön velem! — kiáltotta Sergius.

Ifju tüzzel futott föl a keskeny csigalépcsőn, mely a torony lapos tetejére vezetett. A százados követte.

A tetőn egy hatalmas, fantasztikus alkotmány ágaskodott gerendákból szerkesztett ágyán, viaszponyvával letakarva, — az ember első pillanatra jókora aratógépnek nézhette. A tanár megemelte a ponyva szélét. A százados szeme egy óriás hal-torpedóra emlékeztető, pikkelyes fémtestre esett, melynek mindkét oldalából vagy nyolc méter hosszú, keskeny, ruganyos acélszárny nyult ki. A gép, melynek belsejében két ülő ember elférhetett, vas-tag matrácokkal volt kibélelve, orrára két szemalakú, kerek üveglenecsze volt alkalmazva.

A százados a gép belsejébe vezető csapóajtón át növekedő érdeklődéssel nézte a finom óraműszerkezetet, mely fényes üvegcsapok, sárgaréz emeltyűk és csodálatos billentyűk tömegéből állott. Ilyféle találmányok titokzatos, lázas ingert gyakoroltak reá, — különösen akkor, ha az ember a nyakát veszélyeztette velők. Szergiusz tanár úr repülő gépe felette alkalmasnak látszott e cél elérésére.

— Nos? — kérdezte a tanár diadalmasan.

— Pompás! mondta a százados őszinte bámulattal; azzal gyöngéden megveregette a gép acélszügyét, mint ezt telivér lovakkal szokta tenni.

— Akar utitársam lenni az első próbarepülésnél?

— Persze, hogy akarok.

A százados odalépett a torony párkányához és kikereste a völgyben azt a pontot, a hová a vasmadárnak az első szárnycsapások után láthatólag gurulnia kellett.

— Egy óra múlva indulunk, mondta a tanár kezeit dörzsölve, — addig is előkészítették mindent.

A két férfi lement a toronyszobába; a tanár halk hangon parancsokat osztogatott a néma szolgának, aki csengetésére elősietett. Mig a szolga a toronytetőn foglalatoskodott, azalatt Szergiusz ravasz mosolylyal elzárta a toronyba vezető ajtót.

— Mi is a neve a fellegparipánknek? — kérdezte később a százados.

— Nem adtam neki nevet.

— Akkor tartsuk meg sebtében a keresztelőt. Az egész lovaregyesület hozzám szokott fordulni tanácsért, ha telivért akarnak keresztelni. Indítványozom, nevezzük el Szíriusznak.

— Szíriusznak? De hiszen Szíriusz álló csillog, az én gépem pedig repül!

— Hát aztán? Szokratesz két lábon járt, az én lovam pedig négy lábon jár, de azért a lovat mégis Szokratesznek hívják.

— Legyen Szíriusz!

— Száraz keresztelő nem keresztelő — mondta

Tibor, ki a mult éjjeli nagy ivás reakciója gyanánt égető szomjat érezett.

A szolga a tanár parancsára poharakat és pezsgős üvegeket állított eléjük.

— Áldott ital! — szólt a tanár, a pohárban gyöngyöző bort szemlélve. Ha kifáradtam munkámban, új erőt meritek belőle...

— Éljen Sziriusz! szólt a százados.

Szergiusz kipirult arccal szökött fel helyéről.

— Ej, ön nem tud mindent, ön nem tud semmit! Figyeljen reám! A Sziriuszt a villanyosság emeli a magasba, ezer méterre, tízezer méterre, a meddig akarom, föl az éter-régióba... Ott villamos áramok kerengenek a föld körül, hatalmas, szédítő gyorsaságú áramok, ellenkező irányban... Egyik pozitív, a másik negatív. A rézsodronyban egy másodperc alatt 60,000 mértföldnyi utat tesz meg a villamos áram. Az éterben még gyorsabban halad. A föld kerülete csak 57,000 mértföld, a Sziriusz tehát, ha az áramba kerül, egy másodperc alatt kényelmesen tízszer is megteheti a föld körüli utat...

A százados megint a Czigánybáró-indulót kezdte fütyülni.

A tanár fölemelt fővel, ragyogó arccal állott előtte.

— Minden iskolás fiu tudja, hogy ha nyugatról keletnek, a felkelő nappal szemben megkerülöm a földet, mondta, minden egyes szót élesen hangsúlyozva, — akkor *egy napot nyerek* időszámításomban... És mi következik ebből? Én egy másodperc tizedrésze alatt megkerülöm a földet s nyerek egy napot, én tehát elindulok ma és visszajövök tegnap, ha pedig utamat folytatom, visszajövök tegnapelőtt, egy hét, egy hó, egy év előtt, szóval: én tetszésem szerint visszacsavarom magamat a multba...

— És ott leszek az ükapám lakodalmán, — mondta a százados, hangos hahotára fakadva.

— Igen, folytatta Szergiusz prófétai hévvel — igenis ott leszek elődeimnél, átkelek Caesarral a Rubiconon, ott leszek Nagy Sándorral a Granicus mellett, fölmegek Jézussal a Golgotára, Mózes-sel a Sinai hegyre; ott leszek a masztodonok, a pterodaktilusok világában, megoldom a genézis titkait, tanuja leszek a világ teremtésének... Az idő fogalma megszűnt, az idő örökké egy, csak a föld mozog, a nap mozog, az ember kopik...

A tanár lélegzet nélkül, gyöngyöző homlokkal rogyott székébe. Tibor könnyezésig kacagott.

— Kétkedik szavaimban? kérdezte Szergiusz zavartan.

— Ostobaság! Huszszoros pénzt ajánlok önnek, hogy a mi vasmadarunk az első két szárny-csapás után lebukfencezik a zöldséges kert közepébe s aki benn ül, az jól jár, ha néhány belapított borda árán szabadul.

— Hogyan, kiáltott a tanár ijedten — tehát nem akar elkisérni?

— Hogyne kísérném el! De azért fentartom ajánlatomat!

A könyökével lesodort az asztalról két üres palackot és a harmadik után nyult. Szeme most megakadt egy a falon függő, régi, megbarnult olajfestményen, mely egy fiatal, puderes haju nőt ábrázolt, Mária Terézia korabeli viseletben.

— Mosolygó arc, mondta, poharát a kép felé emelve, — a te egészségedre!

Aztán odalépett a képhez s elolvasta a nevet és évszámot, mely a ráma fejébe volt vésve, egy angyalok által tartott cartouche közepébe:

Rozina Beppo — Venezia — 1746.

— Kissé megkéstem az udvarlásommal, szólt a százados, miután elolvasta az évszámot.

E pillanatban megjelent a szolga feje a csapóajtó nyílásában.

— A Szíriusz készen áll, indulhatunk! mondta a tanár lázas izgatottsággal.

Tibor kiürítette poharát, aztán követte Szergiuszt a tetőre...

Mialatt a két férfi beférközött a gép szűk csapóajtáján, a torony alatt levő kert szerpentin útján hárman sétáltak. Egy fiatal hölgy, kinek viruló, tömör arcához és karcsu termetéhez bájosan illett az egyszerű gyászruha és két idősebb ur. Az urak egyike egy jónevű fővárosi gyógyintézet igazgatója volt, a másik az idegbetegségek egyetemi tanszékének ismert tanára, Szergiusz ifjúkori barátja.

— Irtózom a gondolattól, mondta éppen a leány csengő alt hangján, — irtózom a gondolattól, hogy atyámat az örültek házába adjam.

— Nem marad egyéb hátra, vélekedett az egyetemi orvos. A mostani állapot már is tűrhetetlen. Gondoljon csak arra a legújabb botrányra melyet szegény barátom az újsághirdetéssel rendezett!

A leány busan mosolygott.

— A legkevesebb, a mivel atyámnak tartozom, az, hogy türelemmel legyek iránta...

— Tudom, hogy maga jó és bátor leány, Rózsa, de a beteg saját biztonsága érdekében is követelnem kell, hogy kartársam felügyelete alá helyezzük. A szabadság, melyet tornyában élvez, ál-

landó veszedelem. Mi lenne belőle, ha egy nap bele találna ülni szerencsétlen gépébe, melyet annyi genialitással és hóborttal konstruált? Pedig előbbutóbb meg fogja tenni!

— Meg kellett volna akadályozni, hogy a gépet felépíthesse, jegyezte meg az igazgató.

— Nem tehattük. Ha a munkások egy nap elmaradtak, dühroham vett rajta erő. Az a rögeszméje, hogy az egész világ irigylit tőle dicsőségét.

Az orvos fejével bölintott.

— Nem marad egyéb hátra, mint gyógyító intézetbe vinni és pedig inkább ma, mint holnap.

E pillanatban az orvos hirtelen megragadta Rózsa karját.

— Mi ez? Nézze! A gépről levették a ponyvát...

Valóban, a Sziriusz fedetlen szárnyai kísértetiesen feketéltek a narancssárga fényben uszó, esteli égboltozaton.

Rózsa rémülten tekintett a toronyra... A gép szárnyai most halk, ütemes rezgésbe jöttek, a magasból mindinkább erősbbödő bűgös hallatszott.

— Gyorsan! Segítség! sikoltott a leány, ki azonnal megértette a veszély nagyságát.

A két férfi a torony bejáratához rohant, — az erős tölgyfaajtó zárva volt.

— Hamar! Emberek! Baltát! kiáltá az igazgató.

A Szíriusz szárnyai most már erősen csapkodták a levegőt, az egész alkotmány olyféle szökéseket tett, mint a tuzok, ha szárnyra akar emelkedni... Az elősietett szolgák baltával estek az ajtónak. Rózsa halottsápadtan tekintett a magasba és visszafojtott lélegzettel hallgatta a tompa baltacsapásokat...

Az ajtó dörögve beszakadt, a lépcsőn dobogó léptek hangzottak...

A torony tetejéről gunyos kacagás hangzott, — a következő pillanatban Szíriusz kiterjesztett szárnyakkal lebillent a párkányról és eltűnt a nyaraló tulsó oldalán.

— Hamar! Utána kell futni! Leesett a völgybe! kiáltott az igazgató.

II.

A Sziriusz lelódult a hegytetőről s a lejtővel párhuzamosan lesiklott a sötét völgybe. Itt két szárnyahegyével a gyepet verdeste, aztán hosszú ivben átvette magát a szomszéd hegyláncon, majd nyilsebesen fölcsavarodott a magasba.

A százados, ki az erőszakos zökkenések folytán kissé elkábult, most magához tért. Az üveg-lencséken át láthatta, hogy a felkelő holddal szemben repülnek.

— Az éter-régióba értünk! — mondta később a tudós, a ki, mióta a kormánynál ült, eddigi izgatottságával ellentétben, csodálatos hidegvért tanusított.

— Megkezdjük már az utat a föld körül? — kérdezte Tibor.

— Már kétszázszor megtettük, minden további másodperc alatt tízszer ismétljük.

A százados úgy találta, hogy helyzete nagyon kényelmetlen; lehajolva kellett ülnie, a lábait sem

nyujthatta ki, a levegő is füledt volt, hozzá még unatkozott is. Számítása szerint jó másfél óra mulhatott el így.

— Nem állunk már meg valahol? kérdezte.

— Le fogunk szállani a légkörbe, hogy friss levegővel lássuk el magunkat.

— És aztán?

— Aztán folytatjuk utunkat.

— Hová? Meddig?

— A világ teremtéseig — mondta Szergiusz rendületlen nyugalommal.

— Köszönöm, addig mind a két lábam elzsibbad. Nem is szabad addig elmaradnom, mert elkésem a holnapi rukkolástól.

— Késésről nem lehet szó, hiszen visszafelé haladunk az időben. Ha majd fölkeressük megint a saját korunkat, rajtunk áll, hogy az elindulás pillanatában vagy még előbb kössünk ki.

— Mégis jobb szeretném, szólt a százados, — ha engem letenne valahol. Lehetőleg még abban a korban, mikor a vendéglők már föl voltak találva.

— Most a tizennyolcadik század közepén vagyunk, jegyezte meg Szergiusz, egy óralapféle szerkezetre pillantva.

— Jól van, megnézem hát a tizennyolcadik

századot. Ön meg, ha visszajön a teremtsérről, álljon meg utközben és vegyen föl megint.

A tanár felelet helyett a billentyűkön kezdett zongorázni, nemsokára fölkel és kinyitotta a csapóajtót. Friss levegő áradt be. A Sziriusz csak két méter magasságban lebegett egy gyepes rét fölött, vakító villamfényt szórva a sötét éjbe.

— Adok önnek tiz órai szabadságot, mondta a tanár. Most tiz óra van, reggel nyolcz órakor érte jövök és visszaviszem a tizenkilencedik századba. Ott fogunk találkozni ama három nyárfa alatt. Följegyzem az időt s a helyet. Legyen pontos, különben megeshetnék, hogy soha sem találkozhatunk többé az évszázadok labirintusában.

— Ott leszek, erősködött Tibor.

— Még egyet. Ön emberekkel fog találkozni; őrizkedjék attól, hogy el ne árulja kilétét valami anakronizmusz által, még jobban őrizkedjék attól, hogy ne változtasson az elmúlt idők eseményein. Nem tudom ugyan, mi történnék ez esetben, de sejtem, hogy a logikájából kiforgatott világrend szétmorzsolná önt.

— Jól van, mondta Tibor a gyöpre szökve.

A Sziriusz föllendült a magasba. Egy ideig még szentjánosbogárként keringett a százados feje

fölött, kékes fénye aztán eltűnt az égen sziporkázó csillagok milliói közt.

Tibor megkönnyebülten lélegzett föl, majd nyujtózkodott és elzsibbadt lábaival bokázni kezdett. A pezsgő mámora már elmúlt megint, és mikor most egyedül találta magát a langyos éjben, már egy szót sem hitt el a tanár kalandos hipotéziseiből. Annyi igaz, hogy Szergiusz föltalálta a repülőgépet. Ő maga, Tibor, most éjjel itt van valahol a főváros tájékán, legsürgősebb dolga egyelőre az, hogy éjjeli szállást avagy bérkocsit szerezzen.

Jó ideig még elgondolkozva állott a három nyárfa alatt, aztán — kissé ingó léptekkel — neki-vágott az országutnak, hogy valami faluba térjen. Csodálkozva tapasztalta, hogy az októberi éj szokatlan enyhe.

Vagy tíz percig baktatott már az irgalmatlan rossz uton, mikor fülét közeledő lódobogás ütötte meg. A távoli éjben csillogó tüzfény tűnt föl. A fénypont rohamosan közeledett feléje, majd több apró csillaggá vált szét, melyek párhuzamosan haladtak az országuton. Most a sötéttségben néhány fantasztikus lovas alakja bukkant föl; mindegyiknek kengyele mellé hosszú póznára erősített lámpás volt tűzve; a lovasok egy sárgára festett,

hatalmas póstakocsit kísérték, mely elé hat vágatató ló volt fogva.

— Hahó, földiek, megálljatok! rikoltotta Tibor, az ut közepére állva.

Az első ló megbokrosodott, a lovas cifrárt káromkodott s egy otromba pisztolyt vont elő kápája mellől.

Mielőtt a százados még szólhatott volna, a többiek már körülvették és lámpáikkal arczába világítottak. Meglepetten nézték a századost, ő is meghökkenve nézte a csudálatos alakokat. Huszárok voltak, napbarnított, vadképü legények, állig fegyverben. Pitykékkal és paszománttal túlterhelt, papagályzöld egyenruhát viseltek, a fejükön czukorsüveg alaku kalpagot, melynek tetejéről hosszú, piros nyelv fityegett alá. A nyergük alá tigrises takaró volt vetve. A min pedig leginkább csudálkozott Tibor: a halántékuk fölött a hajuk két-két farkócsba volt fonva.

A kocsi időközben megállott, az ablakban ijedt arcok mutatkoztak. Mig a huszárok egy része, az országut mentén föl-alá vágatva, a szomszéd cserjéket kutatta föl, addig vezetőjük, kinek harcsa bajusza a válláig csüngött, gorombán rivalt Tiborra.

— Miféle szerzet vagy?

— Bundás! Látod, hogy katonatiszt vagyok!

— Mit kíván tőlünk? kérdezte a lovas, most már udvariasabb hangon.

— Kocsim összetört az uton, hazudta a százados, — emberek után akartam nézni, de úgy látom, eltévedtem az éjben. Beszélhetek a kocsi gazdájával?

A huszár a kocsihoz lovagolt, hosszas alku-
dozás után odaszólitotta a századost.

— Ha tud, beszéljen francziául! morogta.

A kocsiiban ketten ültek, egy drága czoboly-
bundába burkolt hölgy s egy borotvált, rezes arcu,
vézna férfialak. A hölgy — a mennyire a gyér
világításban meg lehetett különböztetni — fiatal
volt és csinosnak látszott. Mikor Tibor sapkájával
kezében az ajtó elé lépett, hangosan fölkacagott.

— Bocsánatot uram, mondta aztán, erőt véve
hangos jókedvén, — bocsánatot, de ön oly furcsa...
valami baleset érte?

— Igen, kocsim fölfordult... szólt francziául
Tibor, ki különösnek találta, hogy e miatt arcába
nevetnek.

— Talán nem is vette észre, hogy toiletteje
mennyire szenvedett? — kérdezte a hölgy, ajkai-
hoz tartva kendőjét.

Tibor ámulva nézett végig kifogástalan attiláján.

— Ah, a feje! a feje! kacagta a nő ken-
dője alól.

A százados végigsimitott gömbölyű koponyáján, melyet csak tegnap nyíratott meg a la Fiesco, a legkisebb számú ollóval.

— Elveszítette a parókáját!

— A parókámat? Most vette csak észre, hogy a hölgy kísérője fehér puderes parókát visel uti sapkája alatt. A nő haja is, a mennyre a fekete csipkekendő alatt látni lehetett, puderes volt.

Megszólalt a kocsiban ülő férfi is, csodálatos vékony, csengő gyermekhangja volt.

— Szeretném, ha az úr végre megmagyarázná, miért állította meg kocsinkat; ha még sokáig nyitva tartja az ajtót, be fog rekedni a hangom...

Tibor előadta meséjét holmi balesetről s megkérte az utasokat, vinnék el a következő állomásig. A kocsiban ülők most már velencei tájszólásban kezdtek tanácskozni; a sipogó urnak láthatólag nem volt inyére a dolog, — olyfélért mondott, hogy nem okos dolog ebben a vad országban valakit éjnek idején felszedni az országutról, különösen, ha annak a valakinek még parókája sincsen. A nő azonban kedves energiával véget vetett a vitának.

— Ön szabadon rendelkezhetik a kocsi fele fölött, maestro, én azonban beültetem az urat az én felerészembe. Ha haramia vezér találna lenni,

lesz benne annyi méltányosság, hogy csak engem gyilkol le...

Azután Tiborhoz fordult: Szálljon föl, uram!

A százados elhelyezkedett a nővel szemben, a kocsi harangcsengéssel és ostopattogással folytatta útját. Mig a férfi mogorván ült helyén s ellenséges pillantásokat vetett kéretlen utitársa felé, addig az utóbbi és a hölgy között csakhamar élénk beszélgetés fejlődött.

A nő elmondta, hogy Bécsből jönnek.

— Csodálom, hogy nem utaznak vasuton?

A nő láthatólag nem értette.

— Nem ismerjük itt az utakat, kísérőink azt mondják, hogy ez itt a legbiztosabb.

— Azt hiszem, hogy utaink mind elég biztosak? vetette oda Tibor.

— Nekünk úgy mondták, hogy a békekötés óta sok obsitos csatangol erre; a mult héten háromszor rabolták ki a császári postát. Azért is utazunk ekkora fedezet alatt.

A hölgy e szavak után egy parányi arany burnótszelenczét nyújtott Tibor felé. Ő maga is meritett belőle egy csipetnyit.

Tibor meghökkenne tekintett reá. Hogy bizonyosságot szerezzen gyanújának, ravaszul azt kérdezte, hogy mi ujság Bécsben?

— Hallotta már: Trenck bárót börtönbe vetették?

— Melyik Trencket?

— A bolondos ezredest. A császárnő szobafogságot adott neki, ő azonban elment az operába és ott az udvar jelenlétében le akarta dobni Gossau grófot az emeletről...

— Szép botrány! sópáncodott Tibor. — Mondja, kérem — kérdezte később nyugtalanul — ön Trenck Ferencet érti?

— Trenck Ferencet, a szerezsán ezredest, felelte a hölgy közönyös arccal.

Tudvalevő dolog, hogy a rakoncátlan szerezsán Nagy Frigyes ellen hadakozott, 1749-ben pedig meghalt a spielbergi tömlőcben, hová Mária Terézia parancsára zárták...

A százados alattomban az ujjába harapott; fáj, tehát ébren van. Valami babonás félelem fogta el. Pedig ez az asszony, akihez oly közel ül, hogy térdein érzi krinolinjának abroncsait, éppen nem hasonlít kísértetkez. Csupa pezsgő élet, erő, báj, ifjuság. Az a finom, forró mósuszillat, mely betölti a kocsit, szintén nem emlékezteti kriptára...

A csinos kísértet vígan fecsegett tovább. Kéretlenül is elmondta, hogy ő signorina Rozina, a bécsi opera alténekesnője.

— Az a roszkedvű ur, itt mellettem, — tette hozzá — Caffarelli, a világ első szopránistája...

A világhírű ember elérkezettnek látta az időt, hogy megszólaljon sarkából.

— Hallod, Zina, a Páris királyfi szerepe nem nekem való. Nekem kellett volna Júnó szerepét énekelnem, — de az alávaló Holzbauer odaadta Tesi asszonynak...

— Ej, maestro — mondta az énekesnő — azok az idők már elmúltak, mikor ön Doriszokat és Júnokat ábrázolhatott...

— Persze, sipította a szopránista — az ízlés már annyira romlott, hogy egy csinos lárvát többre becsülnék a legszebb hangnál. Pedig még tíz év előtt, mikor Versaillesben Judit szerepében léptem föl, XV. Lajos megölelt.

— Micsoda bolond világ ez, hol rezesorru urak éneklék a Júnó szerepét? kérdezte magában a százados.

— Mi, tudniillik, egy ünnepi kantatét fogunk előadni, magyarázta neki Rozina. — Metastasio írta az allegóriát, Holzbauer komponálta hozzá a zenét.

— Hol fognak énekelni? kérdezte Tibor, ki lassankint valami csodálatos, lázas állapotba jött.

— Tibor gróf kastélyában — mondta a művésznő.

Tibor gróf kastélyában! Ha a kapitány haja nem lett volna a la Fiesco nyírva, e pillanatban bizonyára égne meredt volna minden szála.

— Igen, fecsegte tovább Rozina, — a neje tiszteletére most ott nagy ünnepélyek folynak. Valószínűleg tudja, hogy Tibor Gergely gróf egybekelt Szülkovszki hercegnővel?

Tudta, hogyne tudta volna! Családi krónikájából tudta, hogy gróf Tibor Gergely, császári huszárgenerális, 1746-ban oltárhoz vezette Szülkovszki Aglája hercegnőt...

— És ön hová utazik? kérdezte a szép Rozina.

— Én is Tibor Gergely lakodalmára megyek, mondta tompa hangon a százados.

— Ah, ez pompás! De miután most már ismeri nevünket, le fogja vetni saját inkognitóját?

— Tibor Ákos gróf vagyok.

Rozina bájos mosolylyal hajtotta meg fejét, még a világhírű szopránista is burnóttal kínálta meg uti társát, mikor megtudta, hogy az a császárnő hatalmas kegyencének rokona.

— Jól van, gondolta magában a százados, a szelencébe nyulva, — jól van, ott leszek hát az ükapám lakodalmán!

A kocsi pedig vigan ügetett a tizennyolcadik század kellő közepébe...

Vagy fél óráig mehettek így, aztán egyszerre vörös tüzfény áradt be a kocsi ablakán.

— A generális ur fáklyásokat küldött élénk, magyarázta a kocsi mellett lovagoló huszár.

Valami faluba értek, jobbra-balra alacsony jobbágy-viskók maradtak el. A fordulónál előttük állott a Tibor-kastély, száz tüzes ablakszemét rájuk meresztve. A kocsi a színes lámpákkal kivilágított kertbe gördült, majd megállott a kapu előtt fölépitett selyemsátor alatt.

Tibor kisegítette hölgyét; a signorina kissé megszorította ujjait s mosolyogva mondta: a vizionlátásig! Aztán a világhírű Caffarelli kíséretében eltűnt egy mellék-bejáraton, a századost egy csomó csatlós között hagyva.

Tibor lassú léptekkel, mint az alvajáró, haladt föl a márvány ballusztrádák közt fölvezető lépcsőn. A sarok oszlopokon pufókarcú kőangyalok tartották a csillárokat. Ráismert ősei kastélyára. Az 1884-iki hadgyakorlatok alkalmával látta utoljára, csakhogy akkor már a Blau és társa czég keményítőgyárrá alakította át.

Az előcsarnokban egy buzavirágkék selyem-

harisnyás német polkázott eléje, bemutatva magát, mint udvarmestert.

— Vezessen a grófhöz, rokona vagyok.

— Így? Mezitelen fővel? kérdezte az udvarmester, mély menuett-bókot csapva zavarában.

— Igaz, balesetem történt...

— Ha parancsolja, rendelkezésére bocsátom ő excellenciája fodrászat...

A századosnak eszébe jutott Szergiusz tanácsa, hogy őrizkedjék minden anakronizmusztól, azért nem is ellenkezett. Nemsokára a kastély egy vendégszobájában találta magát, hol az elősietett olasz fodrász, végtelen hajlongások közepett, egy hófehér parókat nyomott fejére, megjegyezvén, hogy az excellenza nem szorulna ily mesterséges fejdiszre, ha saját buja hajzatát megnövesztetni méltóztatnék.

Tibor hóna alá csapta kardját és titkos borzadással, de elszántan, lépett be az ajtón, melynek szárnyait egy szerecsen szolga kitérte előtte.

Szemben találta magát egy hatalmas termetű férfival. Az óriás ékszerektől és rendjelektől csillogó magyar díszruhát viselt, haja be volt fonva, arcát néhány irtóztató sebhely torzította el, minőket a robbanó puskapor szokott ejteni. A százados szíve viharosan megdobbant, — a családi képek után őlismerte őt, a harcban, borban és szerelemben

egyaránt legyőzhetetlen császári generálist, Tibor Gergelyt.

A genrális ünnepélyesen megölelte, aztán mély orgonahangján, németül szóllította meg:

— Caffarelli mester értesített, hogy ön megérkezett. Ön a székelyföldi Tiborok közül való?

A százados tudta, hogy az igazat nem vallhatja be, hacsak azt nem akarja, hogy kidobják, mint szédelgőt; azért igénybe vette egyedüli tudományát, családi krónikájában való jártasságát.

— Ákos vagyok, Tibor Taksony tizenhat fia közül a tizenkettedik.

— A törökkel cimborázó Taksony fia? Szép, hogy megemlékezett rólam. De miféle csodálatos gunyát visel?

— A székely nemesek ruháját.

— Kövessen, kérem, bemutatom asszonyomnak, a hercegnőnek.

Azzal kezén fogta dédunokáját és egy tágas terembe vezette, melyben nagyszámu, fényes társaság mozgott. A terem felső részét egy címeres sátor foglalta el, a selyem kárpit alatt álló karosszéken egy hervadt, szőke, unatkozó asszony ült, szépségflastrommal arcán, tollakkal és gyémántokkal hajában.

Tibor Ákosnak eszébe jutott, hogy gyermek-

korában a cselédek ennek a szurósszemű asszonynak a megbarnult képével szoktak rájeszteni...

— Engedje meg, fenséges asszonyom, mondta a generális nejéhez, — hogy egy újabb hódoló rabszolgát vezessek lábaihoz, kit ön máris megvakított bájaival.

A hódoló rabszolga, az egész terem őszinte megbotránykozására, összezsápta sarkantyuit s kifeszített könyökkal, kurtán meghajtotta magát...

A hercegnő egy fagyos pillantást vetett reá majd ismét ama rózsásarcu urhoz fordult, ki trónja karján könyökölt.

— Boldogtalan! suttogta a generális a százados fülébe, — hány száz évvel maradt el a világ mögül, hogy még meg sem tudja magát hajtani?

A százados mérgesen végig pödörte bajuszát s hátat fordított ösatyjának. Érezte, hogy első föllépése nem sikerült s szeretett volna kedvetlenségén azzal könnyíteni, hogy beleköt egy-kettőbe a se-lyemharisnyások közül, kik oly gunyos részvétellel tekintettek reá, — de mivel nem volt tisztában magában, vajjon nem követne el ezzel újabb anakronizmust, egyelőre még békességben maradt...

Nagy öröme fölfedezte a teremben Rozinát. A signorina szerényen megvonult a zongora mögötti zugban és hangjegyeiben lapozgatva, szerény

és kíváncsi pillantásokkal nézegetve a társaságot. Várta, míg vele rendelkeznek.

A százados odalépett a zongorához. A signorina egy szertartásos bókot csapott, aztán suttogó hangon, de rosszul rejtett gunynyal kérdezte:

— Miért nem adta meg a hercegnőnek, a mi a hercegnőt illeti?

— Mi illeti a hercegnőt?

— Térdhajtás!

— Azért bokrosodott meg a generális annyira?

— Tudja, hogy hibáját most egy ujabbal tetézi? Ily fényes társaság szeme láttára ennyire kitüntet egy fizetett énekesnőt...

— Mit bánom én? Nem hajtok térdet egy felöltöztetett seprőnyél előtt, de igenis egy szép nő előtt, minő maga.

— Azt ne tegye! Inkább üljön ide mellém, — de viselje magát illedelmesen!

Tibor meglapult a sarokban, aztán ő is szemügyre vette a társaságot. Tulkarcsura fűzött, csinos, finnyás hölgyikék, kik selypitve beszélnek, — rózsás arcu abbék, — selyem-harisnyás, puderes bajurak, kik kecsesen billegetik vékony spádéikat s s szemeiket éghez emelik, mintha örökös extázisban volnának, — itt-ott egy-egy öreg, marcona

magyar ur, ki szétvetett lábakkal áll a ragyogó padlón, mint medve a jégen.

— Ugy látom, nem találja jó magát ebben a társaságban? kérdezte később félvállról a signorina, mintha eltalálná Tibor gondolatait.

— Hát ön? kérdezte vissza a százados.

A művésznő fehér fogait mutatta.

— Nem az én társaságom, mondta. De gróf ur talán nem is tudja, minő fényes nevű emberek vannak itt együtt?

Azzal halk hangon felsorolta neki a jelenlevőket. Mindenkit ismert.

— Az a tüskésszemű huszár ott Nádasdy, mellette a bivalynyaku meg Hadik...

— Hadik, a ki megsarcolta Berlin városát? vágott szavába Tibor.

— Nem hallottam erről semmit, mondta a signorina, fejét rázva.

— Ohó, igaz, hisz a hétéves háboru csak ezután jön...

— Ama hosszú, fekete ur, ki most a világhírű Caffarellivel beszélget, Metastasio abbé, császári udvari poéta, nem kevésbé világhírű férfi... Most egy huszárgenerális lép hozzájuk, Orczy Lőrinc báró, ki azzal tette magát nevetségessé,

hogy magyar jargonban irt verseket. Mellette egy fiatal, gunyoros arcu tiszt áll, ez meg valami Gvadányi gróf...

— A ki szintén magyar versekkel fogja magát blamálni.

— Az a pap ott Migazzi bibornok.

— És ama rózsaszínű cukrászlegény, ki a hercegnő mellett legyeskedik?

A signorina ijedten csapta össze legyezőjét.

— Isten bocsássa meg bűnét, — az Kaunitz kancellár, ki a császárnő képviselőjében van itt...

A kapitány időközben azt a felfedezést tette, hogy signorina ennivaló csinos. Termete délceg és izmos, mint egy fiatal muzsafaé, kissé barna arca klasszikus metszésű volna, ha az ajka körül hébe-korba föl nem villanna a szeretetreméltó impertinencia, mely annyira különbözött a többi hölgyek cikornyás, édeskés modorától. A neve Rozina, Rózsa, — az ember szinte természetesnek találta, hogy ezt a gömbölyű, karcsu testet rózsaszínű ruha fedi.

E pillanatban harsonaszó járta át a termeket, halk zeneszó mellett egy káka-koszorus Triton jelent meg, az 1745-iki bécsi opera-divat szerint öltözve. A vízi manó térdre borult a hercegnő előtt s kifogástalan alexandrinusokban kijelentette, hogy miután a föld szellemei már azelőtt való nap

bemutatták hódolatukat új urnőjüknek, a vízi istennek is égnek a vágytól, hogy térdet hajthassanak a hercegnő bájai előtt.

A hercegnő hajlandónak mutatkozott e hódolat elfogadására és Kaunitz grófnak kezet nyújtva, társaságával követte a Tiritont.

Tibor és a művésznő egyedül maradtak a teremben.

— Nem kíváncsi a vízi csodákra? kérdezte Rozina.

— Ön nélkül — nem!

Rozina fölkelt.

— Nem egészen illő ugyan, hogy ily előkelő társaságba elegyedjem, de nem akarom önt megfosztani egy látványtól, minőt hazájában még aligha volt alkalma élvezni.

Tibor karját ajánlotta hölgyének, Rozina kacagva hátrált meg.

— Boldogtalan! Így vezetnek önöknél egy hölgyet? Hajtsa meg magát, — mélyebben! — most nyujtsa ide két ujját, tekintsen reám és léptessen oldalvást...

És míg a százados, a signorina kezét fogva, traversben léptetett az ajtó felé, addig Rozina kissé megemelte ruháját és hátravetett testtel, oldalvást

szegett fővel a hercegnőt parodizálva, kecsesen tipegett utána.

A társaságot a kertben találták, a nagy tó partján. Egy arany kagylóban, görög tűz fénye mellett, éppen Pozeidon evezett a partnak, illő najád kísérettel. A zenét túlkölő tritonok szolgáltatták. A habok istene elmagyarázta, hogy a hercegnő szépségének fénye felcsalta kristálypalotájából és hogy ennyi báj előtt meghódolva, önként lemond isteni rangjáról, — hatalmát pedig arany szigonyával együtt a hercegnő lábaihoz rakja le. A hercegnő, az ex-isten forró kérelmére, kegyesen kijelentette, hogy elfogadja a vizek fölött való uralmat és kész megtekinteni új birodalmát.

A társaság az elősietett hajókra szállott, a melyek közt képviselve volt, a zsebkiadásu hadihajótól egészen a lélekvesztőig, minden ismert vizi jármű; Tibor és hölgye egy könnyű gondolat foglaltak le. A kapitány szélnek kergette az utánzott barcarolet és hatalmas evezőcsapásokkal lóditotta előre gondoláját a fényárban uszó habokon.

A program többi részét, egy a tó közepén fekvő vad sziget felfedezése képezte. A benszülöttek, köztük tollkoronás írókézek, kínai mandarinok és bundás eszkimók, legjobb egyetértésben éppen

emberáldozatot készültek bemutatni istenségüknek. Természetes, hogy a hercegnő isteni bájai oly szelidítő befolyást gyakoroltak az emberevőkre, hogy rögtön elállottak kegyetlen szándékuktól. Mig a kés alul szabadult áldozat térden állva mondott köszönetet élte megmentéseért, addig a kannibál főnök, — görögtüzfény és zeneszó mellett, — a szeretet vallását proklamálta, mely vallás istensége gyanánt a hercegnőt ismerte el...

A társaság körutat tett a sziget exotikus nevezetességei közt, Rozina azonban nem akart partra szállani.

— Rózsavizet hullató pálmafák, barlanglakó papírszörnyek, világító kaszkádok, — torkig vagyok velük! Kérem, mondta Tiborhoz, — vigyen a tó tulsó partjára, ott még van egy darab kendőzetlen természet, hadd pihenjen meg a lelkem. Kedvem volna sirni, ha ezeket a fénymázzal bevont fákat s az aranyozott folyondárt nézem!

A gondola orrán lobogó piros lampion fényénél eltaláltak egy magányos helyre, hol a partról lehajló ágak sűrű kupolát alkottak a fejük fölött. A langyos éjből távoli zeneszó és rakétasisztergés hallatszott. Tibor bevonta az evezőket.

— Minő benyomást tett önre az, a mit az ünnepélyből látott? kérdezte a signorina.

A százados vállat vont.

— Ha nálunk tisztességes embernek azt mer-
nék mondani, amit a vízi borju mondott, vízbe
fullasztanák a borjut . . .

— Hát önöknél nem szeretik a hizelgést?

— Szeretik, de még jobban félnek a guntól.
Ahhoz pedig nagyon értenek nálunk.

— Hát szabad önöknél egy hercegnőt kigu-
nyolni?

A százados egy kicsit elgondolkozott, majd
azt mondta:

— Nálunk mindenkinek minden szabad. Azt
teszszük és még inkább azt mondjuk, ami nekünk
tetszik.

Rozina hirtelen fölemelte a fejét.

— Ej, akkor szeretnék önöknél lenni!

Aztán hirtelen elnevette magát.

— Egy bolond ötletem támadt! Gróf úr, én
azzal kezdem önt gyanusítani, hogy ön nem is
gróf, hanem magamforma bohém, aki szeszélyből
öltözött csak közönséges mágnásnak. Nem veszi
észre, mennyire értjük már is egymást? Így én
csak cigányokkal és művészekkel tudok beszélni.

— Pedig a név, melyet használok, megillet.

A signora visszadőlt helyén és föl nézett a csillagos égre.

— Akkor ön egy egészen más világból való. Meglehet, hogy a ruháiban hozott egy parányt hazai levegőjéből — nekem finom érzékeim vannak és én azonnal megéreztem. Magam sem tudom, miért, de valami lázas, sejtelmes hönvágységet éreztem az ön hazája után, ahol görömbaságnak veszik a képtelen bókot...

A százados kezét lassan a női kézre tette, mely a gondola párkányán pihent.

— Jobbnak tart a többiekénél?

Rozina a fejét rázta.

— Nem, nem jobbnak, — de másnak, egészen másnak! Látta, az ön arcán meglátszik, hogy ön könnyelmű, heves, vakmerő, — a mi férfaink arcán nem látszik meg semmi, az egész arc csupa mosoly és udvariasság. De azért egy sincs a selyemharisnyások közt, a kivel én egyedül mernék csóknakázni. Az öregek megvetnek, mert komédiásnő vagyok, a fiatalok pedig vadásznak rám, mint az erdei vadra... Ön pedig egyiket sem teszi, úgy beszél velem, mint ember az emberrel. Ez az!

— És ki ön, hogy annyira idegennek érzi magát itt? kérdezte Tibor.

Zina felelet helyett dalolni kezdett; — la biondettát, a velencei barcarolát dalolta.

Tegnap este gondolámban
Ült a szőke, bájos gyermek, —
Halkan zsongott a laguna, —
És a kicsike elszunyadt . . .

Aztán ujjaival csettentett, mintha távoli cagtagnetta-ütéseket akarna utánózni.

Szunyadt, karjaimba dőlve,
Héba-korba felriadt még,
De a bárka tovasiklott
S uj álomba ringatá . . .

Az egyszerű dallam, szomorú és mégis könnyen pezsgő ütemével, csodálatos ellentétet képezett a cikornyás recitativokkal, melyeket Tibor az este már hallott.

— Tehát velencei!

— Venezia, Venezia! kiáltotta Rozina szenvedélyes, ujjongó, majd fájdalmas hangon, mintha a távollevő kedveséről emlékeznék meg.

— Nagyon szeretheti hazáját.

— Imádom és mégis el kellett hagynom, — máig sem tudom, hogy miért? Husz esztendő előtt születtem, mint egy — miért titkoljam? — mint egy virágáros leány gyermeke . . . Tíz éven át a Formosa-templom lépcsőin hemperegtem és mond-

ják is, hogy hasonlítok a Santa Barbarához, aki-
nek az arcképe a templom első mellékoltárán van.
Mikor egyszer néhány suhanc társaságában a
Piazzettán daloltam, fölszedett az öreg Porpora
mester és kiképeztetett az iskolájában. Vendég-
szerepeltem Drezdában és Bécsben és most a
mester azt szeretné, ha Bécsben szerződtenének.
De nem fognak szerződteni!

— És mért nem?

— Mert valaki elállja előttem az opera kapu-
ját és nem akar beereszteni, ha csak vámot nem
fizetek neki.

A signorina ezt száraz hangon mondta, arcán
egy keserű vonás jelent meg.

— Nem fogja megfizetni a vámot? kérdezte
elfojtott hangon a százados.

— Nem. Ha valakit szeretnek, annak a kedvese
is tudnék lenni, de akit nem szeretek, annak még
a felesége sem tudnék lenni.

Zina összefonta a feje fölött gömbölyű két karját.

Halkan zsongott a laguna,
És a kicsike elszunyadt.
Szunyadt, karjaimba dőlve,
Hébe-korba felriadt még . . .

A százados elgondolkozva bámult Rozina
arcába, melyre a piros fény valami bűvös, meg-

indító vonást varázsolt — közbe meg helyzetének lehetetlen volta fölött töprengett.

— Min töpreng? kérdezte Rozina váratlanul.

— Azon, hogy álom vagy valóság, a mi velem történik?

Rozina vállat vont.

— Érdeemes ezen gondolkozni? Álom vagy valóság, az végre is egyre megy. Ha elmúlt, mindegyik csak az emlékezetben él és én egy kedves álom emlékének előnyt adok a köznapias valóság fölött.

Parthoz értek. Zina kiszökött a lépcsőre, aztán a cimert tartó márvány griffnek támaszkodva, kezét nyújtott Tibornak. A százados fogva tartotta kezét, úgy érezte, hogy még mondania kell valamit.

— Nem értettem meg egészem, mit mondott. Viszont fogom még látni?

— Viszont fogjuk egymást látni és akkor meg fog érteni. Isten önnel.

Eltűnt a kastély irányában, a szögletesre nyírt bokrok közt. A százados egy ideig még érezhette a ruhájából áradt illatot, aztán egy ott felejtett női keztyűt vett föl a gondola padjáról.

Egy elősietett szolga a nagy terembe kalauzolta, hol a vendégsereg épen a fényesen terített asztalhoz ült.

Az asztal közepén ezüst szökőkút tokaji bort lövelt a magasba; a cukros süteményekből egész pagódák voltak fölépitve. Az udvarmester az asztal alsó sarkára ültette Tibort, ama Gvadányi nevű fiatal tiszt mellé. Gvadányi egy ciprusi borral telt hatalmas kupát köszöntött reá, mely kitüntetést a százados több ízben viszonzotta, — ennek következtében csakhamar ibolyaszínű ködfátyolon át látta a világot...

A számtalan fogásból álló lakoma végével az udvarmester fenhangon jelentette, hogy a bécsi színtársulat kész művészetét bemutatni, ha a magas társaság kegyes lesz átfáradni a színterembe. Tibor generális azonban úgy vélekedett, hogy ily előkelő társaságtól nem lehet kívánni, hogy néhány színész kedvéért elhagyja kényelmes helyét, s azért keményen ráparancsolt az udvarmesterre, hozza ide a színházat. A buzavirágszínű német jól tettetett rémülettel esdekelt urának, ne követeljen tőle lehetetlen dolgot. A generális most már nejéhez fordult és megkérte, hozassa ide a színházat, — erős meggyőződése lévén, hogy a hercegnő akarata csodákat képes művelni. A hercegnő selypítő hangon kiadott parancsára zeneszó harsant föl, a terem egyik fala ketté vált, a meglepett társaság szeme előtt egy fényárban uszó színpad jelent meg.

Valami mitológiai dalművet adtak elő; tárgyát a három istennő versengése képezte. Caffarelli, — ki a festék alatt elég fiatal Páris királyfi volt, — egy kitűnő bravurral énekelt szolo után Vénusz Rozinának ítélte oda az aranyalmát. A szépség istennője azonban egy keskeny hágcson program-szerűen lejött a színpadról a terembe s a hercegnőnek ajánlotta föl az almát, — mivel, mint utánozhatatlan diszkrét impertinenciával szavalta — a hercegnő jelenlétében Vénusz bájai is elhalványodnak ...

— És el meri fogadni! dörmögte a kapitány az asztal alsó végén.

— Igyál! suttogta Gvadányi, gonosz mosolylyal.

A százados felhajtott egy pezsgővel telt billikomot, — most már rózsaszínben látott mindent.

Az asztalnál felszolgáló inasok hangszerekhez nyultak, a vendégek egy része táncznak látott.

A százados egy oszlopnak dőlve nézte a pástortáncot. A karcsú hölgyek s a bársonyruhás táncosok, lakktopános lábaikat nagyapói grandezával emelgetve, kacskaringós izekben kerülgették egymást, majd bókolvá fonódtak össze. Tíbornak úgy rémlett, mintha ezek nem is volnának eleven emberek, hanem csak holmi csinos marionettek, melyeknek zsinórait Szergiusz tanár rángatja ...

Valami ellenállhatatlan kacagási inger fogta el, — egy távoli szobába menekült, hová a társaság kisebb része vonult.

Itt meg Tibor generális adott egy fraraó-bankot vendégeinek. Magasan játszottak; a legmerészebb játsszók hölgyek voltak. Egyes játsszók mögött egy-egy szolga állott, aranynyal telt erszénnyel kezében.

— Sajnálatomra nem érek reá tovább játszani, mondta e pillanatban a generális. A bank huszezer arany, — ki tartja?

Mély csend követte szavait.

— Nos földi? biztatta Gvadányi gunyosan a századost.

— Ki tartja? ismételte a generális.

Tikor Ákos feje lángolt, füle zugott; — megszólalt benne a Tibor vér.

— Tartom én!

A generális halotti csend közepett osztott, aztán egykedvűen az asztalra dobta kártyáit.

— Nyertél székel, tied az arany!

A teremben zsongás támadt, a százados bizonytalan léptekkel közeledett az aranynyal megakott asztalhoz.

A generális mosolyogva hajtotta meg magát, mintha azt akarná mondani:

— Lássák, hölgyeim, így veszít egy Tibor!

A százados feje lángolt, — valami tehetetlen düh szállotta meg. Ej, ha így bánnak az ősi jussával, akkor nem csoda, ha keményítőgyár lesz a kastélyból s ha főbe durrantják magukat az unokák... Ha te ugy, én is ugy! Hadd legyen már neki is alkalma, a Tibor vagyomból prédálni...

Két kezével belemarkolt az aranyokba és dühösen a padlóra szórta.

— Lássák, hölgyeim, így nyer egy Tibor!

Az inasok a földre vetették magukat, a zeneszek leugráltak emelvényükről s vad zűrzavarban rohantak a csillogva, csengve szanaszétfutó selmeciek után.

— Jobb lesz ha iszol, komám, mondta Gvadányi, mikor egy kisebb teremben ismét elfogta a százados. Azzal egy tokajival telt talléros billokomot nyújtott feléje. Tibor szeme előtt most már nancssárga fényben uszott a világ.

Szomszédságukban többen álltak, köztük Metastasio abbé s egy bibornok. Az udvari poéta émelyítő hangsúlyozással szavalta el egy újabb gazelát: *Dorisz keservéről Mirtill keményszívűsége fölött.*

— Excellentissime, mondta a bibornok, szemét kéjesen lehunyva, mintha osztrigát nyelne.

— Ostobaság! mondta elég hangosan Tibor, kinek lassanként kötekedő kedve kerekedett.

— Aj, komám, szólt Gvadányi, — hát csinálnak nálatok szebb rigmusokat?

— Meghiszem azt, komám!

— Szívesen vennők, ha elfujnál vagy egyet mustraképpen.

Tibor elgondolkozott, — most sajnálta először, hogy életében oly keveset törődött a hazai poétákkal. Verset nem tud, de dalolni talán tudna. Hébe-korba el szokott nótázni az ismerős szalonokban, cimbalomszó mellett. Csinos baritonját ilyenkor mindig szívesen hallgatták...

— Főzd le a talliánt! biztatta Gvadányi gonosz mosolylyal.

— Megállj! Hogy is van az a nóta:

Ráró lovam lába

Csak azt kalapálja:

Ihaj-tyuhaj! duhaj

Betyár a gazdája...

A társaság meglepetten nézett össze, egy jóarcu főispán elrikoltotta magát, aztán kacagva dőlt a kerevetre.

— Ihaj-tyuhaj! Kriminális poézis! Hiszen ilyeneket minálunk a megyei tömlöcben kántálnak!...

Metastasio abbé nemes megvetéssel fordult el.

— I-haj, tiu-haj... Ah, mily ocsmány, mily barbár idioma!

Ez több volt, mint amennyit egy királyi huszárcapitány zsebrevághatott.

— Hátrább az agarakkal, Makkaroni abbé! Ezeket a nótákat dalolni fogják akkor is, ha eb sem ugatja többé az ilyen császári udvari bolond nevét...

Az abbé elsápadt, a társaság megbotránkozva zudult föl.

A kardinális szelid dorgálással fordult Tibor felé.

— Kedvelt fiam, ön méltatlan a világhírű meseter iránt. Be kell látnia, hogy ily pórias termék barbár jargonban előadva, egy finom idegzetű, hogy úgy mondjam: elkényeztetett fülre csakis bántólag hathat.

Nem folytatta tovább.

— Ki ez? kérdezte gorombán a százados, a kinek homlokán kidagadtak az erek.

— Migazzi, a bécsi kardinális és váci püspök, suttogetta Gvadányi.

— Ej, szent atyám, hát a magyar püspökség pénzének nincs pórias csengése? Az nem bántja finom idegzetű, hogy úgy mondjam: elkényeztetett zsebét?

A kardinális rág szemekkel tekintett Tiborra, aztán éghez emelte két kezét és egy hirtelen fordulattal kisuhogott a szobából. Metastasio követte.

Néhány öregebb magyar ur arcán meglátszott ugyan, hogy a hallottak fölött titkos meglegedést éreznek, a többiek azonban, köztük főleg több bécsi katonatiszt, fenyegetőleg csoportosultak a rendzavaró körül.

E pillanatban egy rózsás arcú, karcsu uracs tűnt fel az ajtóban, kevélyen visszavetett fővel közeledve a százados felé.

— Honnan veszi ön a bátorságot, hogy az én jelenlétemben botrányt rendezzen?

Tibor a cukrászlegény formájú úrban ráismert Kaunitzra. Éppen jókor!

— No nézd, hogy feszít a cingár németje!

— A kancellár! suttogta valaki rémülten.

— Eb ura a fakó! — kiáltotta Tibor dühösen, — nekem ugyan nem imponál! Mit kancellár! Mondhatom: helyre egy kancellár! Jól érti a mesterségét! Szövetkezik a franciákkal, hogy majd így visszaszerzi Sziléziát? Nos, meglássák, hová lyukad ki a francia komaság! Sziléziát nem kapják vissza száz év múlva sem, — azt a szegény szép királyleányt pedig lenyakazzák a szövetségesei...

— Örült! — suttogta valaki.

— Részeg! — mondta egy hórihorgas vasas tiszt, félig kivont kardját visszacsapva hüvelyébe.

Tibor Ákos úgy érezte magát, mintha egy óriási, forrongó tölcsér közepén állana. Gvadányi békítőleg karon fogta.

— Ne félj, mondta a százados, nem nyulok kardhoz. Ha boros vagyok is, azért ember vagyok, — ezek meg csak afféle lidércek, hazajáró lelkek, selyem rongyokba csavart bábok, melyekbe Szergiusz mester fújt egy kis életet, hogy bókoljanak, tipegjenek előttem... Nem kell már, elég volt! Nem tudtok semmit, csak selypíteni, vigyorogni, bókolni! Német beszéd, francia ruha, olasz tányérnyaló, néger inas, — csak a mi magyar, az rossz. Ostobaság! elég volt! takarodjatok vissza skatulyátokba!

A kancellár elhagyta a szobát, a többiek követtek. A százados körülnézett: már csak Gvadányi volt mellette.

— Nyeld le a mérgeket! mondta Gvadányi, az asztalon álló kupákba töltve.

Tibor jó ideig nagyokat fújva járt föl alá, aztán koccintott.

— Szervusz, peleskei nótárius! mondta nyugodtabban. — A többiek dühbe hoztak, hanem te jó cimbora vagy. Mondok egyet. A tizenkilencedik

századba már nem megyek vissza, ott a hitelezőim leselkednek reám . . . Majd itt maradok veled. Hanem így a ti századotok fabatkát sem ér, — csak a kis Zina ér valamit benne . . . Át kell azt alaposan alakítani, — már mint a századot. Persze, az én fejemből nem telik, hanem majd megkérem reggel Szergiusz tanárt, küldje el a nagy lexikonomat, abban benn van minden a világon . . . Onnan kiollózzuk a vasutat, a gőzhajót, a telegráfot, az országgyűlést és az egész haladást . . . A hadseregnek adunk hátultöltőt és uháciust, aztán meghódítjuk az egész világot.

Tibor meg akarta ölelni Gvadányit, de már az is eltűnt mellőle. Utána akart sietni, de úgy találta, hogy az ajtókat rázárták. Most a folyosóról egy szolga nyitott be, jelentve, hogy hálószobája készen áll.

— Elkotródjál! rivalt rá a százados, azután egyedül neki indult a folyosónak, hogy visszataláljon a társasághoz. Nem volt kedve még abban hagyni a mulatságot.

Jó ideig kongó léptekkel, a Ráró lovamótáját füttyörészve, tévelygett a boltíves folyosók tömkelegében, végre a hidon át az épület egy mellékszárnyába ért. Itt is sötét és kihalt volt minden.

Mi volt ez? Az óriás palota sötét méhéből egy fájdalmas, elfojtott sikoltás ütött fülébe . . . A kapitány felriadt, aztán lihegve, hideg verejtékkal homlokán botorkált tovább. Egy újabb sikoltás, — most már egészen közel hozzá, a szomszéd ajtó mögött . . . Zina hangja volt!

— Utálom, gyűlölöm, megvetem! zokogta odabenn.

Egy mély orgonahang felelt reá:

— Köszönöm őszinteségét! Így legalább tudom, hogy jóakaratótól nem várhatok semmit s hogy erőszakhoz szabad nyulnom . . .

— Erőszak? Gyáva, gyáva!

— Rossz logika! Az erőszakoskodó nem lehet gyáva.

— Ne nyuljon hozzám! Kiáltani fogok, — neje meg fogja tudni!

— Kiáltson kedve szerint. Akarom, hogy botrány legyen, azért hagytam nyitva az ajtót. Ha ránk nyitnak, senkisem fogja elhinni, hogy nem ön eresztett szobájába. A mi pedig a hercegnőt illeti, az nem törődik apró kedvteléseimmal, valamint én sem az ő multjával . . .

— Segítség!

Az ajtó megnyílt, Tibor Ákos szikrázó szemekkel — most már teljesen kijózanodva — lé-

pett a szobába. A signorina fölbontott hajjal ült a kereveten, a generális selyem hálókabátban térdelt előtte. Két karjával leszorítva tartotta Zina kezét s átölelte természet, úgy, hogy nem mozdulhatott.

A következő pillanatban a térdelő generális halántékát kemény ökölcsapás érte. Mikor szédülve emelkedett föl, egy izmos kéz torkon ragadta és kilóditotta az ajtón. Az óriás vérben forgó szemekkel akart ellenének rohanni, — Tibor Ákos kardja hegyével fogadta.

— Leütlek, ha közelembre jössz!

A generális fegyvertelen volt; a falnak támaszkodott és két kezébe fogta fejét.

— Ezt nekem! hörögte.

— Rendelkezésedre állok, amikor akarod, mondta a százados; úgy találta, hogy egy Tibornak elég volt ennyi a megaláztatásból.

— Igen, ha nálam is lesz kard! kiáltotta Tibor Gergely, villogó szemmel.

— Mikor?

— Reggel, amint kivilágosodik, — hét óra után.

— Hol találkozunk?

— Künn, — az országuton, — a réten, — a három nyárfa alatt . . .

— Ott leszek.

A generális távozott, néhány lépés után visszafordult.

— Ha nem leszel ott, lófarkon hurcoltatlak ki! mondta összeharapott fogakkal.

A százados egy megvető kézmozdulattal válaszolt csak.

Zina a rémülettől mereven, tágra nyitott szemekkel ült a kereveten. A kapitány halkán közeledett hozzá, aztán szeliden fölemelte fejét. A leány állán egy apró, véres karmolás látszott, szeméből egy nehéz könyecsepp gördült alá.

— Ne féljen gyermekem, mondta Tibor Ákos, nem fogják már bántani.

Zina megfogta a simogató kezét és lángoló arcához szorította.

— Most már jól van minden, nem félek, halatszott csendes zokogásából. Nem fog elhagyni?

— Mellette maradok, míg elhagyja a kastélyt. Egy óra múlva úgy is ki fog világosodni.

Azzal elzárta az ajtót, az asztalra tette meztelen kardját. Nem bizott tulságosan ősapja lovaságában.

— Meg fog vivni azzal az emberrel? kérdezte a leány hirtelen rémülettel.

— Ne féltsen! — mondta Tibor mosolyogva,

miközben leült melléje, — érték kissé a vivás mesterségéhez.

A leány öntudatlanul a százados keze után nyult, melyet fogva tartott.

Mindketten elhallgattak. Tibor érezte, hogy a leány ujjából delejes áram ömlik át a testébe, édes lángba borítva egész valóját. Nem mert mozdulni, de úgy találta, hogy boldogság volna így eltölteni az örökkévalóságot. A szoba csendjét egy óra ketyegése zavarta csak, az ablakon beáradó sápadt reggeli fény birokra kelt a mélyen leégett viaszgyertyák fényével. Zina feje lassan lesiklott a kerevet karjáról és megpihent a férfi vállán. Tibor azt hitte, hogy elnyomta azt álom, — mikor azonban föléje hajolt, szeme találkozott a leány tiszta tekintetével.

— Ha meghal, én is meghalok, szólt fátyolozott, panaszos hangon.

— Mért meghalni? kérdezte a százados, akit kissé ellágyított a különben oly energikus Zina megindultsága.

Az ablakon át a fölkelő nap egy villogó sugara verődött a szoba menyezetére. A százados a leány arca fölé hajolt: Zina szeme határtalan odaadással, szerelemittason kereste az ő pillantását. Tibornak szíve hallhatóan dobogott, a leány ama

különös mondására gondolt: Akit nem szeretek, annak a felesége sem tudnék lenni, de ha valakit szeretnék, annak a kedvese is tudnék lenni . . .

E pillanatban kopogtatás hallatszott az ajtón. A komorna szemtelen mosolylyal jelentette, hogy a signorina kocsija előállott.

A százados lekisérté Zinát, aztán utána szállt a kocsiba.

— Utja a három nyárfa mellett halad el, — majd ott kiszállok . . .

Szótlanul ültek egymás mellett, míg aztán a leány megfogta Tibor kezét és a keblére vonta. A szíve szinte félelmetes hangosan dobogott.

— Az ön hazájába akarok menni, mondta. — Elvisz magával?

A százados fejével bólintott.

— Elviszem, Zina . . . Majd szólok Szergiusz-nak . . . És ha nem lehet, akkor sem hagyom el, itt maradok önnél . . .

A három nyárfa mellett cserjés állott. Tibor itt megállította a kocsit. A harmatos gyöpön állott, a kocsinak támaszkodva, melyben Zina ült, némán és sápadtan, szemét, egy pillanatig le nem véve a százados arcáról.

Most távoli lódobogás hallatszott. Tibor ajkához

vezette Zina kezét s a nyárfák alá lépett. A generális lóháton jött, négy fegyveres csatlós kíséretében.

A századosnak, miközben a vetések közt vágatató lovasokra figyelt, különös ötlete támadt... Mi lesz akkor, ha a párbajban megtalálná ölni ükapját? Tibor Ákos a generális második fiának véréből eredt... Ha most megöli Tibor Gergelyt, házasságának első hetében, sohasem születhetik második fia, s ez esetben ő sem születhetett meg... A százados érezte, hogy nem szabad ükapját megölnie, hacsak nem akarja magát kitenni egy súlyos anakronizmus következményeinek. Elhatározta tehát, hogy ellenfelét lehetőleg csak harcképtelenné fogja tenni.

Vagy harminc lépésnyire tőle a lovasok megállottak; hárman a legények közül nyeregből szöktek s kardot vontak, a negyedik a lovakat fogta.

— Azt az aranyzsinórosat, mondta a generális, Ákosra mutatva. — Vágjátok le!

— Ej, nagyapó, hisz te utonálló vagy! kiáltotta a százados, szintén kardot rántva.

A három csatlós dühös szitkok közt rohant neki. Kardja szikrázó ívet irt le a levegőben, aztán meghátrált, — az egyik csatlós bezúzott halántékkal szédült a gyepre. A másik kettő meghökkenve állt meg.

— Üssétek le a kutyát! üvöltötte a generális.

A pengék sisteregve fonódtak össze; a két csatlós vad kiáltásokkal biztatta egymást. Az egyik most kiejtette a kardot megsebzett kezéből. A százados heves támadással szoritotta vissza másik ellenét, aztán hirtelen a lefegyverzettre vetette magát és ketté hasította arcát.

Mielőtt azonban ismét kardja alá kaphatta volna fejét, egy vágás lesodorta tarkójáról a parókát, egy második vágás vállát érte. A generális diadalmas kiáltást hallatott.

— Vágjad, Ripacs, husz arany az ára!

A százados érezte, hogy karja zsibbadni kezd. Homlokát egy irtóztató ütés érte. Most már nem gondolt védelmére, hanem előre szökve, markolatig dőfte pengéjét ellenfele mellébe. A legény hang nélkül összerogyott.

Tibor Ákos szétvetett lábakkal állott a harc-téren s lihegve törülte szemeiről a vért. Lábainál két halott feküdt, a sebesült a gyepre kuporgott, két markába fogva arcát. A negyedik csatlós káromkodva vesződött lovaival és nem mutatott valami nagy kedvet, hogy társait megboszulja. A százados végigtörülte véres kardját az egyik halott dolmányán s a generális felé tisztelgett. Valami isteni diadalmámor szállotta meg...

— Eh, nagyapó, nem vennél tőlem egy vívó lelkét?

A generális két hosszucsövű pisztolyt vont ki kápája mellől és rövid galoppban feléje lovagolt.

— Ezt parirozd! mondta, fegyverét unokájának szegezve.

Tibor Ákos leeresztette a kardját.

— Igazán lator vagy, Tibor Gergely! Szégyenlem a rokonságodat!

A cserjés felől gyöngé sikoltás hallatszott...

Mielőtt azonban a halálhozó lövés eldőrdült volna, a magasságból félelmetes gyorsasággal növekedő bűgös hallatszott. Egy óriási madár csapott le a fellegek közül. Most kiterjesztett szárnyakkal függött a fák koronái fölött. Harsogó szózat hallatszott:

— Hozzá ne nyuljatok, ő nem közületek való!

— Éppen jókor, mormogta a százados, aki érezte, hogy feje kábulni kezd.

A lovak remegve ágaskodtak; a csatlós halálra rémülten vágta magát arcra; a generális vadul nyertő paripája nyakára vetette magát és szélesebben a kastély felé vágatott.

Tibor Ákos már csak annyit érzett, hogy két izmos kar átöleli s hogy a lábai alatt süpped a talaj. Még csak annyit kiáltott: Zinát! Vigyük magunkkal

Zinát! — Aztán letargikus álomba merült. De azért tisztán hallotta a Szíriusz gépezetének ritmikus, egyhangu búgását... Néha úgy is rémlett neki, mintha Zina és a tanár hangját hallaná. És félálomában is édes örömmel töltötte el a sejtelem, hogy Zina mellette van.

Maga sem tudta, hogy meddig feküdt így, másfél percig vagy másfél évszázadig.

— Mindjárt itthon leszünk, hangzott Szergiusz hangja.

De most — mi volt ez?

A tanár egy irtóztató ordítást hallatott: Végünk van! neki megyünk egy meteornak!

Egy fülhasító csattanás, — az egész mindenség egy pillanatra lángban áll, — aztán egy óriás fekete gömb zuhan a századosra, eltemetve, szétlapitva, összezúzva minden csontját.

— Ez a logikájából kiforgatott világrend! volt a százados utolsó gondolata.

III.

— Hamar! Utána kell futni! Leesett a völgybe!
— kiáltotta a Szergiusz-nyaraló kertjében az igazgató, mikor a Sziriusz eltűnt a torony mögött...

Az igazgató, a szolgákkal versenyt futva, megkerülte az épületet, az egyetemi orvos pedig, kinek nem voltak annyira edzett idegei, mint kartársának, maga is remegő térdekkel maradt a rémülettől megdermedt Rózsa mellett.

Hosszu negyedóra telt el így kínos várakozás közepett, míg végre egy kertész jelentkezett a nyaralóban, kit az igazgató matrácokért és párnákért küldött.

A legény azt mondta, hogy a gép romjai ott hevernek vagy ötven lépésnyire a lejtőn, egy barackfa tövében, melyet gyökeréből kifordított; a tanárról annyit tudott, hogy eszméletlen állapotban vették ki a szétlapított vaspántok közül.

Rózsa görcsös zokogásra fakadt. Az orvos szelid kényszerrel szobájába vitte, hol komornájára bízta és rázárta az ajtót.

Később döngő léptek halatszottak a folyosón. Egy végtelen hosszú félóra múlva az orvos nyitott be Rózsához, felgyűrt kabátujjal és élénk karbol-szagot terjesztve.

— Legyen nyugodt, Rózsa, nagyobb baj is eshetett volna! Atyja még eszméletlen ugyan, de komolyabb sérüléseket nem szenvedett. Hanem tudja, micsoda érdekes felfödözést tettünk? Atyja nem volt egyedül, a gépben találtunk egy másik eszméletlen férfit is!

— Egy másikat?

— Valami katonatiszt. Senki sem ismeri, azt sem tudják, hogyan került az ördögös masinába. A szegény rosszabbul járt, mint atyja, — az esés alkalmával fejjel belezuhant a gép üveg- és rézalkatrészeibe és rutul összevagdalta magát. Hanem úgy látszik, megszokta már az ilyféle koppanásokat, a teste tele van régi sebforradásokkal . . .

Mialatt még azon tanakodtak, vajjon ki lehet a rejtélyes idegen, a betegszobából vad lárma halatszott.

Szergiusz visszanyerte eszméletét és harsogó hangon követelte a körülállóktól, boruljanak térdre és hallgassák meg az új revelációt, melyet Isten szeleme sugalt neki, mikor a teremtés kódében mellette lebegett a vizek fölött.

A százados, a kin erős sebláz vett erőt, alatt eszméletlenül feküdt a mellékszobában; álmában egyre egy nevet emlegetett: Zina!

A nyaralóbeliek rossz éjt töltöttek. Rózsa az éj első felében ott virrasztott atyja mellett. Hajnal felé a tanár kiszökött ágyából és az égbolt felé tekintve, melyen már csak a sarki csillag ragyogott, a Szíriusz szót hangoztatta, — az ápolók még jókor elfogták.

Az orvos belátva, hogy a halasztás még veszedelemmel járhat, Szergiuszt korán reggel legnyobb csendben átszállította az intézetbe.

A leány bus megadással értesült a történetekről. Nem affektált valami nagy fájdalmat, tiz viharos esztendő alatt volt ideje hozzátörödni atyja betegségéhez.

A délelőtt folyamán a százados is magához tért és miután sokáig csodálkozva tekintett végig orvosán, azt a kérdést intézte hozzá, kihez legyen szerencséje?

Az orvos mosolyogva nevezte meg magát és visszaadta a kérdést.

— Tibor Ákos vagyok ... De mondja, kérem, miért nem visel ön parókát?

Az orvos felelet helyett megtapogatta a beteg üterét, a százados arcát pedig hirtelen pir futotta el.

— Bocsánatot kérek, hebegte zavartan, nem tudtam, hogy a tizenkilencedik században méltóztatik élni...

Azzal a falnak fordult és egészséges álomba merült. Az orvos diadalmasan sietett Rózsához.

— Megvan! Most már tudjuk kicsoda, — Tibor Ákos gróf.

— Az oroszánvadász?

— Az oroszánvadász, a légghajós, a lóidomító, a tonkingi önkéntes, — szóval: a nemzetközi vészmadár, a ki ott van mindenütt, a hol fejbetörésre kerül a sor. Csodálom, hogy első pillanatban rá nem gondoltam!

Délután a sebesült felkőnyökölt ágyában. Először kíváncsian megtapogatta fején a kötést, aztán sokáig figyelmesen szemlélte a szoba berendezését, végül megakadt a szeme a vöröskeresztes ápolónőn.

— Tetszik valami? kérdezte az ápolónő.

— Legyen szives, mondja meg, minő dátumot írunk? kérdezte a százados óvatosan.

— 1885-ik évi október 20-ik napját, felelt az ápolónő, ki megszokta már, hogy lázbetegai csodálatosnál csodálatosabb kérdéseket intéznek hozzá.

— És mi történt velem?

Az ápolónő elmondott mindent, úgy, a hogy tudta.

— Beszálltak abba a gépbe, a gép pedig le-
esett a toronyról és legurult a zöldséges kertbe...
Ugy hozták föl önöket matracokon ... Ennyi az
egész ...

A beteg hitetlenül ringatta fejét, jósokára újra
megszólalt.

— Ugy-e bár a fejemen két vágás van?
Egyik mély, — ez a homlokomon meg lapos?

— Igenis, méltóságos ur.

— A vállamon is megsebesültem?

— Igen!

— Láss! Most huzza ki a kardomat hüve-
lyéből és nézze meg, mit lát a pengén?

„Az ápolónő megtette a kívánságát.

— Egy barna foltot.

— Vér!

— Azt hiszem rozsda ...

A sebesült figyelmesen nézte a pengét, majd
azt mormogta:

— Hat órai kurta vasat a zsványnak!

Azzal kedvetlenül fordult a falnak. Később
újra felriadt, — eszébe jutott valami.

— Nézze meg kérem, mi van az attillám
zsebében.

— Szivartárca, — fehér selyemkendő, — pénz,

— lám! egy női keztyű ... rózsaszínű selyem-
keztyű!

— A keztyűt! A keztyűt!

A százados csillogó szemmel, lángvörös arc-
cal ült ágyában. Sokáig nézte a keztyűt, aztán be-
szívta illatát.

Mikor az orvos később meglátogatta, kiküldte
az ápolónőt.

— Hol van Szergiusz tanár? kérdezte.

— Az örültek házában.

— Helyes, nagyon helyes; — kérem, doktor
ur, szálltasson engem is oda és adasson rám
kényszerzubbonyt. ...

— És ugyan miért?

— Mert kötni való bolond vagyok. Nem hiszi
el? Majd bebizonyítom! Ugy-e bár, a Sziriusz
indulása és esése közt nem sok idő telt el?

— Alig egy másodperc. A gép felágaskodott
és lebukott a toronyról.

— Én pedig ez idő alatt egy hosszú kalan-
dot éltem át ...

— Álom, százados ur, lázas álom, semmi
egyéb. Az alvó érintése, — valami illat, a mely
az orrába csap, — a zaj, mely fölébreszti, — ez
néha elég arra, hogy képzelete egy pillanat alatt

a megelőző események hosszú láncolatát dolgozza ki...

— Jól van, de a keztyű! Álmomban találtam és ime itt van!

Az orvos kezébe vette a keztyűt és elmosolyodott.

— Gondolkozzék csak, hol járt, mielőtt ide jött?

— Lássuk! Azelőtt való éjjel a kaszinóban játszottam, — sokat nyertem, — aztán mulattunk... nagyon mulattunk ... Cigány, bakatori, St. Julien, pezsgő, — sok pezsgő, — Giza, Mili — eh!

Hirtelen elhallgatott.

— Azt hiszem — mondta később — mégis csak álom lehetett.

Az orvos azt mondta a házikisasszonynak, hogy a sebesült állapota már annyira megjavult, hogy le lehetne szállítani a helyőrségi kórházba.

— Nem, mondta a leány, a gróf maradjon itt, a míg kedve tartja. Ő részese volt atyám bal esetének, sőt meglehet, hogy áldozata atyám rögeszméjének, — szeretném, ha némi elégtételt nyújthatnánk neki...

Néhány nap múlva a beteg már cigarettázva sütkérezhetett az ablakon beáradó verőfényben.

— Álom volt, vad álom! ismételte magában. Egyszerre a szemeit kezdte törölni... Mi ez?

Nappal is kísértének már a szellemek? Az az elbűvölő álmokép, Rozina, a velencei Zina, világos nappal megjelent előtte. Egy percre megjelent a szemben levő ablak függőnyei közt, — élve, virulva, bájos közvetlenségben, — rávetette szemét, virágaival babrált, aztán megint eltűnt a szoba méhében...

Tiboron babonás izgatottság vett erőt. Nem szólt senkinek, de a nap hátralevő részét az ablak függőnye mögött töltötte, este pedig, miután a kedves kísértet nem akart többé mutatkozni, kedvetlenül feküdt ágyába.

Izgatottsága még másnap is tartott, az orvos egy csepp lázt észlelt rajta.

Két nap mult el így. A százados már már megbarátkozott a gondolattal, hogy tulizgatott képelete ismét valami hallucinációval fogott ki rajta, mikor estefelé a titokzatos ablak mögött halk énekhangot hallott. Egy lány női althang dudolta:

Tegnap este gondolámban

Ült a szőke bájos gyermek...

La biondetta!

A százados lehunyt szemmel, egész testében remegve, állott az ablakon és visszafojtott lélegzettel szívta magába a dallam minden akkordját.

— Rummal parancsolja a teát, kérdezte a háta mögött az ápolónő, a csészével csörömpölve.

Tibor ajkához emelte ujját.

— Csitt! Hallja?

— Igen, a kisasszony dalol.

A százados zavartan tekintett reá.

— Miféle kisasszony?

— Rózsa kisasszony.

— Rózsa, — Rozina — Zina.

Tehát itt van, eljött, ő az! Ez örültség ugyan, de boldog örültség!

A zene elhallgatott.

— Mióta van itt Rózsa kisasszony? kérdezte a százados.

Az ápolónő csudálkozva nézett reá.

— A mióta született, hiszen az apja háza!

— Biztosan tudja ezt?

— Évek óta ismerem Szergiusz kisasszonyt!

— Szergiusz kisasszony? Adja rám az atilámat, mondta Tibor rekedt hangon, — át kell mennem hozzá, a végére kell járnom a dolognak...

Botjára támaszkodva, gyors léptekkel bicegett át és bejelentette magát.

A házi kisasszony nyugodt szeretetreméltósággal fogadta. Meglátszott modorán, hogy gyermekora óta egy amerikai lady szabadságát élvezte.

A százados egy székre támaszkodott és tág szemekkel bámult reá... Semmi kétség — ő az! Ugyanaz a délceg termet, az a tömör, kissé barna arc, ugyanazok az okos szemek... S a mi meglepő, majdnem lesújtó hatást gyakorolt reá, az egy apró, kerek angolflastrom volt a leány állán, ugyanazon a helyen, hol Zina a karmolást kapta, mikor a generális gyalázatos támadása ellen védekezett...

— Annyira sápadt, rosszul érzi magát? kérdezte a leány aggódva.

— Semmi, köszönöm, egészen jól vagyok!

A nevelés hatalma, a társadalmi szokás, de főleg egy határozott, tiszteletet parancsoló vonás a leány modorában, — mindez oly erősnek bizonyult, hogy a százados képes volt rátérni a közönyös beszéd tárgyra, melyet Rózsa megpendített.

A leány később észrevette, hogy vendégének szeme folyton arcára van szegezve, s azt mondta:

— Lássá, én is megsebesültem, a papagályom megkarmolt.

Azzal kerek állához szorította kendőjét. Tibornak úgy rémlett, mintha a kendő alá egy könnyű mosolyt rejtene s mintha e mosolyban volna egy csepp szeretetreméltó impertinencia.

Végre távoznia kellett. A folyosón megállott, — a megoldatlan kérdések egész raja ostromolta.

Zina él, a bájos álmkép testet öltött, — de miért nem akar ráismerni? Amaz emlékezetes éjjel azt mondta neki a Tibor-kastély tavának partján: viszont fogjuk egymást látni és meg fogjuk egymást érteni.

Igéretének felét beváltotta, mikor fogja beváltani másik felét?

E pillanatban zongorahangok szólaltak meg odabenn, aztán megint az a dal: la biondetta!

Ah! Zina hát megelégte már a bujósdit s most e dallal akarja visszacsalni, hogy aztán kacagva börüljön a nyakába...

A százados maga sem tudta, mit tesz, mikor már újra benyitott a szobába.

A leány csodálkozva emelkedett föl a zongora mellől.

— Zina! kiáltotta Tibor.

A leány nem futott a nyakába, hanem meg-meghökkenve, zavartan, lángvörös arccal hátrált meg. Szeme a csengetyű gombját kereste. Aztán meggyőződhetett, hogy nincs mitől félnie, a százados megszégyenülten, alázatos magatartásban állott előtte.

— Ön rosszul van, százados ur?

— Bocsásson meg, — az a dal! — de már elmúlt...

A leány aggódva tekintett reá.

— Talán jó volna, ha értesítenők a rokonait,
vagy — Zinát?

— Zinát? Tehát itt van? Ön tud róla?

— Az orvos, az ápolók mondták, hogy lázában egyre Zinát emlegette. Nem tudom — talán a huga vagy a jegyese ...

Tibor fejét rázta, valami indokolatlan keserűség lepte meg. Jó ideig elgondolkozott, aztán elszántan kérdezte:

— Kisasszony, józan eszem érdekében kérem, mondja meg: ismeri a Beppo Rozina nevet?

— Ismerem, mondta Rózsa elcsodálkozva; hisz a dédanyám neve!

Tibor rémülten tekintett reá, gondolatai végleg megzavarodtak.

— Szergiusz Lőrinc vette el, folytatta a leány, aki Mária Terézia idejében kancelláriai hivatalnok volt. Azt mondják különben, hogy nagyon hasonlítok dédanyámhoz ...

— Nagyon hasonlít hozzá! visszhangozta Tibor tompa hangon.

Rózsa egy a falon függő, megbarnult képhez lépett.

— Lásza ez az arcképe, ha pudert hintenék a hajamba, azt hihetné, hogy én vagyok. A kép az-

előtt atyám tornyába függött, — valószínűleg ott látta?

A százados felszökött helyéből és a képhez épett. A keret fején két angyal egy cartouchet emel, melybe e szavak vannak írva:

Rozina Beppo — Venezia — 1746.

Most már visszaemlékezett, hogy látta. Látta, még reá is köszöntötte poharát. Még valami jutott eszébe.

— Énekesnő volt Rozina Beppo?

— Nem tudom, meglehet, hogy édes atyám tudná megmondani.

Tibor kezdett magával félig meddig tisztába jönni. De a dal! a dal!

Rózsa erre is készségesen megadta a választ.

— Gyermekkoromban ragadt reám, mikor atyámmal Velencébe jártam. Nemrégiben, magam sem tudom, hogy miért? — ismét eszembe ötlött. Valami ragadós dallama van, folyton a fülembé csengett, szinte üldözőbe vett. Gyakran szoktam dalolni, csakhogy szabaduljak tőle. . . . Mert a zenéről, egyedüli szórakozásomról, nagy bajaink közepett sem mondtam le.

— Úgy kell lenni, hogy akkor is dalolta, mikor a nyaralóba jöttem. Kezdem érteni!

Rózsa kérdőleg tekintett reá, ő még semmit sem értett az egészből.

A százados, aki még most sem nyerte vissza hidegvérét, nem vette észre, mekkora udvariatságot követett el, midőn magyarázat nélkül elbucszott és szobájába bicegett. Belátta, hogy nem alkalmatlankodhatik tovább is a háziaknak és hogy reá nézve is tanácsosabb, ha e titokzatos ház légköréből mielőbb távozik.

Másnap elküldött inasáért, becsomagoltatta kevés holmiját, kocsit hozatott és este bucsulátogatásra jelentkezett a házi kisasszonynál.

Rózsa kalappal fején fogadta, éppen hosszú keztyűivel babrált.

— Én is lemegyek a városba, mondta busan, nincs már mit keresnem e szomorú házban. Az orvos ma végre megengedte, hogy meglátogassam szegény atyámat, — atyám egyre ön után kívánczik.

— Akkor el fogom hozzá kísélni.

A leány fejével bólintott.

— Nem mertem önt megkérni, de vártam, hogy velem jön. Köszönöm. Meglehet, hogy jelenléte megnyugtatta atyámat.

Vagy egy óra múlva becsöngettek a nyaralószerű épületbe.

A beteg egy barátságos szobában feküdt; már

huszonnégy órája, hogy kevés megszakítással folyton aludt. Mikor a fiatalok benyitottak hozzá, mintegy titokzatos érintésre fölriadt.

— Vigyázzatok, suttogta, vigyázzatok, mert kémekkel vagyok körülvéve. A világ urai féltik tőlem hatalmukat és ártalmatlanná akarnak tenni... De én nevetem erőlködésüket. Én meghalok, de az eszme él és élni fog te benned, Tibor Ákos!

Aztán leültette maga mellé a századost és nagy tüzzel közölte vele a jövőre vonatkozó terveit, meghagyva neki, minő javításokat eszközöljön a Szergiusz szerkezetén. Tibor szórakozottan hallgatta a beteg tudós fellengős képtelenségeit. Ha hébe-korba felpillantott, szeme találkozott Rózsa könnyes tekintetével, ki mozdulatlanul állott az ágy fejénél.

Szergiusz később ismét elálmosodott, az orvos e jelenségből egy közeledő krízisre következtetett. Rózsa letette kalapiját és kijelentette, hogy atyja mellett fog virrasztani, a százados pedig úgy érezte, hogy neki sem szabad még távoznia.

Az orvos és Rózsa a beteg ágya mellett maradtak, Tibor a mellékszoba kerevetén ült. A beteg lihegése áthallatszott hozzá.

Hajnal felé Szergiusz hirtelen felriadt mély álmából és a századost kívánta.

— Megesküdtetek már? kérdezte.

Rózsa megütközve tekintett reá, Tibor ajkába harapott. A beteg dühösen fakadt ki.

— Ej, így vagyunk? Kicsaltad titkomat, megosztottad velem dicsőségemet s most nem akarod élvenni a leányomat?

Az orvos egy kérlelő pillantást vetett a századosra; Tibor megértette s azt mondta:

— Nem rajtam mult, hiszen beteg voltam!

— Fogjatok kezét! parancsolta Szergiusz kevés gondolkodás után. — Most Isten és a világ előtt eljegyezzek egymásnak, atyai hatalmamnál fogva... Fiam, öleld meg a menyasszonyodat!

A százados karjaiba zárta a leányt és ajkával könnyen megérintette haját.

Rózsa aztán vizet adott atyjának, a százados pedig ismét átment a mellékszobába. A leány kis idő múlva utána jött. Zavartan megigazitotta haját a tükör előtt, aztán lángvörös arccal, de bátran leült Tibor mellé.

— Szegény barátom, ön nagy keresztet vállalt magára, mikor ily szerencsétlen emberek közelébe jött, minők mi vagyunk. Megbocsát szegény atyámnak?

— Mindig áldani fogom emlékét, mondta Tibor komolyan.

A leány meghökkenve pillantott rá, de nem válaszolt, mintha nem akarná vagy nem merné megérteni e szavak rejtett értelmét.

Jó ideig ültek így, mialatt a beteg odaát nyugodtan aludt. A leány is küzködött már az álomsággal, Tibor pedig figyelmesen szemlélte Rózsa arcát. Ez az arc komoly volt, okos és jóságos. A nagy szenvedések, a lemondások hosszú láncolata, melyekből a leány eddigi élete állott, nem voltak képesek lelkének tiszta nyugalmaát megzavarni.

— Áldani fogom atyja emlékét, ismételte Tibor halkán, — mert neki köszönhetem életem boldogságát.

A leány most fölemelte a fejét.

— Mit mond? Egy elgyötört, beteg agy ötlete... Hiszen mi nem ismerjük egymást!

— Én régóta ismerem. Mit akar? Arcára van írva, hogy jó, nemes, tiszta, — én nem vagyok az, de tudnia kell, hogy ön mellett én is azzá lehetek.

Rózsa zavartan nézett reá.

— Tudja, hogy nem vagyok gazdag?

A százados kicsinylő mozdulatot tett a kezével... Bánta is ő! Jól tudta, hogy a dusgazdag

családja, melyet gyakran vérig kinzott és kétségbe-
ejtett kalandos hőbortjaival, készségesen nyitná
meg előtte szívét és pénztárcáját, ha — akár egy
mesalliance árán is — józanabb életmód folytatá-
sára tökélné el magát.

Rózsának eszébe jutott valami.

— Gondoljon arra, akit annyira szeret, gon-
doljon Zinára!

— Zinára gondolok. Tudja ki az? Elmondom.
Egyszer — álmomban vagy ébren, az most már
egyre megy — egy csodálatos mesevilágban jár-
tam, — ott feltaláltam Zinát. Mit mondjak? Szép
volt, jó, édes — mint maga. Éreztem, lelkemből
mint emelkedik a felszínre az a kevés jó tulaj-
donság, ami bennem még megmaradt. Ő szegény
volt és alacsony származásu és én meg akartam
érte halni; mikor pedig sajgó szívvel visszajöttem
a valóságba, megláttam önt és fölismertem önben
Zinát. Térdre akartam borulni, azt akartam mon-
dani: itt vagyok, szeretlek, nem eresztelek többé!
Akkor történt meg velem először, hogy gyáva
voltam egy nővel szemben...

A százados, kit tüze szokatlan ékesszólásra
ragadt, hirtelen elhallgatott. Most vette csak észre,
hogy kezében tartja a leány kezét. Rózsa néhány
eredménytelen kísérletet tett, hogy kiszabádjtsa

ujjait, aztán visszavetette fejét a pamlag támlá-nyára és mozdulatlanul nézte a szoba tetejét.

— Nem vagyok babonás, mondta Tibor hal-kan, de lássa, én azt hiszem, ereinkben két régóta elhalt szerelmes vére folyik, kik új életre ébred-tek, hogy szerelemmel tegyék jóvá a mult szen-vedéseit...

Mindketten elhallgattak. Tibor érezte, hogy a leány ujjából delejes áram ömlik át a testébe, édes lángba borítva egész valóját. Nem mert mozdulni, de úgy találta, hogy boldogság volna így eltölteni az örökkévalóságot. A szoba csendjét egy óra ketyegése zavarta csak, az ablakon beáradó sápadt reggeli fény birokra kelt a lámpa fényével. Rózsa feje — mintha egy ellenállhatatlan kényszernek engedne — lassan lesiklott a kerevet támlányáról és megpihent a férfi vállán. Tibor azt hitte, hogy elnyomta az álom, — mikor azonban föléje hajolt, szeme találkozott a leány tiszta tekintetével.

Q lóp virága.

litt
néz
osz
kif

arc
vet
cso
vol
nya

utr
sira
gya

Ad
tek

Öt perc múlva kilenc óra!

A tanár ur — vagy, amint szivesebben szólítottatta magát: a királyi tanácsos ur — idegesen nézte az ó-németnek csufolt, százfülkéjű ebédlő oszlopos óráját. Ráncos kis uzsorás arca gonosz kifejezést öltött.

— Öt perc múlva kilenc!

A feleségének különben is olyan ideges-ijedős arca volt, mintha örökké remegne valami bekövetkezhető Istencsapásától. Amint most összekulcsolt kezekkel tekintett férjére, éppenséggel olyan volt, mint a szenvedő szüzanya. Csak jóval fonyadtabb.

A kis Adél meg ott duzzogott az Andrássy-utra nyíló ablak-fülkében, némán, mozdulatlanul, sirásra hajló szájjal. A szobában az a bizonyos, gyakran idézett vihar előtti csend honolt...

A néma családi tragédia a körül fordult, hogy Adél vőlegénye megkésett a vacsorától. A tanár, tekintet nélkül, vagy éppen tekintettel a hanyag

fiatal emberre, pontban kilenc órakor tálatatni akart; az asszonyok azonban úgy vélekedtek, hogy a vesepecsenyének nem ártana, ha még egy kicsit künn sisteregne a konyhában. Keveset kérlelték, de csak félhangon, aztán ijedten elhallgattak, mikor zsarnokukat szokása szerint elöntötte az epe.

— Rendetlen, léha ember! Egy ember, akinek nincsenek elvei!

A távollevő vőlegénynek szólt. Rendetlen ember — ez volt a Mihályi-házban a legsúlyosabb vád, amit valakire mondhattak. Ha csak azt mondták volna Adélnak, hogy jegyese szabad óráiban lókötő, talán nem fájt volna neki annyira. Rend a szőrszálhasogatásig, rend a fanatizmusig, uralkodott ebben a házban.

A tanár dühös kárörömmel járt-kelt a házban. Szinte félt, hogy a jövődöbeli veje még kilenc előtt be találna toppanni, hogy részt vegyen a vacsorában.

Már nem jöhetett, — kilenc óra volt.

— A vacsorát! kiáltotta a zsarnok irtóztató hangon.

— De papa! kérlelte Adél kétségbeesetten.

— A vacsorát! rikácsolta a tanár, megsemmisítő pillantást vetve a feleségére. Most már komolyan dühös volt.

Az asszony két kezébe fogta a fejét és ugsietett a konyhába. Adél végtelen keserőséggel eltelten, izgatottan csavargatta ujjai közt zsebkendőjét. A tanár pedig asztalhoz ült, nyakába kötötte az asztalkendőt és várt. Gonosz szemmel, előretolt alsó ajakkal, mint az éhes harcsa.

Házsártos ember volt a híres tudós akkor is, ha nem volt éhes. A családja félt tőle, a klinikai ingyenbetegei is rettegték, gyilkos orvosi szerszámai és hallatlan gorombasága miatt. Csak a kollégái nem vették komolyan, meg az egyetemi hallgatók, azok a léha medikusok, akik előadás közben néha papírgolyókat dobáltak az orrára és gyakran harsogó kacagással kísérték magyarázatait. Ezek azt is állították, hogy a nagy tudós orvosi tudománya nem emelkedik felül a köpölyöző borbélyokén.

Valaha, egy letűnt korban, mikor még kötéllel fogdosták össze az új kulturállam berendezéséhez szükséges tudományos inventáriumot, őt is megtették híres embernek, holmi állati szorgalommal szárított növénypreparátumok miatt. Való igaz, hogy még családjában is, ahol pedig rendületlenül állott fenn az apa világgraszoló tudományába vetett hit, a nagy tapasztalású vasaló-asszony házi receptjei szerint gyógyították a nátha-lázat.

Tehát feltáldták a vacsorát.

A hölgyek nem igen nyultak az ételhez, a tanár szokott farkasétvágyával esett a tálaknak, nagy szakértelemre és tetemes maliciára valló megjegyzésekkel fűszerezve az egyes fogásokat. (Ha az orvosi vegytanhoz nem is, a konyhaihoz igazán értett.)

Mikor a gyümölcsöt állították eléje, odalenn, az ablak alatt, egy sebesen ügető kocsi állott meg. Két perc múlva belépett a vőlegény: Jurisics János.

Előkelő tartású, széles vállu, magas fiatal ember volt. Nyugodt jókedvvel lépett a szobába, könnyed eleganciával hajolt meg az öregek előtt, aztán mosolyogva ajkához vonta kissé ellenkező menyasszonyának kezét.

Egy kérdő pillantást vetett a leány kipirult arcára. Mikor szeme végigfutott a vacsora maradványain és találkozott a tanár gyilkos pillantásával, megérthette a helyzetet, mert barna arcán könnyű mosoly jelent meg, amelyben volt egy csepp gúny is, de több őszinte jókedv.

— Bocsánat a késésért, mondta hanyag udvariassággal. Egy kedves emberemmel találkoztam, — kicsit elpletykáltuk az időt...

Kicsit elpletykálták az időt, — ennyi volt az egész mentsége!

Adél feje szomoruan lekonyult, a tanár pedig lehuzta szögletes fejét a vállai közé, mint az ugráshoz készülő farkas. De nem szólt semmit. Ennek a fiatal uracsnak, aki tulajdonképpen nem tudott semmit és nem is volt semmi, oly biztos, kimért modora volt, mely még a világhírű tudósak is imponált.

Adél később egy esdő pillantást vetett anyjára. Ez a pillantás azt jelentette: Mégis, talán adnánk neki vacsorát?

Az asszony lopva pillantott a férjére. Az meg tenyerébe támasztotta az állát és most már úgy nézett maga elé, mint a jóllakott harcsa. Emésztésével volt elfoglalva, ilyenkor éppen veszedelmes lett volna ingerelni.

Adél végül szükségét érezte, hogy megtörje ezt az ideges csendet.

— Frakkban? kérdezte félénken vőlegényétől.

— A kaszinóba akarok aztán menni. Valami lesz odafenn...

A tanár valami halk vakkanás-félét hallatott.

— Tessék! ez a fiatal nulla, aki majd csak a leánya pénzével lesz numerussá, a kaszinóba megy vacsorálni. Fácánt, tengeri-rákot, burgundival, talán pezsgővel is...

A tanár e pillanatban nem gondolta meg, hogy

főleg azért jegyezte el leányát e fiatal nullával, mivel az a kaszinóban szokott vacsorálni.

Valamit morgott, majd fölkel és lefeküdt az ebédlő kereketére.

Egy kicsit hánykolódott még, aztán mélyen elaludt. Ez is hozzátartozott a házirendhez. Egészségi szempontból csak két órával a vacsora után szokott az ágyba feküdni, — addig azonban nyitott szájjal hortyogott a kereketen. A tanár azt állította, hogy ő ilyenkor nem alszik, hanem figyelmesen hallgat a többiek beszélgetésére; azért meg is követte, hogy a szobában maradjanak.

Mihályiné nesztelenül forgolódott az asztal körül, a mátkapár pedig az ablakfülkébe vonult. Jurisics néhány kísérletet tett, hogy valami közömbös beszélgetést kezdjen, igyekezete azonban a leány hallgatásán hajótörést szenvedett. Adél hátratámasztotta a fejét és csukott szájjal, félig lehunytt pillákkal bámult maga elé.

Jurisics ösztönszerűen érezte, hogy a leány gondolataiban vele foglalkozik és hogy szívét keserűség tölti el...

— Haragszik? kérdezte egyszerre, menyasszonya keze után nyulva.

A leány fejét rázta és fázékonyan összefonta két karját a keblén.

— Mi baja hát?

— Nincs bajom, volt a suttogó hangon adott válasz.

— Hogy egy perccel elkéstem? Mondja, érdekes erről beszélni?

Adél egy érzékeny pillantással válaszolt, aztán újra makacs hallgatásba merült. Látszott rajta, arcán látszott, hogy meg van sértve.

A fiatal ember vagy egy félóraig még ott ült a túlfutott szobában, figyelmesen hallgatva az óra ketyegését és az öreg hortyogását. Felváltva hol Adélt, hol az anyját nézte. Adél egyáltalában kerülte a pillantását, csinos arcán szomorú lemondás kifejezése ült; az anya pedig az asztalkendőket rakosgatta, közbe pedig olyan szemekkel nézte a vőlegényt, mint a haragos kotló.

Jurisics egy ideig az ajkát rágta, aztán hirtelen fölemelkedett helyéről. Forró vérhullám szökött a szívéből a fejébe... Kimondhatatlan jól esett volna neki, ha egy ökölcsapással bezuzhatta volna az ablak tükörüvegét, hogy a téli éjszaka hideg levegője beáradhasson a szoba nyárspolgárias, kiállhatatlan füledtségébe...

— Elmegy? kérdezte a leány, szintén fölemelkedve.

— El!

Menyasszonya nem tartóztatta. Mikor hozzálépett, hogy bucsut vegyen, eszébe jutott valami.

— Adél, szeretném, ha egy pillanatra velem jönne az előszobába.

A leány habozott.

— Jöjjön, kérem!

Kérés volt, de parancs alakjában mondva. Az asszony egy ijedt kotló-pillantást vetett a leányra, de Adél azzal nyugtatta meg anyját, hogy egy nagy, kötött kendőt vetett a vállára.

— Valamit akar mondani? kérdezte zavartan, mikor odakünn szemben álltak.

— Szeretném, ha tisztába jönnénk egymással... Valami kifogása van ellenem... Szóljon, mi az? Így ez nem mehet tovább... Én csak azt látom, hogy néha hidegen, néha meg éppen ellenségesen bánik velem... Hogy miért? arról fogalmam nincs... Néha csak sejtem: ezért, vagy azért, — biztosat sohasem tudhatok meg, mert maga a világért sem mondaná...

Eleintén nyugodtan és halkan beszélt, hogy odabenn meg ne hallják, de aztán megfeledkezett magáról és fölemelt hangon folytatta:

— Maguk kissé megalázó szerepet szántak nekem a házukban, — pedig tudhatnák, hogy nincs hozzá való tehetségem... Ujabb időben úgy tapaszt-

talom, hogy atyja gyűlöletével tisztel meg... Fogalmam sincs, hogy miért, de látom, hogy pusztán megjelenésem is bántja már...

A leány szavába vágott:

— Nem úgy van... Apuska már nem fiatal ember és különös szokásai vannak, — de ezeket tisztelni kell.

(Ez volt az alkotmányos formula, amelylyel a Mihályi-ház hölgyei öreg zsarnokuk minden szélységét legalizálták: Apuska már nem fiatal ember...)

A fiatal ember vállat vont.

— Nem venném tulságos komolyan az öreg ur különckodéseit, ha tudnám, hogy magára számíthatok. De én semmit sem tudok. Csak sejtem, hogy maga nem szeret.

Meglátszott a leány arcán, hogy meg van sértve. A fiatal ember folytatta:

— Meglehet különben, hogy nekünk különböző foglalkozásaink vannak a szerelemről. Akit én szeretek, annak én meg tudok bocsájtani egy gyilkosságot is, nem hogy holmi apró-cseprő formahibákat.... Nem, Adél, maga nem szeret.... Miért nem őszinte? Pedig nekünk tisztában kell lennünk egymással. Lásd, eljőhet az az idő, nagyon könnyen eljőhet, mikor azt fogom magától követelni, hogy válaszszon a szülei közt és köztem.... Számítha-

tok akkor magára? Félek, hogy nem. Mondja egy szóval: számíthatok?

Adélt megijesztették vőlegényének szavai. Nem is talált rájuk egyhamar választ.

Jurisics pedig növekedő felindulással nézte. Tisztán érezte, hogy ő, aki tulajdonképpen csak a hozománya miatt közeledett Adélhoz, mostani fölhevülésében már több szenvedélyt érez iránta, mint amennyit a leány egész langyos lelke megérteni és befogadni képes. Pedig a leány vonzalomból lett az övé.

Menyasszonyának félénk zárkózottsága csak ingerelte. Valami ellentállhatatlan vágyat érzett, hogy összetörje a jégburkolatot szívéen. Hirtelen magához ragadta és erőszakosan csókolni kezdte.

— Beszélj hát, szeretsz?

A leány megrémült és védekezett.

— De János!

Mihályiné, aki odabenn aggódni kezdett, hogy leánya meghüti magát a fűtetlen előszobában, e pillanatban kinyitotta az ajtót.

— Adél!

Jurisics kénytelen volt a leányt elereszteni.

— Jó éjt, mondta, kezet nyujtva neki.

A kelletténél tovább tartotta tenyerében a

leány kezét, azt a beszédes kényszerítést azonban, amely kibékíthette volna a multtal és felbátoríthatta volna a jövőre nézve, hiába várta.

Mikor lenn volt a sötét utcán, boszankodott is magában, de nevetett is. Érezte, hogy valami felsülésfélén ment keresztül. Hogy is juthatott eszébe, hogy ezt a kis női nyárspolgárt megnyerje egy rohammal és feluszítsa a szülei ellen?

Gondolkozott, hogy mit tegyen a történetk után? Mindenesetre a legkényelmesebb utat fogja választani: hagyja a dolgokat folyni úgy, amint eddig folytak, régi, rendes medrükben. Valami majd csak lesz belőle, — ha nem is házasság...

A kaszinójába akart menni, és mivel a legközelebbi bérkocsiállomáson nem talált kocsit, gyalog folytatta útját.

A körtértől befelé megelevenedett a kihalt utca. Csoportos színházlátogatókkal találkozott, akik összefogózva siettek haza, hangos megjegyzésekkel bírálgatva az operai előadást.

Egy pár száz lépésnyire beljebb hárman jöttek vele szemben. Egy alacsony nőalak, hosszú köpenyben és fehér csipkekendővel a fején, jobbról balról egy-egy férfi kísérte. Mind a hárman karonfogva mentek és patyolatkedvükben lehettek, mert néha meg-megálltak az aszfalton és nagyokat nevettek.

— No lám, Jurisics! kiáltotta most a két gavallér közül a kisebbik.

— Jó estét, Gróthy! szólt vissza Jurisics.

A fehérendős asszony abbahagyta a kacagást és egy kíváncsi pillantást vetett Jurisicsra, a Gróthy névre hallgató úr pedig, midőn észrevette, hogy barátja nyugodtan folytatja útját, kezét fogott hölgyével, aztán Jurisics után futva, karjába kapaszkodott.

— Szervusz öregem, — jó hogy találkozunk, — legalább nem kell kigyalogolnom a városligetig, mondta lihegve.

— Ki az az asszonyka? kérdezte Jurisics.

— Csinos asszony, egyéb semmi, magyarázta Gróthy. Különben valami csíri-csári hivatalnok felesége. A harmadik, aki velünk volt, az ura.

— Udvarolsz az asszonynak?

— Dehogyan udvarolok, — inkább ő udvarol nekem. Formálisan belém van bolondulva, ő is, meg a férje is. Egyre invitálnak, küldenek utánam. De amint *komolyan* akarok beszélni az asszonynyal, mindjárt a szemem közé nevet, aztán elmondja a férjének, aki szintén nevet.... Nem tudom, mit gondolnak felőlem ezek az emberek? Ugylátszik, nem veszik komolyan!

A kis Gróthy kicsit boszus volt, de nem

haragudott. A kis Gróthy tulajdonképpen Szentgróthy úrnak hívták, de bizalmas emberei úgy vélekedtek, hogy neki a név fele is elegendő. A városban mindenki ismerte. Kurtaszárnyu frakkban, smokingban, vagy Ferenc-Józsefkabátban, nyakát magas inggallérba szorítva, virággal a gomblyukában és csillogó monoklival a szemében, — mindenütt ott lehetett találni, ahol a foglalkozásszerűen unatkozó emberek össze szoktak gyülekezni.

Jónevű és jónevelésű ember hírében állott, kicsi termete és simulékony modora miatt azonban ott, ahol megfordult, mindig csak afféle *pót-ember* számba vették. A kártya asztalnál pót-partner, párbajnál pótszekundáns, asszonyoknál pótudvarló és leányoknál póttáncos. Bár mindeme mesterségekhez épp oly jól, vagy talán még jobban értett, mint sok barátja, akit egész ember számba vettek, — volt benne annyi jókedvű filozofia, hogy önként visszavonult, mihelyt észrevette, hogy az igazi ember megérkezése feleslegessé tette az ő pót-működését.

Amit Szentgróthy Jurisics iránt érzett, az több volt a barátságnál. Hasonlított egy iskolás leány rajongásához valami regényhős iránt.

Jurisics egyszer, valami álarcos bálon megmentette Szentgróthy egy féltékeny férj, vagy

imádó korbácsától, másnap pedig egy kardcsapással szétvágta a botrány-csomót, amelyet Szentgróthy jobb ügyre méltó buzgalommal összebogózott. Szentgróthy e pillanattól fogva szinte szentimentális ragaszkodással viseltett Jurisics iránt.

Ragaszkodása főleg abban nyilvánult, hogy naponkint egy pár órát barátja legénylakásának kényelmes kerevetein heverészett, hogy megitta Jurisics likőrjeit, elszíta cigarettáit. Különben pedig címeres cigarettatárcákkal szokta Jurisicsot ellátni, nyíltan hirdette, hogy őt tartja az ország első gavallérjának és sehogysem akarta megérteni azokat az asszonyokat, akik első látásra bele nem bomlottak barátjába.

Jurisics a maga módja szerint szintén megszerette Szentgróthyt. És mivel észrevette, hogy barátja könnyelműség dolgában rajta is túlesz és nagy jövedelme mellett is néha kétségbeejtő pénzszükségben kínlódik, a gyámkodás egy nemét kezdte fölötte gyakorolni. Több ízben a saját tárcája és hitele igénybevételével mentette ki hitelezői kezeiből a *gyereket*, amint Szentgróthyt nevezni szokta.

A két jó barát tehát karonfogva folytatta útját.

— Menjünk valahová, Jancsi! indítványozta Szentgróthy.

Valahová! — az nála orfeumot jelentett.

— Nagyon éhes vagyok, — a kaszinóba megyek.

— Folytatjátok ma a csatát? kérdezte Szentgróthy kíváncsian.

Azokra a hazard kártyapartikra célozott, amelyek egy hét óta a kaszinóban folytak, egy, a vidékrő felrándult mágnás tiszteletére.

— Revanche-sal tartozom, vetette oda Jurisics.

Egy ideig némán haladtak egymás mellett, míg Szentgróthynak megint eszébe nem jutott valami.

— Igaz, — miért hagytad el őket ma olyan korán?

(Ők alatt mindig Mihályiékát értették.)

— Megint belecsömörlöttem egy időre a társágba, mondta Jurisics kelletlenül. Kiállhatatlanok voltak megint.

— Adél is?

— Adél is, az öregek is. Adél olyan szemrehányó pillantásokat vetett reám, mint a haldokló őz a vadászra, — hogy ujat ne mondjak. Persze, fogalmam sincs, hogy miért?

— Mindenesetre valami pletykát hallottak.

— Én is arra gondoltam. Talán éppen azt, hogy megint játszom. Az öreggel különben nem törődném, — epés bolond, akivel akkor se tudnék

megférti, ha nem játszánám... Nem való annak húsból-vérből való vő, hanem óraműre járó automáta, amelynek a kulcsát ő hordaná a zsebében. Egy automáta, amely másodpercre van beigazítva, jön és megy, fejével bólint, vízzel keverve issza a bort és kezét csókol Adélkának.... Pedig tudod, hogy nincs egy csepp automáta-tehetségem!

— Előre látom, egy nap majd ott fogod őket hagyni.

Jurisics keserűen nevetett.

— Ők engem, nem én őket.

Szentgróthy meghökkenve állott meg.

— Mi bajod?

— Semmi, — de ha ez az eljegyzés felbomlik, akkor kitöri a nyakamat.... Tudod, hogyan élek. Apám főrendiházi tag, számos rendjel tulajdonosa és sokszoros *s a többi*, a vagyona azonban belefér a kabátja belső zsebébe. Mint bankigazgató, — azt hiszem, olyasmi? — busás fizetést kap ugyan, de ezt a fizetést havonként el is költjük, ketten, az utolsó krajcárig. Nekem azonkívül egy csomó adósságom is van... Nem sok, mindössze legfőlebb harminc-negyvenezer forint, amit mint a gazdag Mihályi-leány vőlegénye félvállal is elbírok, — de ha holnap felbontom az eljegyzésemet — hiszen ismered a zsidaimat!

Mind lassabban léptettek, most megálltak az aszfalton.

— Bolond állapot! mormogta Szentgróthy.

— A szülőkre már nem számíthatok, folytatta Jurisics. Eleintén az apám neve imponált nekik, de most már az se hat, mert megszokták. Az öreg Mihályi gyűlöl. Ha nem tartaná vissza a botránytól való félelem, talán már holnap az orrom előtt csapná be a háza ajtaját. Azt hiszem, már csak valami eklatans bizonyítékot keres ellenem, akkor aztán meg fod alkudni a botrányra is.

— Pedig egy jóvérű fiatal ember ellen mindig lehet bizonyítékot találni, vetette közbe Szentgróthy.

— Egy reményem van még: a leány. Ha ezt megnyerhetném, egészen megnyerhetném magamnak, akkor félvállról beszélhetnék az öregekkel...

Szentgróthy diadalmasan tipentett homlokára.

— Persze, — ez az! A leány!

Aztán hirtelen megfogta Jurisics karját.

— Szereted?

Jurisics halkán elnevette magát.

— Te néha oly együgyűen tudsz kérdezni!

Szentgróthy ugyancsak elnevette magát.

— No no, hiszen csak úgy értem, ahogy a tizenkilencedik században szokás ilyesmit érteni.... Különben elég csinos és van valami fagyos zár-

közottság a modorában, ami engem a megfagyott pezsgőre emlékeztet....

— Talán megfagyott limonádét akarsz mondani?

— Azért kérdeztem, hogy szereted-e, mert régi tapasztalás szerint egy nő elbolondítására az a legbiztosabb mód, ha az ember maga is bolondul utána.... A hidegvér ilyenkor nem ér semmit. Az csak akkor jó, ha a hódítás megtartásáról van szó. A forradalmárok mind vérmes emberek, az imperátorok pedig flegmatikusak.

— Meglepő megfigyeléseid vannak, jegyezte meg Jurisics, szelid gúnnyal. Megvallom egyébiránt, hogy a leányt éppenséggel nem találok ellenszenvesnek. Csinos, szelid és önző. Jó kis asszonyka lesz belőle, aki majd belevonja a férjurát is önzése szűk körébe és akinek a vágyai nem szárnyalnak túl a konyha meg a gyerekszoba falain.

— Hát igazán csak limonádé?

— Olyasmi, — de nekem jó volna. A pezsgőt az ember a házon kívül is megtalálja.

Lassu léptekkel folytatták utjokat, Szentgróthy szórakozottan nézte az óráját.

— Még tizenegy óra sincs. A pártid csak kettő után kezdődik, — látod, még elmehetnénk valahová.... Elmehetnénk a *Kacagó galambba*....

Egy pár csinos leány énekel ott *Jesszi* is oda jár mostanában ...

—  ppen az kellene még, hogy most énekesnők után futkossak; szólt *Jurisics*.

— Igazad van, — jobb, ha egyedül megyek.  jfel után majd találkozunk odafenn. Ugy-e, még nem is láttad *Jesszit*?

Kezet fogtak az utcasarkon.

— Ki az a rattler-nev  hölgy? kérdezte m g *Jurisics*.

Szentgróthy halk f ttyent st hallatott.

— M g csak nem is hallottál róla? — Nem lehet azt ugy kutyafuttában elmondani! — Vir g rus leány

— Most már tudom.

— Semmit se tudsz! *Jesszi* csodálatos, talányos l ny, aki vagy két hónappal ezelőtt bukkant fel a fővárosban Magam sem tudom, honnan jött — egyszerre csak ott járt-kelt a füstös orfeumokban, egy hosszú fölé virágos kosárral a karján, szép termetét ringatva és fehér fogait mutatva Ha valaki megtetszik neki, virágot t z a gomblyukába. Pénzt nem k r érte, a bankót elfogadja, az apró pénzt visszautasítja Tudod, hogy nem vagyok naív gyerek, de mondhatom, m g reám is azt a benyomást teszi, mintha hercegnő volna,

aki pusztán kalandvágyból keresi fel a lebujjokat...
A tartása, az öltözködése egy hercegnőé.... A
legcsudálatosabbat elfelejtettem megmondani: Jesszi
megközelíthetetlen!

— Még neked is? vetette közbe Jurisics, némi
gúnnyal.

— Mindenkinek az. Pedig az egész fiatalság
töri magát utána....

— Holnap majd többet beszélünk erről, mondta
Jurisics, akit barátja bőbeszédűsége untatni kezdett.

Juri
hog
söté
jóke
sark
mög

lám
pölé
test

mag
edze
tarta

hallo
karc
karc

Szentgróthy a *Kacagó galamb* felé vette útját, Jurisics pedig betért egy keskeny mellékutcába, hogy ne kelljen a körútra kerülnie. Nappal kihalt, sötét utca, éjjel a lámpafénytől világos és a duhaj jókedvtől hangos. A sok kávéház és táncterem sarkon követi egymást, a ki-beacsapkodott üvegajtók mögül cimbalmozás és rikoltás hallatszik.

Éppen elhaladt egy ilyen lármás csapszék piros lámpása alatt, midőn a háta mögött üvegcsörömpölést és dühös kiáltást hallott, aztán egy emberi test végigzuhan a kövezeten.

— Ezt a hazafit ugyan kidobták, konstátálta magában Jurisics, — akinek ilyen jelenetek iránt is edzett idegei voltak, — anélkül, hogy érdemesnek tartaná visszafordulni.

Könnyű, futó léptek és halk ruhasuhogás neszt hallotta, aztán valaki minden bevezetés nélkül karonfogta; egy ibolyaszagu, nevető, a futástól lihegő, karcsu női alak haladt mellette, ütemes léptekkel.

Jurisics az első pillanatban ösztönszerűen le

akarta rázni karjáról, de aztán egyszerre Jesszire gondolt és, bár maga sem tudta miért, igent bólintott. Jesszinek kellett lenni, akiről Szentgróthy beszélt

— Hiszen ez úgy esik, mint a mesében, mondta magában.

A leány fogai csillogtak, amint nevetett. A nagy hidegben födetlen fővel járt. Nyakára fehér, finom prémes gallér simult, keztyüs kezében kis kosarat himbált.

A következő pillanatban Jurisics, aki be volt avatva a nagyváros éjjeli életének apró-cseprő titkaiba, már sejtette, hogy minek köszönhette a leány ismeretségét. Egy rendőrtiszt járt a nyomukban. Mikor végül a fiatal ember türelmetlenül sarkon fordult és kelletlenül fölemelt fővel fordult a hivatalnok felé, az kevés habozás után betért egy mellékcába.

— Üldözte? kérdezte Jurisics a leánytól.

— Óh, már hetek óta sarkomban van ez a Csámpor Nem mehetek már sehová, hogy elém ne tolja a förtelmes arcát Amióta belátta, hogy szóval nem mehet semmire, rám akar ijeszteni

— Miért is csavarog egyedül ilyenkor? kérdezte Jurisics.

— Hiszen magammal hoztam Fricit. Hanem amikor ülünk a kávéházban, egyszerre neki rontanak a pincérek Fricinek, kifordítják a zsebeit, elvesznek tőle egy tucat rossz kanalat, amit elcsent a kasszából, miközben a kaszirnőnek udvarolt, aztán kidobják az utcára

— Hallottam a puffanását, konstatalta Jurisics.

— Jó fiu az a Frici, tette hozzá a leány, csak kár, hogy nem tud elszokni a lopástól ... A Kacagó galamb ruhatárából is ezért csapták el...

Oly közömbös hangon mondta, mintha csak arról volna szó, hogy valaki nem tudja abba hagyni a dohányzást ... Tehát ez volt Szentgróthy *hercegnője*!

— Szeretője a Frici? kérdezte Jurisics.

A leány nevetett, halk, harmonikus kacagással. Nem boszankodott, inkább mulatságosnak találta a fiatal ember ötletét.

— Frici büszke lesz, ha ezt elmondom neki!

Egy bicegő alak közeledett feléjük; hóna alatt klakká lapított cylinder kalapját tartotta, zsebkendőjét a szemére szorította.

A leány megállott.

— Nagyon megverték, Frici? kérdezte jószívűen.

— A gazemberek, tönkre tették a kalapomat!

— Fogadni mernék, hogy még az éjjel elcse-reled ujjal.

— Haza kísérem? kérdezte a bicegő.

— Nem kellesz. Majd elkísér ez az ur.

Frici alázatos bizalmaskodással köszönt és távozni akart, a leány azonban utána szólt, keres-gélni kezdett a virágai közt és odadobott neki egy bankjegyet.

Azzal megint Mihályi Adél vőlegényének karja alá fűzte a kezét és jókedvűen mondta:

— Még nincs kedvem hazamenni. Ha akarja, elmennék önnel valahova . . .

Jurisics azonban már megelégte az utcai kalandot. Gúnyos udvariassággal mondta a leánynak:

— Boldogtalan vagyok, hogy nem élvezhetem tovább szellemes társaságát, — de várnak reám.

— A felesége?

— Eltalálta.

— Gondoltam, hogy házas ember. Ön nem jár oda, ahova én. Pedig fővárosi ember és uri ember . . . Mondja, csinos a felesége?

Jurisics úgy találta, hogy Szentgróthy *hercegnője* kissé szemtelen. Még mielőtt válaszolhatott volna, a leánynak már más valami járt a fejében.

— Jó volna, ha találhatnék egy fiakkert, mondta. A közelben fiakker-állomás volt; Jurisicsnak

csak fütttyenteni kellett a kocsíért. Jesszi összefogta a ruháját és beszállott, a kocsi nyitott ablakán valamit Jurisics felé nyujtott.

— Tegye a gomblyukába, mondta, és adja otthon a feleségének! Jó éjszakát!

Kis ibolyabokréta volt.

Szentgróthy egy pár napig nem mutatkozott barátjánál, aztán egyszer, délben megint eljött. Mialatt Jurisics inasa két elefántcsont hajkefével dolgozta meg a gazdája fejét, addig Szentgróthy szórakozottan járt-kelt a kis szalonban, sorra nézegette a fotografiákat, melyeket már százszor látott, végül leakasztott egy buldogrevolvert a falról, és lovagias állásba vágva magát, célba vette önmagát a tükörben.

— Hallo! mondta Jurisics, a multkor megismerkedtem a Jessziddel. Gondolom, hogy ő volt....

Leirta a külsejét.

— Persze, hogy Jesszi volt! kiáltotta a fiatal ember. Nos, mit szólsz hozzá?

— Semmit. Különben elég csinos, de egy cseppet sem szenzációs.

— Első látásra egy igazi szépség se tesz szenzációs benyomást. Majd ha másodszor látod!

— Elég volt nekem egy sütet a hercegnőből.

Különben nem éppen tartózkodó. Meg se kérdezte a nevemet és el akart vinni az ő mulatóhelyeire.

— Egész éjjel csavarog a városban és nem szeret egyedül járni. Mindig visz magával valakit: egyszer egy zsebtolvajt, másszor egy méltóságos urat. Éppen nem válogatós. Ha egyik gavallérja tolakodó lesz, akkor ott hagyja a faképnél és fog magának a következő utcasarkon másikat....

Nem beszéltek többet Jessziről és Jurisics nem is gondolt vele többet.

Ebéd után meglátogatta a menyasszonyát, és mivel a tanárt nem találta otthon, meglehetősen jól érezte magát az asszonyokkal. Adélnak, mint mondani szokás, jó napja volt, és mikor a téli verőfény kicsalta őket egy félóra az Andrassy-uton sétálók közé, a hidegtől kipirult arcával és kivételesen jószabásu prémes kosztümjében feltűnően csinos volt. Láthatólag tetszett neki, hogy a járókelők kíváncsian utána fordultak és büszkén simult két fejjel magasabb vőlegénye karjához.

A tanár is türhető hangulatban volt a vacsoránál. Valami miniszteri ebédről jött, talpig diszmagyarban. Ebéd közben felköszöntővel ünnepelték világraszóló tudományát. Ez oly békülékenynyé tette, hogy meg se szidta az asszonyokat délutáni sétájukért, sőt, midőn Jurisics kifejezést adott ama vélemény-

nyének, hogy az üresedésben levő főrendiházi tagságok betöltésénél alig mellőzhető olyan érdemes tudós, mint Mihályi tanár, az öreg úr kivételesen egy véleményen volt jövődöbeli vejével.

Mikor Jurisics elbucszott, Adél saját jószántából nyújtotta feléje arcát.

Az a könnyű csók, amelylyel a leány hűvös arcát érintette, jókedvű megnyugvással töltötte el. Utóbbi időben gyakran esett meg vele, hogy nyugtalanító kétségek gyötörték. A jövő oly bizonytalanul feküdt előtte, jelen exisztenciája pedig, költekező életmódja és korlátolt jövedelme mellett gyakran veszedelmesen hasonlított kalandor-exisztenciához. Most megint biztosabb talajt érzett a lába alatt. Az önmegtérés e pillanatában el is határozta, hogy nem megy többé a kaszinóba játszani. Haza megy aludni, — előbb megiszik valahol egy csésze teát.

Betért egy jobbfajtájú kávéházba. A kávéházban sokan voltak, többnyire katonatisztek és öreg urak, aztán egy elegáns vidéki asszonyokból és hangos urakból álló nagyobb társaság, amely összetolt márványasztaloknál mulatott. Jurisics a plüskerevetes sarokfülkébe vonult és az estilapok olvasásába mélyedt.

Egyszerre felpillantott és meglátta megint Jesszit.

Ott járt-kelt a vendégek közt, virágos kosarával a kezében.

A leány véletlenül vetődött csak ide. Az utcáról benézett és meglátta a szemközt levő óriási tükörfalakban sokszorosán visszacsapódó villamos fényt. Ez a ragyogás becsalta a sötét utcáról, mint az éjjeli pillangót. Hanyagul lépegetett a márványasztalok közt, nem is törődve, vagy észre sem véve azt a föltűnést, amelyet a vendégek, de különösen az asszonyok közt okozott. Az asszonyok gyönyörködve, a fiatalabbak közülök meg éppen elragadtatással nézték. A kaszirnő is egyre rajta legettette a szemét.

Nagyon szép volt. Felséges, nagy, izmos, mint egy fehér hattyu. Kissé előrehajló nyakával és fölemelt tenyerével, amelyben kosarát tartotta, ama vízholdó leányok nemes plasztikájára emlékeztetett amelyek antik gemmákon láthatók.

Egy öreg urnak, aki barátságos mosolylyal bólintgatott feléje, virágot tűzött a gomblyukába; egy fiatal dandynak, aki püsszegve intette magához, hátat fordított. Egy vörös kamasz, aki egy pap- vagy színész formájú ur társaságában szundikált üres palackokkal megrakott asztalánál, most fölébredt és erőnek-erejével meg akarta ölelni Jesszit. A leány jó ideig csendesen védekezett ellene,

aztán megérintette a szomszéd asztalnál ülő katonatiszt vállát.

— Segitsen, kérem!

Mialatt a tiszt a becsipett emberrel veszekedett, addig Jesszi már kikeresett a kosarából egy ibolya-bokrétát és a sarokfülkébe lépve, szó nélkül Jurisics gomblyukába tűzte, miközben karjával véletlenül horzsolta a fiatal ember arcát.

— Reám ismer? kérdezte mosolyogva.

— Hogyne! Mit csinál itt?

— Nem akarok ma zenét hallgatni, — fáj a fejem.

Engedelmet se kérve, szembe ült a fiatal emberrel és miközben nagy, szürke szemeivel kíváncsian nézte Jurisicsot, hosszú keztyűit lefejtette ujjairól. Kifogástalan új, finom keztyűt viselt; jól ápolt, fehér kezén meg drágakő csillogott. A kigombolt kabátkája alól ruhája látszott, pompás-szabásu, fekete csipke-derék. Amit a testén viselt, az bizonyára többet ért, mint amennyit egy év alatt is kereshetett a virágaival.

Egy pohár tejet kért, azt némán kavargatta, közbe szórakozottan nézegette egy élclap képeit. Jurisics azalatt őt nézte, félig lehunyt pillái alól szomjas szemmel szíva fel üde alakját. Félprofilból látta, és úgy találta, hogy még soha életében nem állott

oly individuális báj hatása alatt, mint most, e selyempillájú, telt állu, édesszájú, komoly leányarc láttára. Szentgróthynak igaza volt: a leány másodszori látásra elszédítő hatással volt reá. Szédítő hatással volt rá még az a finom ibolyaillat is, amely ruhájából áradt.

Most vette csak észre, hogy Jesszi őt ugyancsak nagy, kíváncsi szemmel nézi.

— Önnek nincs is felesége, mondta aztán minden bevezetés nélkül, mintha a mulkori beszélgetést folytatná csak.

— Kitől tudja?

— Azt is tudom, hogy önt. Jurisicsnak hívják. Gróthy mondta.... Gróthy sokat beszél önről, — tulajdonképen mindig önről beszél.... Ha az ember hihetne neki, akkor ön nem is volna ember, hanem valami isten féle.... Nagyszerű! Gróthy azt is mondta, hogy én bele fogok önbe bomlani.... Gróthy néha ostobaságokat beszél....

— Nemcsak néha, hanem gyakran.

Jó ideig beszélgettek még Szentgróthyról, — más tárgyról úgy se tudtak volna beszélni....

Az a becsipett ur, aki Jesszit az imént meg akarta ölelni, most borotvált arcu barátja karjára támaszkodva, bizonytalan léptekkel közeledett feléjük. Hosszu beszédet intézett Jurisicshoz, amelynek

körülbelől az lehetett az értelme, hogy szívéből sajnálja előbbi illetlenségét, — aztán kezét akart fogni vele és barátjával egyetemben letelepedett melléje a piros kerevetre.

Jurisics fölkelt és egy kérdő pillantást vetett a leányra.

— Igen, menjünk, mondta Jesszi, keztyüi után nyulva.

— Hová vigyem? kérdezte a fiatal ember, mikor künn voltak az utcán.

— Csak a legközelebbi kocsiig. Mégis hazamegyek, — fáj a fejem.

— Hazakisérjem?

— Nem, nem lehet.

— Mért nem?

Jesszi nevetett.

— Senki sem tudja az urak közül, hogy hol lakom, hát önnek sem kell tudnia.

— Nem rossz! Talán attól fél, hogy meglátogatom?

A leány nem válaszolt, hanem kezét nyújtott neki és beszállt a kocsiba.

Jurisics az éjjel a leánynyal álmodott. Kavargó fellegeken pihent és a karjaiban tartotta Jesszit, aki szerelemittasan simult hozzá. Mikor reggel fölébredt, az ajkán még érezni vélte csókjainak melegét.

— Az ördögbe, mormogta elgondolkozva, — nem szeretném, ha most rögeszmémme lenne ez a leány...

Valaki a rögeszméjévé lesz, — e kifejezés alatt azt a veszedelmes lelki állapotát értette, mikor valami nő annyira belefészkelte magát a fantáziájába, hogy egész gondolkozásának központjává lett. Eddig azt a gyakorlatot követte, hogy homeopátiás uton gyógyította ezt a betegségét, amelyet nem akart szerelemnek nevezni. Szívós energiája, amely szerelmi kalandjaiban érvényesült, és hazard elszántsága, amelylyel alkalomadtán egész egzisztenciáját föl tudta tenni egy kártyalapra, eddig rendesen sikert biztosítottak neki. Ahhoz, hogy rögeszméje ellen küzdjön, sokkal fegyelmetlenebb természetű volt, de nem is volt rá szüksége eddig. Most azonban úgy érezte, hogy szüksége lesz rá, eljegyzésére és egész jövőjére való tekintettel, mely utóbbit ujabban gyakran oly sötét színben látta.

Nem fogja tehát Jesszit többet látni.

Megesett egyszer, hogy Mihályi tanár úr, szakadó esőben egy lassan kocogó omnibusz sarkában meglapulva, a mocskos ablaküvegen át megpillantotta jövődöbeli vejét, amint csinos broomjában nyilsebesen ügetett végig az Andrássy-ut faburkolatán.

E véletlen találkozás alkalmat szolgáltatott a tudósnak, hogy összehasonlításokat tegyen a saját szerénysége és a fiatal nulla nagyzási hóbortja közt. Ez elmélkedés eredményét néhány epés célzás alakjában fel is tálalta aztán Jurisicsnak. A fiatal ember eleintén ki akart térni a reá nézve kellemtelen fejtegetés elől, mikor azonban apósa mindinkább belebeszélte magát a méregbe, Jurisicsban egy pillanatra felülkerekedett megint a nagyúr, s meglehetősen kicsinylő hangon olyasfélét mondott, hogy nem szereti, ha magánügyeibe avatkoznak. Nyilatkozatát mélységes csend követte. Mihályi és felesége halálra sértetten néztek össze, Adél pedig könyes szemmel bámult tányérjába.

Jurisics vagy egy órán át hiába erőlködött, hogy egy jó szót nyerjen; a leány, aki utóbbi időben már meglehetősen bizalmas volt hozzá, hirtelen bekapta megint érzékeny csigaszarvait, és elzárkózott vőlegénye elől.

— Nyárspolgárok, gyógyíthatatlan nyárspolgárok! morogta Jurisics, mikor csodálatos keserőséggel eltelten, haza felé indult.

A belső Andrassy-ut egyik háza előtt egy ismerős, kopott alak akart elsurranni mellette. Megismerte Fricit, a virágárusleány gavallérját. Ez a Frici úr különben határozottan csak gázvilágításra volt berendezve. Gázfénynél tűrhetően festett, a józan napfényben azonban keresve se lehetett volna szánalmasabb alakot találni. A fekete ruhája nagyon kopott volt, az ember maga meg nagyon mosdatlan; piros nyakravalót, a mellén pedig nagy üveggyémántokat viselt.

Jurisics megállította és Jesszi után tudakozódott. Frici, aki Jessziéknél alkalmilag apró házi teendőket is végzett, azt mondotta, hogy a leány két nap óta beteges és nem hagyta el a lakást. Mikor pedig Jurisics egy bankjegyet adott neki, Frici már a fiatal úr nevére is emlékezett, pedig csak egyszer látta, éjjel az utcán.

— Nagyságos Jurisics úr? mondta, egy ered-

ménytelen kísérlet téve, hogy fanyar, merev arcára mosolyt erőltessen. Jesszi itt lakik, ebben a házban, a negyedik emeleten.

Majd hozzátette saját jószántából:

— Tegnap mondta csak: Ha Jurisics úr kérdezősködnék utánam, neki meg lehet mondani a lakást

Jesszi tehát gondol reá Ugylátszik, valami titkos küzdelemféle folyhatott le a leány lelkében, amely az ő kapitulációjával végződött: most már várja Jurisics látogatását, miután egy-pár nappal ezelőtt még a lakását sem akarta vele közölni. De honnan sejtette, hogy Jurisics kérdezősködni fog utána, és hogy éppen Fricinél fog kérdezősködni? Az intenciók e véletlen találkozásának — mely Jurisicsot szinte megdöbbentette — meglehetősen egyszerű magyarázata volt. Jesszi közt és a társaság közt, mely a leány szemében a világot képviselte, egyedül Frici közvetítette az összeköttetést. A leány tudta, hogy Frici mint ruhatáros, kisegítő pincér és alkalmi üzenetvivő folyton összeköttetésben van a gavallér körökkel, s így természetes, hogy ő is rábizta Jurisicsnak szóló üzenetét.

Jurisics csak akkor vette észre, hogy hol van, mikor már belépett a házba és fölfelé ment a meredek lépcsőn. Megállt, egy pillanatig habozott, de a

dacos keserűség, amelyet a menyasszonyával szemben érzett, megint gyorsította lépteit. Ugy érezte, hogy azzal, hogy elmegy a virágáros leányhoz, akit annak előtte kerülni akart Mihályiék kedvéért, elégtételt vesz magának Mihályiékön. A valóságban pedig csak nagyon megkívánta már Jesszi látását, megkívánta oly mohón és epedőn, mint az elkéneveztetett gyermek az édességet.

Odafenn egy ijesztően rút, citromarcú asszony-ság nyitott neki ajtót. Valami förtelmes dialektusban hadart valamit, mikor pedig Jurisics kiejtette Jesszi nevét, az asszony mérgesen magára csapta az ajtót.

Jurisics újra becsöngetett. Odabenn gyors szó-váltás hallatszott, az ajtó újra megnyílt, — s aki ezuttal bevezette, az maga Jesszi volt.

Éppen fésülködés közben érhetette, mert a leány oldalvást hajolva jött eléje, kezével csípőig érő, vastag haját fogva össze. Zöld lóherével behintett, fehér battisztpongyolát viselt, füzője se volt rajta.

Nevetve, látható örömmel fogadta Jurisicsot.

— Megismertem a hangját! Szép, hogy eljött....
Hogy jutott eszébe ide jönni?

— Hallottam, hogy beteg.

— Semmi, — inkább rosszkedvű voltam, mint beteg. Meg a fejem fájt. Jöjjön be, kérem!

Egy furcsa kis szobába vezette vendégét. A

mindennapi használatra szolgáló butorokon meg-látszott az olcsó vásári munka, ezek mellett azon-ban drága fényüzési tárgyak voltak összehalmozva. Pompás perzsa szőnyegek, egy üvegkeretű velencei tükör, ezüst toilette-tárgyak, értékes csecsebecsék.

A szobában különben jókora rendetlenség uralkodott. Az ágyat még nem vetették meg, az összegyűrt vánkosokon még ott volt a mélyedés, amelyet Jesszi feje csinált. Az asztalon egy atlasz-cipő, egy fűző és néhány teknősbéka-fésű hevert. Mikor Jurisics a kerevetre ült, egy hideg kis tárgy akadt a kezébe: gyémánt fülönfüggő volt.

A leány hátra rázta a sörényét, aztán megállt vendége előtt. Tulajdonképpen nagyon lompos volt, de Jurisics bájosabbnak találta, mint valaha. Oly egészséges, tömör, nemes alkata volt, hogy az öltözködés semmit sem ronthatott és javíthatott rajta.

Mikor most mosolyogva, a csipkéket rakos-gatva mellén, kissé révedező tekintetével szembe nézett Jurisicssal, a fiatal embert újra foglalkoztatta az a kérdés, amelyet már oly gyakran intézett magához: ki ez a leány? mi fajta?

Aztán egyszerre úgy gondolta, hogy megtalálta a választ, mikor a szeme megakadt egy arc-képen, mely kovácsolt ezüst rájában függött a falon. Az arckép egy feltűnően szép aggastyánt

ábrázolt. Aki életében egyszer már látta ezt az éremre való profilt, a merészen felfésült bajuszt és ezt a fauni mosolyt, az nem felejtette el többé Hadfalussy herceg vonásait.

A herceg, költekezési mániájáról és egy primadonnához méltó szeszélyeiről jól ismert tagja volt annak a nemzetközi társaságnak, amelyet high-lifenek szokás nevezni. Párisban lakott, a Rivierán telelt, Angliában vadászott, Cannesban fürdőzött, Wiesbadenben futtatott. Igazgatósági tagja volt a berlini Unionnak épp úgy, mint a párisi és bécsi jockey-kluboknak. És mivel a birtokai véletlenül Magyarországon voltak, magyarnak mondták, bár valamennyi ország közül éppen ezt az egyet találta a legunalmasabbnak és valamennyi európai nyelv közül éppen a magyart beszélte legkevésbé jól.

Tehát Hadfalussy, a telhetetlen nővadász, reátette már a kezét erre a leányra!

Jurisics sokkal jobban ismerte a világot, amelyben élt, mint hogy Jesszi titokzatos existenciája mögött valami romantikus históriát gyaníthatott volna. Annak képzelte, — másnak se képzelhette volna, — aminek most tudta. És e tudat most mégis boszantotta, — nem! leverte.

Egy ideig elnézte az arcképet, aztán egyszerre brutális nyíltsággal kérdezte a leánytól:

— Hadfalussy tartja ki?

A leány letérdelt a szőnyegre és egy pár elszórt hajtűt szedegetett össze. Most csodálkozva tekintett föl.

— Igen, mondta halkán, de pirulás nélkül.

Ez több volt a nyíltságnál, ez cinizmusz volt. Hiszen igaz is, a virág, amely a lápból fakadt ki, bármilyen üde és pompás legyen is, nem bocsát-hatja a gyökerét máshová, mint megint csak a lápba.

Jesszi időközben fölkel, arca ezuttal rózsás volt, de csak a fizikai erőlködéstől.

— Ismeri Hadfalussyt? kérdezte kíváncsian.

— Némileg....

— Nagyon szeretném látni....

Jurisics meghökkenve mérte végig.

— Hát még nem látta?

— Soha életemben, mondta a leány.

Oly hangon mondta, hogy bizvást el lehetett neki hinni.

Ennek a hihetetlenül hangzó dolognak különben igen természetes magyarázata volt.

Egy ismert mester öt évvel ezelőtt, mikor Jesszi még félig gyermek volt, fölfedezte szépségét és modellnek használta egyik bibliai tárgyú képéhez. Hadfalussy herceg meglátta a képet Bécsben,

megvette és az angyal-modell után tudakozódott. Egy nap aztán a herceg megbizottja, egy tekintélyes budapesti ügyvéd és képviselő, (aki az erkölcsnemesítő mozgalom egyik szerepvívője volt,) megjelent Jessziék külvárosi lakásán és felszólította őket, hogy jöjjenek vele Bécsbe, ahol a leányra nagy szerencse vár. Jesszi nagynénje — a leány nem ismerte szüleit — egy pillanatig sem habozott, hanem elfogadta az ajánlatot. Azért fogadta magához és nevelte fel Jesszit, akinek a fejlődő szépségében rejlő értéket jókor felismerte, hogy öreg napjaira gondtalan életet biztosítson magának. Miért is lett volna jobb a szegény asszony Hadfalussy hercegnél és az erkölcsnemesítő képviselőnél?

Bécsben rosszul jártak. Az aggódó nagynénit és a mitsem sejtő, kíváncsi Jesszit kétszer vártatták meg a nagyúr szalonjában, — a herceg egyszer sem ért reá őket elfogadni. Mikor harmadszor is eljöttek az ügyvéd kíséretében, a portástól megtudták, hogy a herceg hajnalban visszautazott Párisba.

A hercegnek aztán, mikor egyszer párisi házi kápolnájában ama szent kép előtt reggeli ájtatosságot végezte, eszébe jutott megint az angyal-modell, akinek a nevére nem emlékezett már. Gavallér

ember volt, aki szép nőkkel szemben nem szívesen tévesztette szem elől az udvariasságot. Egy nagy-lelkű szeszélyének engedve, azzal kárpótolta Jesszit a bécsi utért, hogy tisztességes járadékot tűzött ki neki, amelyet budapesti megbízottja fizetett ki minden hónap elején. Jesszi ezentul a herceg háztartási inventáriumában, a kegyelem kenyerén élő hivatalnok-árvák, az öreg csatlósok, a felesleges vadászok, lovak és falkák mellett mint tartalékos szerető szerepelt, aki mindaddig számot tarthatott a nagyúr bőkezűségére, míg egy nyilvánosságra került hűtelensége által érdemtelennek nem mutatta magát.

A leány láthatólag szeretett Hadfalussyról beszélgetni. A név említésekor inkább valami elvont fogalomra gondolt, egy titokzatos hatalomra, mint személyre. Félénk tisztelettel gondolt rá, aki láthatatlan volt, mind a gondviselés s akit mégis mindenki ismert, akiről mindenki beszélt s akinek ő mindenét köszönhette. Félévenkint elküldte neki legújabb arcképét s írt hozzá levelet, — választ, természetesen, soha sem kapott. Hébe-korba megesett, hogy a külföldi posta valami többé-kevésbé értékes ajándékot hozott a számára. Egyszer egy műtárgyat, másszor valami kézimunkát, vagy éppen exotikus játéksert. Dolgokat, amelyeket a szeszé-

lycs
vag
voln
és e
juto

násc
herc
soha
mul
soha
Mad
rés
irán
jós

Nin
mag
teln
raga
feun
mika
ideig
egy
sárg
kájál

lyes herceg összevásárolt, költekezési ösztönből vagy éppen j t konys gb l, anélkül, hogy tudott volna vel k mit kezdeni. Ilyenkor becsomagoltatta és elk ldette az el o címre, amely éppen eszébe jutott.

Jurisics tudta, hogy ezek az apr o-csepr o von sok, amelyeket Jesszi neki elmondott, mind a hercegre vallanak. Voltak neki palotái, amelyekben sohasem lakott, vadaskertjei, amelyekben sohasem mulatott, — miért ne lett volna szeretője is, akit sohasem látott? Jesszi mellett több is, Párisban, Madridban, Rómában, — felt n  szépségek, akiknek részben telhetetlen torkoss gb l, részben a szépség iránt való művészi elismerésből, legkisebb részben j sz v s gb l, biztosított gondtalan életet.

Jesszinek volt különben egy *nénje* is, akit Nin nak hívtak és aki igen h ladatlannak mutatta magát a közös *nagynéni* iránt. Ez a csinos, szemtelen Nina a könnyelmű leányok j sz v s g vel ragaszkodott Jesszihez. Egy ideig a fővárosi orfeumokban énekelt, vékony hangon és plasztikus mimikával egy gy  nótákat csicseregve, táncolva. Jó ideig megosztotta a keresetét a nagynénjével, vagy egy hónap előtt azonban megunta a néni citromsárga arcát és megszökött a chansonette-ek Mek j ba, Odesszába.

Ő kapatta rá Jesszit az éjjeli csavargásra. Magával vitte, részint hiuságból, hogy imponáljon a társaságának Jesszi szépségével és hozzáférhetetlenségével, részint ravaszságból, hogy csaléteknek használja maga mellett. A fiatalság úgy özönlött Jesszi nyomában, mint a moly a tüzfény után.

És Jesszi otthonosnak találta magát a gázfény, a borgőz és a rikácsoló ének mellett. Bekalandozta a várost, jókedvű mosolylyal az ajkán, fehér szoknya szegélyét maga után hurcolva az éjjeli iszapban. Undor és vágy nélkül, mindent tudva és mindent látva. Kacérkodott a férfiakkal, akik a nyelvükkel csettintettek, ha meglátták, mint az iskolás fiúk, ha cukros tortát visznek el mellettük és örült annak a tekintélynek, a melyet a saját hozzáférhetetlensége biztosított neki...

Jurisicsot az a naiv cinizmusz, amelylyel a leány Hadfalussyhoz való viszonyáról elmélkedett, zavarba ejtette. Elég jól ismerte a világot, amelyben élt, de ezt a fehér virágszált, amely tisztán és magánosan nyílt a poshadó lép fölött, amelyből fakadt és amelyben előbb utóbb megint el kellett merülnie, — ezt a fehér virágszált nem tudta hogyan osztályozni a félvilági nők természetrajzában. Ugy érezte, hogy egy alvajárával van dolga és valami kegyetlen vágy fogta el, hogy az arcába kiáltsa a

nevé
uton

mag
keser
megl

meg
halka

szere

megé
rult a
akart
Adél

J
karját

Hisze
nél az

M

dolko

É

szeret

éppen

nevét, fölébressze és megmutassa neki, milyen uton jár.

— Sok szónak is az a vége: maga eladta magát, Jesszi, hogy megélhessen! mondta oly keserőséggel a hangjában, amely őt magát is meglepte.

Jesszi, aki erre éppen nem volt elkészülve, megütközve, de harag nélkül nézett reá. Aztán halkán mondta.

— Az ember nem teheti mindig azt, amit szeretne. Hiszen ön is

Hirtelen elhallgatott, arca lángvörös lett. Jurisics megértette, hogy mit akart mondani és ő is elpi-
rult a szégyentől. A leány alkalmasint olyasfélét akart mondani: hiszen ön is eladja magát Mihályi Adélnek (Szentgróthy fecseghetett valamit.)

Jurisics fölkelt, Jesszi pedig zavartan fogta meg karját.

— Ugy-e, nem haragszik? Ostoba vagyok! Hiszen tudom, hogy az egészen más Önök-
nél az más!

Mikor Jurisics lement a lépcsőn, azon gondolkozott, hogy igazán más-e az ő esete?

Érezte, hogy menyasszonyát egy cseppet sem szereti, — soha annyira nem érezte ezt, mint éppen most, — és mégis a magáévá akarja tenni ...

Igaz, hogy frigyüket pap fogja megáldani. De van-e olyan pap a világon, aki egy gazságot szentesíthet?

Olyanfélét sejtett, hogy ő, az édes atyja, az öreg Mihályiék, Hadfalussy herceg ügyvédestől, hozzávéve az egész társaságot, amelyben éltek, egy mákszemnyivel se tisztességesebbek Jesszinél meg a nagynénjénél — legfőlebb csak illedelmesebbek!

Adél talán jobb, de ő is csak azért, mert mind-ezekről nem tud semmit. Az egyetlen érdemes köztük tehát a tudatlan.

Szentgróthy egyszer fölverte Jurisicsot reggeli álmából. Az éjjelezéstől sápadt arccal állott ágya előtt, a felgombolt köpönyeg alatt frakkot viselt, fonyadt szegfüvel a gomblyukában.

— Baj van, öreg! Főbe fogom magamat lőni!

— Miféle ostobaságot követtél el megint? kérdezte Jurisics a párnák közül.

— Játszottam.

Szomorúan lekanyarította válláról a köpönyegét. A kabátból egy kártya esett a szőnyegre.

— Hát ez meg mi?

A pikk-dáma volt. Szentgróthy dühösen reátaposott a sarkával,

— A gyalázatos! Egész éjjel üldözött, — minden lapomat megrontotta, — most is itt van Hogy a pokolba ragadt hozzám?

Aztán elmondta a dolgát.

— Ugy volt, hogy Szirmay feljött a kaszinóba bucsuzni ... Holnapután a főherceggel Palesztinába utazik ... Azt mondta, hogy meg akarja nyerni

az utiköltségét, mi meg azt mondtuk, hogy ki fogjuk fosztani, csupa szeretetből, hogy el ne hagyhasson bennünket.... Az ördög tudja, mi ütött belénk! Magunk közt különben nem szoktunk hazardul játszani, — ezuttal valamennyien bele ugrottunk. A játék mostanáig folyt, egy tucat ember kidőlt Szirmay mellől, helyüket ujak foglalták el. Szirmay 30—40,000 forintot veszített és ugyanannyit nyert. Amit veszített, azt tizenöt ember vitte el, — amit nyert, azt jóformán magam veszítettem....

Jurisics felkönyökölt ágyában.

— Megbolondultál? Hogy veszithetél ennyi pénzt?

Szentgróthy vállat vont és zsebetett kezekkel járt fel-alá a szobában.

— Szirmay ma bucsuzik, mondta később. — Holnap pakol, holnapután indul.... A saját pénzével kiváltotta a *fishe*-eit, hiszen tudod, hogy milyen bolondja a korrektségnek! — most már csak az én *bonom* van a zsebében.... Utaznia kell, a fenség nem várhat....

Jurisics halk fütttyentést hallatott.

— Ez baj! Egész vagyonom egy pár ezer forint. Hát te hogy állsz pénz dolgában?

— Sehogy sem! mondta Szentgróthy. Majd

vállát vonogatva morogta: Hát főbe fogom magamat löni.... Ennyi az egész!

— Mi van a családdal? kérdezte Jurisics növekedő nyugtalansággal.

Barátja egy kicsit elérzékenyedett a családja említésekor.

— Az anyámnak van pénze... A mult héten kapott a birtokára. Az Erzszi hugomnak szánta, aki jegyben jár egy tiszttel... Ha elkérném, talán ideadná, hanem a kis hugom vén leány maradna és kisírná a két szemét.... Akkor inkább főbe durrantom magamat!

— Világos dolog, mondta Jurisics. Meglássuk, talán kezdhethünk más valamit.

Becsöngette az inast és öltözködésnek látott. Mikor elküldött a kocsiórt, Szentgróthy arca kiderült. Tudta, hogy Jurisics, mint ezt már nem egyszer tette, hallgatagon elvállalta a felelősséget ostobaságáért, — az ő dolga most már, hogyan fogja kimenteni a hinárból.

— Próbáljunk szerencsét Rabinoviczczal, — mondta Jurisics, mikor ketten a kocsiban ültek.

Rabinovicz ur amaz ágensek sorába tartozott, akik kizárólag gavallér-üzleteket szoktak közvetíteni. Egy madárcú ember, aki az ángolna hajlékonyságával siklott át a büntető törvénykönyv

szakaszai közt. Különben nagyúri lakást tartott és egy gyémántokkal teleaggatott szép feleséggel parádézott.

Mikor Jurisics megmondta az összeget, amelyre szüksége volna, az ágens elnevette magát.

— Hová gondol? Negyvenezer forint, — ennyi készpénzt ma egész Budapesten nem lehet felhajtani. Az öreg Sternnek talán volna, de az sem ad, amióta uzsora miatt ülnie kellett...

Még egy pár ágensnél jártak, valamennyinél eredmény nélkül.

Délután Rabinovicz fölkereste Jurisicsot. Jó híreket hozott, mint mondta. Pénzt nem szerezhethet ugyan, de szerezhethetne árukat, amelyeket pénzzé lehetne tenni. Egy használt cséplő-garnitúrát, egy nagyobb borszállítmányt és kétszáz érckoporsót. Mindezt meg lehetne kapni, 65,000 forintért váltóban, hat havi lejáratral. Ha gyorsan tul akarnak rajta adni, kaphatnak érte rögtön 40,000 forintot. Ebből Rabinovicznak 5000 forint jutna, provízió fejében....

Száraz nyíltsággal mondta el a dolgát, — tudta, hogy Jurisics nem az az ember, aki sopánkodással vesztegetné a drága időt. Majd ha kifizeti neki a provízióját, azt fogja mondani: Rabinovicz, maga nagy gazember! azzal a dolog el lesz intézve.

— A dolognak különben egy bökkenője van, mondta végül az ágens. Az illető kereskedő csak úgy hajlandó szállítani az árukat, ha édes atyja, az öreg méltóságos úr fogadja el a váltót... Még így is sokat veszélyeztet.... A méltóságos úr nagyon öreg már, beteges is, vagyona sincs...

Jurisics dühbe jött. Hallani sem akart arról, hogy az édes atyját belekeverje ebbe a tisztátalan üzletbe. Kikergette az ágenst.

Egy-két óráig idegesen járt-kelt a lakásán. Néha meg-megállott Gróthy előtt, aki némán és viaszsárga arccal feküdt a divanyon. A gyerek teljesen meg volt törve, amióta azt hitte, hogy Jurisics nem akar rajta segíteni. Szólni se tudott, gondolkozni se mert.

Mikor bealkonyodott, Jurisics megint befogatott és elhajtattott Rabinoviczhoz...

— Készítsen elő mindent, én majd táviratozok az atyámnak... A váltó holnap délután itt lesz...

Hosszu táviratot intézett az édes atyjához, amelyben beavatta barátja kétségbeesett helyzetébe. Tudta, hogy az öreg, ha csak nincs véletlenül nagyon rossz napja, nem fogja megtagadni segítségét. Az öreg úr ereiben volt még egy csepp a régi könnyelmű bohém véréből, aki épp oly könnyen adta aláírását, mint más ember a cigarettatüzet.

Jurisics másnap reggel hiába várta a postát, délben és délután még egy-egy táviratot küldött az atyjának. Választ nem kapott. Ozsonna tájékán pontosan eljött Rabinovicz.

— Mi rendben vagyunk, mondta. Hát ön?

— Mehetünk.

Szentgróthy elvitték magukkal. Rabinovicz összehozta őket két úrral, akiknek egyike a cséplőgép, a bőrök és a koporsók tulajdonosának vallotta magát. Ezekkel el kellett menniök egy piszkos, külvárosi házba, amelynek puszta udvarán egy rozsdától vörös gőzgép állott. Leszálltak aztán a dohos pincébe, ahol a koporsókat tartották, végül még kikocsiztak a vasuti raktárakba, a bőröket megsemlélni.

A két fiatal ember, elegáns, prémes kabátjában dideregve és ásitozva járta be ezeket a szomorú helyeket. Hosszas alkudozás után megvették a kincseket. Jurisics átadta emberének a váltókat. Az öreg Jurisics volt aláírva mint elfogadó, Jurisics Jancsi mint kibocsátó, Szentgróthy, a raktárban egy hordónak támaszkodva, aláírta mint forgató.

Rabinovicz a kezébe vette a váltókat.

— Csak egyszer vannak összehajtvá... Nem a postán jöttek?

— Nem, édes atyám ma reggel megérkezett Budapestre, mondta Jurisics kurtán.

Rabinovicz később összehozta őket a vevőkkel. Ujra be kellett járniok a raktárokat, aztán megkapták a 40.000 forintjukat.

Mikor Jurisics átadta az ágensnek a kikötött sápot, azt mondta neki: Rabinovicz úr, bízom benne, hogy ön a fegyházban fog meghalni.

— Óh kérem, mondta Rabinovicz, alázatos mosolylyal, — a fegyház olyan dolog, hogy sohasem lehet tudni . . .

A két barát elvált.

Szentgróthy beugrott az első kávéházba, ott boritékba gyümöszölte a bankókat, az ablakon át beintett egy hordárt és elszalasztotta Szirmayhoz. Ő pedig megfogadta magában, hogy nem lesz többé könnyelmű és elment az orfeumba.

Jurisics haza ment. Erős főfájása volt és korán akart lefeküdni. Az asztalon, — azon a pikk-dámán, melyet Szentgróthy hullajtott el nála és melyet az inas gondosan fölszedett a szőnyegről, — egy táviratot talált. Az inas elmondta, hogy a távirat már azelőtt való nap érkezett a kaszinóba, onnan csak ma küldték ide.

— Hanyag népség! dörmögte Jurisics.

Rövid távirat volt és fontos. Nagyon fontos.
Az öreg Jurisics szolgája küldte.

*A méltóságos úr ma délután 6 órakor szél-
hűtésben hirtelen meghalt. Kérek utasításokat.*

Mikor idősebb Jurisics váltójával kifizették a
kétszáz érckoporsó árát, akkor az öreg úrnak már
csak egyetlen egy koporsóra volt szüksége.

az
eml
min
Töl

ség
A r
kör
kiel

gon
nek

bek
apja
meg
mag
tala

Elment abba a kis vidéki városba és eltemette az édes atyját. Eltemette, mint nagy időket látott embert temetni szokás: nem annyira fájdalommal, mint inkább fájdalmas reflexiókkal telt szívvél. Több levertséggel, mint gyászszal.

A temetés előtt órákon át ideges türelmetlenséggel cigarettázott az ósdi lakás belső szobáiban. A nagy ebédlő csukott ajtaja mögül, ahol a ravatal körül viaszgyertyák égtek, hallhatta a kíváncsi vidékiek járását-kelését, kellemetlen moráját.

Kuszált tépelődései mindig csak ahhoz az *egy* gondolathoz vezették: *hogymost már mindennek vége.*

Tisztán látta, hogy életében nagy változás fog bekövetkezni. Kényelmes vágányon haladt eddig, apja neve és pénze tolta előre. A hajtó erő most megsemmisült, — utat se látott maga előtt. A maga erejéből kellett tovább haladnia, járatlan talajon.

Biztosra vehette, annak is vette, hogy Mihályi fel fogja bontani az eljegyzést. Ismerte emberét, tudta, hogy az öreg tanár brutális gyűlölsége ki fog törni, mihelyt nem látja többé veje háta mögött annak nagynevű, fölényes elméjű atyját.

Az eljegyzés fel fog bomolni. És aztán? Aztán tovább halad feltarthatatlan zuhanásában. A hitelezői meg fogják rohanni, mint az éhes farkasok. A 65.000 forintos váltókkal nem törődik ugyan, — ez Gróthyra tartozik, de neki magának is van jó csomó adóssága. Az atyja pedig, nagy könyvtárától eltekintve, alig hagyott reá egyebet, mint azokat a 10.000 forint értékű papirosokat, amelyeket íróasztala fiókjában találtak. A hitelezői végleg le fogják járatni, — ha be is venné a gyomra, ilyen körülmények közt képtelenség volna újabb partira gondolnia.

Egy pillanatig arra is gondolt, hogy talán jó volna, ha leghangosabb hitelezői száját betömné a rendelkezésére álló pénzzel és valami tisztességes foglalkozás után nézne. Az a gondolat, hogy pihent erejével neki fog feküdni a munkának, szinte föllelkesítette, — mikor azonban részletesebben elgondolta, hogy mi is az a *munka* tulajdonképpen, elvesztette a kedvét. A munka, amely nem veszi igénybe sem vakmerő bátorságát, sem óriás izom-

erejét, a munka, melyet az ember éveken át poros akták közt görnyedve, állati szorgalommal végez, nem volt inyére. Különös tehetségei egyébiránt se voltak; a jogot elvégezte, úgy a hogy, vizsgákat azonban nem tett. Ha pártfogói megbízhatók lesznek is és beültetik valami kényelmes hivatalba, mennyit kereshet ott? Egy év alatt körülbelül annyit, amennyit már akárhányszor föltett egy lóra, egy kártyára!

Mikor aztán kikisérték az öreget a temetőbe, Jurisics Jancsi, mint egyedüli gyászoló, fásultan léptetett a halottas kocsi mögött, amelynek a teje úgy ingadozott a tömegben, mint egy fekete gálya.

És a harangzúgás közepett, amely betöltötte a kis város főutcáját, egyre az apja szellemével feleselt.

A nagyatyja még egyszerű polgárember volt, jómódú vaskereskedő. Atyját fényes tehetsége föl emelte a felső tizezer közé. Őt magát, akinek se tehetsége, se vagyona nem volt, úgy nevelték, akár egy dauphin-t. Oda állították amaz emberek sorába, megismertették, megkedveltették vele azokat, akiket a gazdaság és az előkelőség tudata simákká, szabadokká és bátrakká tesz, s akik oly gondosan tisztelik egymás egyéniségét, minden szeszélyes

kinövéseivel együtt. Odaállították, ahol nem tart-hatta fenn magát. Most elveszítette lábai alól a talajt és nem tudott magával mit kezdeni.

Mikor a sirásó oda tartotta a lapátot a fekete földdel, hogy dobjon egy göröngyöt az apja korporsójára, már tudta, hogy mit fog magával kezdeni. Csak egy mód van még a szabadulásra: a pisztoly. Kalandos életében, már egyetemi éve óta, mindig szem előtt tartotta ezt az ultima ratiót és most megnyugvással gondolt rá.

Az éjt még apja házában töltötte. Sokáig nem tudott elaludni, éjfél után végre átment a könyvtárba és taláalomra leemelt a polcról egy kötetet, hogy álomba olvassa magát.

Mantegazza könyve volt: India. Sokáig olvasgatott, eleintén szórakozottan, aztán növekedő érdeklődéssel, végül tüzzel. Láta a bengáliai öböl csöndes tükrét, hosszan elnyújtott partvonalával, amelyen csipkés pálmák bölintgatnak, fölöttük a tropikus égbolt mélységes azurja, — aztán a néma őserdőket, kőrostélyos templomaikkal, amelyek előtt bronzarcú, nemes alakok térdepelnek.

Az az epesztő utazási vágy szállotta meg, amelyet mindegyikünk ismer, akinek gyermekkorába belefónódtak a keleti regevilág titokzatos varázssindái. És úgy vette, mint egy magasabb

revelációt, azt az egyszerű gondolatot, hogy elmegy külföldre... Átvágja a csomót; itt hagyja ezt az országot, múltjának emlékeivel, összeköttetéseivel és kötelezettségeivel; elmegy messzire, új életet kezd. A kalmárkodó, parvenü Amerikától undorodott, Keletindia vonzotta.

A fővárosba érve, első dolga volt fölkeresni Mihályiékát.

Amit előre sejtett, az szinte szóról-szóra teljesedésbe ment. A tanár egyedül fogadta. Adél nem mutatkozott, az asszony pedig belépésekor ijedten kisurrant a szobából.

Jurisics kissé elfogult volt, mikor szemközt találta magát az öreggel. Egy pár megjegyzést tett az atyja halálára, mivel azonban nem kapott választ, maga is elhallgatott.

A tanár most megállott előtte, reá szegezte zölde szeméit és lassan mondta:

— Nagyon sajnálom boldogult édes atyját. Az öreg úr érdemes férfi volt. Nagy érdemei voltak. Hanem a házasságból nem lesz semmi.

Ezt várta Jurisics, — de arra nem volt elkészülve, hogy ilyen szemérmetlenül vágják a szemébe. Sápadt arccal emelkedett föl székéről.

— Azért, mert az atyám meghalt?

— Az öreg urat nagyon becsültem, neki kimé-

ettel tartoztam, — de ön nem érdemel kiméletet. Egy ember, aki kártyázik, aki vőlegény létére rossz-hirű nőszemélyek után futkos, — óh ne is védekezzék, mi *mindent* tudunk!

Jurisicsban megint felülkerekedett a gavallér.

— Ha mindent tud, akkor ne is beszéljessünk róla, mondta lehetőleg közömbös arccal. — A forma kedvéért meg kell még kérdezni, hogy mit szól Adél kisasszony a dologhoz? Szeretnék vele beszélni...

A tanárt ez a merész kívánság dühbe hozta.

— Ön nem fog Adéllal beszélni. Sem most, sem máskor!

Jurisics szó nélkül begombolta a keztyűjét, aztán kurtán meghajtotta magát.

— Jó napot, tanár ur!

Azzal a nyugodt mosolylyal mondta, amelylyel az öreget annyira dühbe tudta hozni.

Az előszobában még habozott, mintha várna valakit. Semmi!

— Tehát kidobtak! mondta az utcán.

Még egyszer visszafordult. A sarok-ablakban egy szőke fejét látott: Adél volt. Homlokát tenyerébe támasztva, elgondolkozva ült ott. Talán a reá irányított szempár hatása alatt tette, mikor lassan

fölemelte a fejét. Egy pillanatig merev szemmel nézte a talpig feketébe öltöztetett férfialakot odalenn az utcán, aztán elrohant az ablaktól. Egy mozdulatába került csak, de ennek a mozdulatnak az ösztönszerű volta meggyőzte Jurisicsot arról, hogy a leány a szülei pártján áll, vagy legalább is nem az övéen

Tehát Bengáliába!

Jurisics jellemében volt egy látszólag ellenmondásos vonás. Álomnak tekintette az életét, életfeladatát pedig abban találta, hogy ezt az álmo minél kellemesebbé tegye magának. Gyűlölt mindent, ami kényelmét zavarhatta, — nem annyira testi, mint inkább lelki kényelmét, — azért nehezen is határozta el magát valami akcióra. Ha azonban egy elhatározás megfogamzott a lelkében, akkor nagy, néha éppen bravuros energiával tudott az akadályokkal megküzdeni. Barátai ismerték és becsülték ezt a tulajdonságát.

Tehát Bengáliába! Angolul elég jól beszél, pénze is van, a többi meg majd megjön magától. Az ilyen embernek különben is olcsóbb az utazás, mint a hazájában való tartózkodás.

Elhatározta, hogy Szentgróthyt kivéve, senkit sem avat be a tervébe. Gróthyt is csak azért, mert át akarja neki adni az atyjától reá maradt köny-

veket és műemlékeket, hogy őrizze meg egy részükét és tegye pénzzé a többiét.

Szombat volt. Vasárnap megszerzi az utlevelet, hétfőn szétküld egy pár tucat kártyát a városban, *p. p. c.* — kedden este indul, Bécsen és Trieszten át....

Valami honvágy-félét érzett már az ocean friss lehelete után, amely kizavarja majd fejéből a lomha ködöt.

Talán izgatottsága okozta, hogy vasárnap reggel szokása ellenére korán kelt föl.

Odakünn csicssergést hallott, a szemközt levő ház ereszen egy fecske ült. Az első fecske, amelyet az idén látott. Ettől tavaszi kedve lett. Felöltővel a karján hagyta el a lakását, az előszoba kilincsén egy kis ibolyabokrétát talált. Vajjon ki készítette neki ezt a kis meglepetést? Jesszi! Fölszívta a virág édes illatát, aztán, ahelyett hogy a belvárosba ment volna, az Andrássy-ut felé indult.

Megint az a sárga arcú asszony nyitott neki ajtót, az arca ezuttal se volt barátságosabb, de azért beeresztette a szobába. Jesszi kiszólt a szomszédból, hogy most kelt fel éppen, de tüstént magára kap valamit.

Bejött, lassu léptekkel, kissé bolyhosan, álmos szemét dörzsölve, de mosolyogva, mint egy jónevű gyermek. Odanyújtotta Jurisicsnak hűvös kis gyermekkezét. A fiatal ember azt mondta, hogy bucsuzni jött.

— Elutazik! Soká marad?

— Még nem tudom, — azt hiszem, nagyon sokáig

Jesszi nem válaszolt, hanem feltaszította az ablakot. Langyos szél csapott az arcába, amely még jobban összeborzolta a haját. Odakünn verőfényes tavaszi nap volt.

— Milyen bolondok az emberek, hogy éjjel élnek és nappal alusznak; mondta Jesszi később. Ezt csak most tudtam meg Tegnap egész nap künn voltam a Margit-szigeten A gőzösök már járnak Egyedül voltam, egész nap mászkáltam a gyepen és a romok közt Mikor este haza kellett jönnöm, kedvem jött sirni Ma megint elmegyek valahová

Jurisicsnak eszébe jutott valami. Egy utolsó napot, egy egész napot Jesszivel tölteni, — ez méltó befejezése volna európai pályafutásának.

— Menjünk együtt, mondta. — Ugy se tudok a napommal mit kezdeni

A leány hirtelen megfordult a sarkán.

— Elvisz? Komolyan? Este vissza is hoz?

— Öltözzék fel hamar!

A leány egy halk örömkialtást hallatott, aztán befutott a mellékszobába. Mialatt felöltözött, ami eltartott egy jó félóráig, addig Jurisics tentát kért

s levelet írt egyik barátjának a belügyminisztériumba, hogy szerezzen neki rövid uton külföldi utlevelet, mivel kedve jött tigrisekre vadászni.

— Ugy-e, tisztességes vagyok? kérdezte Jesszi.

Tisztességes, — ez volt a helyes kifejezés. Tisztességes és bájos volt, mint egy nyolcnapos asszonyka, aki az anyósához megy látogatóba. A sűrke tavaszi kabát alatt fekete ruhát viselt, a fején kissé merész alakú, fekete kalapot, amelyet asszony módra kötött meg állán.

— Estig maradhatunk, mondta.

Mikor az utcára értek, Jurisics kocsí után nézett.

— Ugy-e, fél, hogy velem látják? kérdezte Jesszi, szelid mosollyal.

— Gyermekek!

Karját nyújtotta neki. Ütemesen, összevágó léptekkel haladtak az aszfalton. Jurisics több ismerőseivel találkozott, akik kíváncsian fordultak utána. A feltűnően elegáns asszonyban Jurisics valami rokonát gyaníthattak. Jurisics ugyan azt se bánta volna, ha megismerik a virágáros leányt, — egy botránnyal többet még elbirt. Olyanféle elkeseredett jókedvében volt, amelyet akasztófahumornak szokás nevezni.

Az eskütér alatt egy nagy gőzös kürtője füstölgött.

— Szálljunk be hamar! kiáltotta Jesszi, gyermekes türelmetlenséggel.

Jurisics egy bankót adott a jegyszedő matróznak jegy helyett, aztán fölmásztak a földélzetre.

Egy pár ember lézengett csak a hajón. Jesszi, a kalapját fogta és lobogó ruhával állott a szélben, teli tüdővel szíva az éles levegőt és nevetve pillantva kísérője arcába.

A gözös elhaladt a sziget mellett, a nélkül, hogy kikötött volna. Most vették csak észre, hogy személyszállító hajóra tévedtek. Jesszi ezt a tévedést mulatságosnak találta; már tegnap is, mikor a szigeten járt, nagyon szeretett volna tovább evezni, hadd lássa, milyen a Duna, ott a hajógyár kürtői mögött.

Elhaladtak egy pár állomás mellett, a hajó aztán egy regényes fekvésű kis fészkek mellett kötött ki. Egy parti korcsma előtt nemzeti zászló lobogott, valahonnan egy sváb banda harsogó hangjai hallatszottak. A parton meg néhány ünnepiesen kicsipett gyerek ácsorgott.

— Itt mulatnak, — itt bucsu van; mondta Jesszi.

Kiszálltak. A leány bevallotta, hogy a nagy sietségben megfeledkezett a reggelijéről s hogy most nagyon éhes. Jurisics bevitte a fellobogózott

korcsmába, hol valami üvegszalonnál telepedtek. A korcsmárosné alázatos bizalmaskodással szolgálta fel a vajat meg a tejet, mit Jesszi kért, aztán meg nem állhatta, hogy oda ne szóljon nekik:

— Önök az első fővárosi vendégeim az idén.

Közeledését elég barátságos mosolylyal fogadták és most már nem fojthatta magába kíváncsiságát.

— Talán lakást tetszik nézni a nyárra?

— Nem éppen, adta vissza Jurisics. Ámbár, ha valami csinos házikót találnánk...

— Oh, mondta az asszony, Jesszihez fordulva, — a nagyságos asszony nagyon meg lesz nálunk elégedve!

A nagyságos asszony! Jesszi arca lángvörös lett a büszke örömtől. Megesett vele nem egyszer, hogy egyik-másik ember szeretőjének nézték, ha másodmagával csavargott a pesti kávéházakban, — de feleségnek, uri asszonynak nem nézte még senki.

Az asszony tovább faggatta őket. Diszkrét mosolylyal mérsékelve kérdésének indiszkrét élet.

— Két kicsikénk van, mondta Jurisics, akin lassankint diákos jókedv vett erőt. — Egy fiú, meg egy leány. A fiú három éves és a Jancsi névre hallgat. A mamája papnak szánta, de én huszárt csinállok belőle.

A vendéglősné úgy vélekedett, hogy a nagyságos urnak igaza van. Aki egyszer magára vette a csuhát, az jóformán meghalt atyjának és anyjának.

— No látja? élnetetlenkedett Jurisics Jesszivel. — Mindig mondtam, hogy nincs igaza.

Jesszi csendesen mosolygott és kijelentette, hogy ő így se bánja. A vendéglősné, amint elnézte Jesszit, összecsapta a két kezét.

— Az ember nem is hinné! Már két baba, és a nagyságos asszony még maga is olyan, mint egy cukros baba.

Jesszi fölkelte és azt mondta, hogy szeretné, ha Jurisics fölvenné a hegyre. A vendéglősné előbb még meg akarta tudni a nevüket. Jurisics habozás nélkül megmondta a magáét.

Fölmásztak a lejtőn, aztán lassú léptekkel haladtak a szőlők közt kanyaró ösvényen.

Egy pár szorgalmas gazda már ott kopácsolgott a préházakban. A sétáló pár kéjesen sütkérezett a korai verőfényben, néha meg borzongva rázkódtak össze, amint egy szeszélyes szélroham végigsöpört a hegytetőn, csipongó pintyökeket sodorva el a fejük fölött.

Jurisics lopva figyelt Jesszire, aztán egyszerre a lány karja alá fűzte a kezét. Jesszi a keztyűit gombolgatta, miközben kissé magához szorította a

férfi kezét. Egyszer sem nézett rá, de arcán valami végtelen meglepődés kifejezése mutatkozott. Egy szót se beszéltek még szerelemről. Jurisics mégis érezte, hogy a leány egészen az övé. Az ő tulajdona mindenestül, — finom metszésű, a szél-től kissé cserepes ajkával, csendes mosolyával, molnárszinű kabátkájával és gombolós angol cipő-jével együtt. Megtarthatja, eldobhatja, ha éppen akarja, össze is törheti...

Sokáig kóboroltak még, talán egy egész óráig. Alig beszélgettek, ha szóltak is, halk, nyújtott hangon tették. Az a bizonyos kéjes lustaság vett rajtuk erőt, melyet a tavaszi levegő hatásának szokás tulajdonítani. Jesszi alig járt még életében hegyek közt. Azért kívánczozott ide föl, mert azt képzelte, hogy a lejtőn túl, mint egy szinfal mögött, idegen, meglepő dolgokat fog látni. Hegyeket látott, aztán völgyeket és megint csak hegyeket. Ez pedig nem nagyon érdekelte... Délfelé megint lementek a városba.

A kíváncsi vendéglősné ott állt az ajtajában, egy jóarcú polgárembernek magyarázgatva valamit. Hogy meglátták a fiatal párt, az asszony a szeme fölé emelte a tenyerét, a férfi pedig levette a kalapját és Jurisics elé lépett.

— Csakhogy megtaláltam Jurisics urat....

Talán már nem is emlékszik reám? Én vagyok, — Béres Béres László Nem tetszik emlékezni? A nagyapa üzletében voltam.

Jurisics visszaemlékezett valami jámbor vasáruslegényre, akinek a hátán ő gyerekkorában tornagyakorlatokat szokott végezni, ha nyaranta egy-két hetet lenn töltöttek nagyapáéknál.

Kezet fogott vele. Béres hamarjában elmondta, hogy ő már vagy tizennyolc év előtt letelepedett itt a városban és vaskereskedést nyitott. Azt is mondta, hogy olvasott a nagy gyászról, amely Jurisicsot érte és nagyon csodálkozott, hogy a fiatal urnak már felesége is van ...

(Jesszi itt kénytelen volt egy kis bókot csapni.)

Jurisics hiába szabadkozott, addigra is, míg a gőzös megérkezett, be kellett fordulniok Béres házába. Egy olajfestésű tágas házba léptek, amely fehérfüggönyös, ragyogó ablakaival és kápolnatisztaságú udvarával, polgári jólétre vallott.

Odabenn egy elég csinos, kissé elhízott asszony fogadta őket, meg egy süldőleány, aki meglepően hasonlított anyjára. A leány kezét csókolt Jesszinek, az asszony erőszakos szivességgel levette fejéről a kalapot, testéről a kabátot, — Jurisics pedig belátta, hogy innen aligha szabadulnak ebéd nélkül.

Beadta hát a derekát, bár restelte a diákos komédiát, amelylyel ezeket a becsületes embereket bolondította.

Mialatt Béres uram olcsó szivarjait szívtá és szórakozottan felelgetett a hozzá intézett kérdésekre, félfüllel mindig Jesszire ügyelt, aki az asszonyokkal pletykázott.

Meglehetett elégedve a leánynyal. Szerény volt és komoly, ügyesen siklott el a kérdéseken, amelyek a mondva csinált házasságra vonatkoztak; ha föllentenie kellett volna, akkor Jurisics-hoz fordult, átengedve neki a szót. Egy fiatal asszonykára emlékeztetett, akiben kevés az önállóság és aki minduntalan rászorol a férje professzor-kodására. Vagy egy nagyon szerelmes asszonyra, aki nem tud három szót mondani, anélkül, hogy beleártsa az urát.

Ebédhez ültek. Jesszit az asszony és Jurisics közé ültették az asztalfőre. Jurisics szomszédsága kissé föllevenítette. Mikor a háziasszony reá bizta, hogy válogasson urának a tálakból, jókedve lett és taláalomra reá fogta Jurisicsra, hogy a burgonyát nem szereti, ellenben a rizsért rajong, a fekete kávé meg három darab cukorral szokta inni.

A fekete kávéra vendégek érkeztek. A plébános meg a járásbíró, akik néha-napján tarokk-partira

szoktak átjönni Béreshez. A járásbíró, mikor meglátta, hogy szép pesti asszony van a házban, tüstént hazaküldött a feleségéért. Jurisics attól tartott, hogy valaki a társaságból meg találna ismerni Jesszit. Ok nélkül félt, mert ezek a jámbor emberek, bár itt éltek a főváros tözsomszédságában, vadonat idegenek voltak azokban a körökben, amelyekben Jurisics és Jesszi mozogtak.

A férfiak ebéd után kiültek az üveges folyosóra kártyázni. Jurisics is résztvett a két krajcáros tarokban. Osztás közben az ablakon át láthatta Jesszit, amint egy nagy kendővel a vállán, hajadonfótt jár-kei a tavaszias pusztai kertben. Béres Terka volt vele. A kis leány az első pillanattól fogva azt a föllengős rajongást mutatta Jesszi iránt, amelyet iskolás-leányok szoktak előkelő, szép asszonyok iránt érezni és túlboldog volt, mikor most ideáljának megmutathatta egyszerű otthonuk nevezetességeit: a melegágyakat, a lugast, a kuglizót. Nagyon értették egymást és mikor Jesszi megsimogatta új barátnője csinos arcát, a leány kitörő lelkesedéssel csókolgatta karján a ruhát és hizelegve simult hozzá, mint egy dormogó cica.

A délután gyorsabban telt, mint Jurisics gondolta és mire bealkonyodott, azon vették észre magukat, hogy már lekéstek a gőzösről és hogy

a vicinális vonattal kell visszamenniök a városba. A vonat megindult, elől a lihegő kőlyök-lokomotívval, a visszamaradt jó vidékiek pedig, akik el voltak ragadtatva fővárosi vendégeik szeretetreméltóságától és egytől-egyig beleszerettek Jesszibe, még sokáig lobogtatták keszkenőiket az alkonyatban. A viszontlátásig!

Jurisics megkönnyebbülten lélegzett föl, hogy a dolog ilyen simán folyt le. Annak is megörült, hogy végre megint egyedül lehet Jesszivel. Egész délután alig válthattak egymással egy-két szót. A kocsiban nem volt rajtuk kívül senki.

A leány az ablaknál ült és oldalvást hajtott fővel, némán hallgatta a vonat egyhangú zakatolását. Jurisics a kalap karimájától csak az állát és a nyakát láthatta. Egy ideig szó nélkül elnézte, aztán a csend, az alkony és talán a leány ruhájából kiáradó finom ibolyaillat hatása alatt, hozzá hajolt, hogy megcsókolja az arcát. Jesszi ijedten visszahökkent, — mikor pedig Jurisics fölemelte az állát, hogy a szemébe nézzen, egy sápadt, könyező arcba pillantott, amelyen megdermedt a fájdalom kifejezése, mint Niobe arcán.

A leány most már nem is ellenkezett, hanem odavetette magát Jurisics karjába és hosszú, görcsös zokogásra fakadt. Az örökké jókedvű Jesszi

sírt, — sírt, mintha most sirna először életében és mintha egyszerre akarná pótolni mulasztását.

Közbe elszorult hangon ismételte:

— Hadfalussy jön! Holnap jön!

Oly rémülten simult Jurisicshoz, mintha nála keresne védelmet.

Jesszi úgy járt, mint sok félvilági hölgy, aki egyszer, véletlenül, belekóstolt a tisztességbe: ösztönszerűen megkivánta, reménytelen epedést érzett utána, betege lett.

Eddig csak olyan férfiakat ismert, akik falánk tolokodással rajongták körül, mint a herék a mézet, — asszonyokat, akik ellenséges szemmel nézegettek, s ha meg is csodálták szépségét, oly kicsinylő módon dicsérgették, mint egy szép állatot szokás. Eddig azt hitte, hogy ennek így kell lennie.

Ma, hogy egy egész napon át a tisztességes feleség szuverén jogait bitorolta, látta, hogy van egy más világ, egy egészen más világ, ahol az asszonyi szépséget nem taksálják készpénzértéke szerint. Megismerte a női méltóságot. Először esett meg vele, hogy tiszteletteljes szemekkel néztek rá, amelyekben nem csillant meg sem piszkos vágy, sem irigység

A tisztesség komédiája véget ért és mikor Jurisics reátette kezét a leány vállára, emlékébe

idézte megint a valóságot, — azt a gyalázatos valóságot, amelyet füstös kávéházakban, festett arcú asszonyok, mocskos beszédű férfiak társaságában élt végig. És emlékébe idézte megint azt az embert, akinek a közeledése már napok óta misztikus félelemmel töltötte el: Hadfalussyt!

Jurisics nem volt nagy emberismerő, de megértette Jesszit. Sőt reá is ragadt egy csepp abból a tengernyi keserűségből, amely a leány szívében hullámozott.

Mit is akart ő tulajdonképpen Jesszivel? Ki akarta ragadni a herceg karmaiból? Minek? Hogy a saját szeretőjévé tegye? A leány ezzel mitsem nyert volna tisztesség dolgában, ő pedig, mint gavallér, nem jár el becsületesen, ha arra használja Jesszi gyöngeségét, hogy megfoszsa oly anyagi előnyöktől, amelyekért sehogysem tudja kárpótolni . . .

Tehát? Talán az ugynevezett erény útjára akarja terelni? Mi volt Jesszire nézve az erény? Legjobb esetben egy otromba mesterember mint férj, vagy egy kis kereskedő, holmi apró-cseprő külvárosi ember, aki — ha nem éppen részeges és erőszakos — szobáit takaríttatja vele és vacsorát főzet magának . . . Rosszabb esetben pedig az aggszűz sivár élete, hosszú éjszakák a varrógép mellett, a virrasztástól elgyengült szemek, a mun-

kától eldurvult kezek Nem, ez a viruló szép gyermek más sorsra született: Gazdagságra, fényre, élvezetre.

Jesszi, mintha csak sejtette volna, mi jár Jurisics fejében, vagy mintha valami döntést várt volna a saját sorsa fölött, félénk nyugtalansággal figyelt az arcába. Aztán megtörülte a szemét és a síró nők lágy hangján mondta:

— Ugy-e, ostoba vagyok? Örülnöm kellene; — soha életemben még nem éreztem magamat oly jól, mint ma, egész nap

Talán meg akarta neki köszönni ezt az örömet, mert könyek közt mosolyogva hajolt Jurisicshez: Csókoljon meg, ha akarja!

Megcsókolta, de csak a nedves szemét. A leány megnyugodott és bizalmasan a fiatal ember vállára hajtotta a fejét, aztán, szokása szerint, elgondolkozva bámult maga elé. Jurisics néha azt hitte, hogy alszik, valahányszor azonban föléje hajolt. Jesszi mosolyogva pillantott szemébe.

Megérkeztek az ó-budai állomásra.

A fiatal ember kocsí után nézett. Egy gázlámpa alatt egy ember ácsorgott, — első pillanatban szolgának nézte és meg akarta szólítani, de aztán megismerte Csámpor, ama rendőrtiszt kellemtelen arcát, aki Jesszi után szokott leskelődni. Polgári ruhában volt. Csámpor is megismerhette, mert látható megütközéssel mérte végig, aztán eltűnt a sötétségben.

Mikor Jurisics beakart szállni az elősietett bérkocsiba, Csámpor megint megjelent egy rendőr kíséretében, kezét reátette Jurisics vállára és a fölindulástól remegő hangon mondta:

— Utasításom van, hogy önt letartóztassam, Jurisics úr!

Jurisics lerázta a hivatalnok kezét és azt mondta:

— Maga számár!

Egy pillanatig farkasszemet néztek. Csámpor arca sápadt volt, Jurisicsé lángvörös.

- Kérem, — a törvény nevében!
— Megbolondult?
— Önt váltóhamisítás miatt keresik
Váltóhamisítás!

Ugy érezte, mintha taglóval fejbe ütötték volna Oda is kapott a homlokához ... Aztán irtóztató düh fogta el az ember ellen, aki ezt a fejéhez merte vágni Reá is rohant volna, ha a rendőr meg nem kapja a karját

Váltóhamisítás!

Tudta, napok óta sinlette, hogy nem járt el korrekt módon, mikor Gróthy váltói alá odaírta az apja nevét Nem volt korrekt, — bár biztosra vehette, hogy az apja elvállalja az aláírását Nem volt korrekt és szinte sejtette is, hogy emiatt *baja* lesz ... *Baj* alatt azt értette, ha valami becsületbírótság vagy kaszinói igazgatóság kifogást tesz a gavallérsága ellen De hogy emiatt vád alá foghassák, hogy a rendőr az utcán a vállára merje tenni a kezét, mint egy közönséges csirkefogónak, arra egy pillanatig sem gondolt

Egyszerre lecsendesedett. Csak botrány ne legyen a dologból! Inkább elkocsizik a rendőrségre, tisztázza a dolgot, megkéri őket, hogy ne szóljanak.

Beszállt Jesszihez a kocsiba. Csámporban volt annyi tisztesség, hogy fölkapaszkodott a bakra.

Jurisics irtóztató ideges volt. Kétségei támadtak, vajjon oly könnyen tisztázható-e a dolog? Visszaidézte jogászkori emlékeit és úgy találta, hogy nem Ha ellenségei komolyan veszik a dolgot, akkor nem Kuszált ötletei egymást kergették Végül nem tudott már gondolkodni sem, — minden érveréssel rohamosan növekedő félelem vett rajta erőt. Az az irtóztató félelem, amelyet a tisztességes ember érez, ha megérinti a fegyház szaga Mikor a kocsi átügetett a Margithidon, ki akarta rántani az ajtót, hogy fejfel belevesse magát a fekete folyóba Valaki nem eresztette. Valaki a kezén csüngött és könyeivel és csókjaival áztatta a jobbját.

A kocsi úgy repült, mintha sárkányok vinnék. Már valahol az Akadémia-utcában voltak. Jesszi feje ott hánykolódott Jurisics mellén. Már a kalapja is leesett. Most magához ölelte Jurisics fejét, szenvedélyesen, szinte erőszakosan — hogy melltűje megvérezte az arcát — aztán ajkaival a száját kereste.

A fiatal ember némán magához vonta. Aztán eszébe jutott, hogy mi lesz most ezzel a gyermekkel?

Megtapogatta a kabátját, — a tárcája akadt a kezébe. Egész vagyona volt benne, körülbelül tizennégy ezer forint. Visszatolta Jesszi arcát.

— Jesszi! itt van a tárcá, ezt vedd magadhoz. Pénz

van benne. Ha nem jövök vissza, akkor a tiéd. Nem szorulsz sem Hadfalussyra, sem másra. Megértettél?

Nem értett semmit, csak fájdalmasan nyöszörgött és erőlködött, hogy az arcát odaszorithassa Jurisics arcához. Jurisics pedig megkereste Jesszi kabátján a zsebet és belegyúrte a nagy tárcát.

A kocsi megállott a rendőrségi palota udvarán.

— A kisasszony maradjon a kocsiban, mondta Csámpor. — A kocsis el fogja vinni a lakására.

Jurisics egy negyedóra múlva a fogalmazó előtt állott. A váltó tulajdonosai jelentették föl és kérték a letartóztatását. Alkalmasint értesültek az eljegyzés felbomlásáról és féltették a pénzüket. Tanukkal bebizonyították, hogy Jurisics adta át nekik a váltót és hogy atyja meghalt egy nappal a váltó kelte előtt. Azt is, hogy az öreg úr már ki volt terítve, mikor a fia állítása szerint a fővárosban kellett tartózkodnia. A hamisítás be volt bizonyítva

— Holnap átteszem az ügyet a büntető bírósághoz, addig fogva kell hogy tartsam, mondta a rendőrtiszt.

Jurisicsot bevezették a cellájába. A rendőr reázarta az ajtót, előbb azonban azt mondta neki

— Jó éjszakát!

Nem érzett lelkifurdalásokat, nem érzett sem szégyent, sem félelmet, — csak végtelen undort.

Végtelenül undorodott attól a gyászos komédiától, amelyben neki a kelepcebe került váltóhamisító szerepét kellett eljátszania; még inkább undorodott attól a vég nélküli vallatási proceszszustól, amelynek alávetették. Érezte, hogy ez az undor meg fogja ölni. Különben oly apatiával követte a vizsgálat egyes stádiumait, mintha az egész dolog nem is tartoznék reá. Néha úgy érezte, hogy oda kell szólnia a komolykodó bírának, a jegyzőknek, akik izzadságtól gyöngyöző homlokkal karmolták a végtelen jegyzőkönyveket:

— Mi az ördögnek törik magukat? Csak nem hiszik, hogy megvárom a végét?

Mit is akartak még tőle? A végtárgyaláson is csak azt ismételhette, amit már a rendőrség és a vizsgáló bíró előtt hajtogatott: Aláírta az atyja nevét, de nem érzi magát bűnösnek, mert édes

atyja bizton elismerte volna az aláírást. Elismerte volna, ha meg nem hal időközben.

Az elnök pedig azt mondta, amit a vizsgálóbíró is mondott már: Művelt ember, hozzá jogvégzett ember, nem élhet ilyen mentséggel.

Sulyosbító körülményül tudták be neki az összeg nagyságát és szökési szándékát. Ezt a szándékát az bizonyította, hogy külföldi utlevelet akart szerezni... Enyhitő körülményszámba ment, hogy a magánvádlók, miután káruk megtérült, elállottak vádjuktól. Az egész bűnügynek csak egy homályos pontja volt: Mire fordította a vádlott ezt a nagy összeget?

Jurisics, mikor emiatt faggatták, vállat vont és megtagadta a további felvilágosítást. Nem akarta belekeverní Szentgróthyt is a botrányba. Büntettre képes volt, lovagiatlanságra nem.

A törvényszéki orvosok különben úgy találták, hogy Jurisics csodálatos apatiájának betegség az oka. Állapota zavarba ejtette őket. Nem panaszkodott ugyan soha, de táplálékot alig vett magához, amellet állandó, gyöngé láza volt, amely rohamosan apasztotta erejét. Napközben, ha nem vallatták éppen, rendesen cellájának vaságyán heverészett, nyitott pillákkal szenderegve. Ha fölkelt néha, a kályha mellett álló lócaig ment csak,

amelyen megint elaludt. Ha reányitottak, feljélt és idegesen kérdezte, hogy miért háborgatják. Az örökkel nem igen beszélt, a védőjével sem akart szóba állani.

A védő, egy nagyhirű kriminálista, elmagyarázta neki, hogy sokat könnyíthetne helyzetén, ha kezébe adná a védelemre alkalmas eszközöket.

Jurisics vállat vont.

— Bánom is én!

— Tudja, mondta a védő egy ízben, — tudja, hogy egy leányt is akartak belekeverni az ön dolgába?

— Jesszit? kérdezte Jurisics összevont szemöldökkel.

— A rendőrség kitudta, hogy ön sokat járt hozzá utóbbi időben és azzal gyanúsította, hogy a leányra költötte a pénzt Az ügyész, a hitelezők sürgetésére, a leányra is ki akarta terjesztetni a vizsgálót, sőt arról is volt szó, hogy letartóztatását kéri

Jurisics egy indulatos mozdulatot tett.

— Hanem aztán elejtették a dolgot, folytatta az ügyvéd. Elejtették, nem igazságszeretetből, hanem mivel egy nagyon hatalmas ember állotta el az utjokat

— Kicsoda?

— Hadfalussy herceg. Ugy látszik, nagyon érdekében lehetett, hogy ő nagysága ne lakjék itt, csukott ajtók mögött, már százezer forint biztosítékot akart letenni a bíróságnál.... Más oldalról is érvényesíthette a befolyását, a vizsgálat további folyamán legalább nem említették többé a leány nevét....

Jurisics ajkán epés mosoly mutatkozott.

— Tehát előléptették, — *a tartalékból a tényleges* szolgálatba, morogta.

Az ügyvéd nem értette meg.

Másnap történt, hogy a fogoly első ízben nyilvánított valami kívánságot. Arra kérte a vizsgálóbíró, hogy ne ereszsen hozzá látogatót, nem is akarja tudni, ki kívánczik hozzá. Leveleket nem akart elfogadni, egyebet sem. Hagyják békében.

A városban Jurisics esete óriás feltűnést keltett.

A lapok azonban alig irtak róla, az arisztokrácia köreiből pedig egyáltalában nem említették Jurisics nevét, mintha soha nem is ismerték volna. Csak a legkedvesebb cimborái emlegették néha, a kaszinó egyik zugában, suttogó hangon.

— Jesszi törte ki a nyakát! No igen: egyik ember lovagol, kurtára fogja az akadályt és kitöri a nyakát; a másik kártyázik, nem tudja megfizetni, kitöri a nyakát; a harmadik belebomlik valakibe

és kitöri a nyakát.... Jurisics így járt. Csak ne volna a dolog olyan végtelen piszkos! Váltóhamisítás! Különben talán segíteni lehetne a szegény ördögön, — így még kísérletet sem szabad tenni.

Jó benyomást keltett egyébiránt, hogy Jurisics mindjárt az elfogatását követő napon, írásban megkérte a kaszinó igazgatóságát, hogy törölje a tagok sorából. A tartalékos tiszti rangjáról is lemondott. Azt is helyesnek találta mindenki, hogy Szentgróthy rögtön kifizette a váltókat. Senki sem tudta ugyan, hogy honnan szerezte a pénzt, de mindenki úgy találta, hogy ezzel teljesen rehabilitálta magát azok előtt, akik rossz néven vették tőle, hogy beleártotta magát a váltóhistóriába.

Jurisicsot egy évi börtönre ítélte a törvényszék.

Vállvonogatva, könnyű, keserű mosolylyal hallgatta végig az ítéletet, és unottan a hosszadalmas indokolást.

Nem főlebbezett. Minek is? A komédia úgy sem tart már sokáig. Megvárja még, — igen, mit is akar megvárni? Talán csak azt, hogy valahára rendbeszedje a gondolatait, — aztán véget vet mindennek. Egy összecsavart lepedődarab, egy szög a zárka falában, — ez a vég.

Az orvos, aki nagyon érdeklődött Jurisics iránt, keresztül vitte, hogy a rabot, akit a folytonos

láz irtóztatóan lesóványított, a levegőváltoztatás kedvéért egyik vidéki börtönbe szállítsák.

Húvös tavaszi éj volt, mikor egy porkoláb kíséretében beszállt a vasuti kocsiba. Mialatt az ő, parasztszokás szerint, nagyokat sóhajtgatva, üres szemekkel bámult a pipája füstjébe, addig ő tele tüdővel szívta a nyitott ablakon át beáradó hideg levegőt és figyelmesen nézte a távolban meg-megcsillanó fénypontokat. A szabad levegő kissé eloszlatta a zavaros ködöt, mely hetek óta az agyát nyomta.

Éjfél után megérkeztek rendeltetési helyükre. Egy szuronyos átvette Jurisicsot és elkísérte a börtönépületig, mely óriás falaival sötétben feküdt a folyó partján.

Mialatt a kapun becsöngettek, odaát, egy kis csapszékben, éppen eloltották a lámpásokat.

— Oltják a lámpásokat, vége az előadásnak! gondolta Jurisics. És úgy érezte, mintha egy nagy szinpadról lépne le, mint a kifütyült darab szerzője.

Nagy, sárga, négyszögletes ház a folyó partján : ez a börtön épülete. Mélységes hallgatásával és vak ablakaival olyan szomorú, mint egy beteg állat, mely a verőfényben sütkérezik. Belül is minden sárga és négyszögletes: a falak, az ablakok, a homokos udvar. Az udvaron tíz gömbölyűre nyírt akácza unatkozik, kettős sorban, centiméterrel kimért távolságban egymástól. Különben minden oly sivár és elszomorítóan tiszta, hogy az embernek sírni volna kedve, ha végignézné az udvaron.

Halálos unalom borul az egész telepre. Nyomasztó unalom, amely megakasztja a járó-kelő rabok lépteit, megzsibbasztja a műhelyekben, az irodákban dolgozók kezét, ólomsúlylyal nehezedik a templomban, a tantermekben ülők pilláira. Ha egy fával megrakott taligát vonszolnak az udvarra, tizen is nekifeküsznek a löcsöknek, de azért oly lassan mozognak, mint a csigapósta. Egy-egy ember félnapig is elsúrolgat egy konyha-dézsán.

Jurisics eleintén teljesen átengedte magát kör-

nyezete zsibbasztó hatásának és valami csodálatos, közömbös növényéletet élt. Rabtársairól meg az örökről alig vett tudomást. Sötét apatiával járt-kelt, heteken át alig lehetett szavát hallani.

Még Nagy Gyurkával sem állott szóba, azzal a jókedvű parasztleánygyermekkel, akivel egy cellába zárták. Ez a Nagy Gyurka csinos, fürgé fiú volt, aki holmi korcsmai legénykedésnek itta meg a levét. A börtön műhelyében a kovácsmesterséget tanulta. A magyar paraszt csökönyös loyálisával *tekintetes úrnak* szólítottatta rabtársát és kéretlenül apró szolgálatokat végzett körülötte. A zárkát is egyedül tisztogatta, vékony fejhangan valami egyhangú népdal refrainjét dudolva magában. Ezt a refraint, mindig csak ezt az egyet, százszor is elfújta napjában:

Fölemelé Kádár szemeit az égre . . .

Tovább nem tudta, Jurisics fantáziájában végre ez az együgyű dal képviselte a börtön élet egész kétségbeejtő unalmát.

Egy pár hét múlva izgatott, növekedő türelmetlenség vett rajta erőt. Mintha várt volna valamit. Pedig alig tudta volna, hogy mit. És amint egyszer már olvasni kezdte a napokat, az idő kereke kétségbeejtő lassúsággal forgott tovább. Néha meg éppen mintha megakadt volna. Tíz perc: idő; egy óra: hosszú idő; egy hét: egész korszak . . .

A második hónap közepe táján már úgy érezte, mintha itt született volna, a sárga falak közt és mintha itt kellene végig élni egész életét. Alig tudta már elképzelni, milyen ember volt ő akkor, mikor még kemény kalappal a fején, szegfűvel a gomblyukában, járt-kelt a főváros aszfaltján, senkinek sem engedelmeskedve, csak a saját szeszélyének

Emésztő keserőség töltötte el. Néha, különösen esténként, ha az ajtózárbán megcsattant a kulcs, forró vérhullám szökött a fejébe. A haja felborzolódtott, lángoló düh fogta el. Ilyenkor kedve lett volna törni, rombolni

Egyszer az irodában, ahol iratok másolásával foglalkoztatták, elcsent egy éles papírvágó ollót és elrejtette a zárkájában. Maga sem tudta, hogy mire fogja használni, de jól esett neki a tudat, hogy van egy szerszáma, amelylyel, ha akarja, véget vethet a maga vagy mások életének. Reggelre megint eltűnt az olló. Nagy Gyurka pedig ott ült az ablakdeszkán és tettetett egykedvűséggel dudolta:

Fölemelé Kádár szemeit az égre

Jurisics torkon ragadta a legényt.

— Gazember! Add vissza az ollómat!

— Kidobtam az ablakon, dadogta a megszepent kovács. Kidobtam, hogy a tekintetes úr ne tehessen kárt magában

Egy új felügyelőt neveztek ki a börtönbe. Valami kiszolgált altisztet. Sápadt arcú, kipödört bajszú vézna embert, akinek már merev testtartásán is meglátszott a zsarnok hajlamu pedáns. Fanatikus rendszeretével és kémkedési ösztönével szimatoló vizsla módjára futkosott az épületben, rendetlenség után kutatva. Az öreg porkolábok és a rabok csakhamar meggyűlöltek es kollégialis egyetértéssel szidták a műhelyekben.

Az új felügyelőnek az első pillanattól fogva szálka volt a szemében az a kivételes állás, amelyet Jurisics a többi rab közt elfoglalt. Sehogysem tetszett neki ez a rab, aki dölyfös zárkózottsággal járt-kelt a börtön-épületben, alig válaszolt kérdéseire és tétlenül, álmodozva ült íróasztala mellett.

Egyszer szokott éles hangján megszólította Jurisicsot az irodában.

— Mit dolgozott ma?

Jurisics egy ívet dobott az asztalra, az ív félig tele volt írva számokkal.

— Ennyi az egész? méltatlankodott a felügyelő. Ugy látom, le kell magát szoktatnom lustaságáról.

Jurisics vállat vont, aztán hátat fordított a felügyelőnek, mintha terhére volna tovább folytatni a beszélgetést.

A felügyelő úgy találta, hogy a rab makacságát, a saját tekintélye érdekében, meg kell törnie.

— Keljen föl, ha velem beszél! Parancsolom, hogy keljen föl!

És mivel Jurisics nem mozdult elég gyorsan, egy erőyes ütést mért a vállára.

— Szentelen! Nem hallod?

Jurisics vérben forgó szemekkel szökött talpra, — a következő pillanatban a felügyelő sebzett homlokkal, szédülve zuhant a szoba tulsó sarkába. A másik két íróasztal mellől ingerülten ugráltak fel a rabok, egyikük (sohasem tudódott ki, hogy melyikük) becsapta a tölgyfaajtó reteszét....

A felügyelő talpra állt, — mikor észrevette, hogy egyedül van a féket vesztett rabok közt, az ablakfülkébe hátrált és fölkapta az övén függő revolvert.

— Őrség! Őrség! kiáltotta, az izgalomtól rikácsoló hangon.

Jurisics keresztbe tett karokkal, ziháló mellel

állott az ajtó előtt és csillogó szemekkel tekintett a reászegzett revolver csövébe.

— Aki megmozdul, azt lelövöm! hangzott a felügyelő éles hangja.

A többi rab meglapult az asztalok mögött, Jurisics azonban két lépést előre tett, aztán megállott. Féktelen harag tüzelte, az a harag, melyet a farkas érez a házőrző komondorral szemben. Ez a pergamen-képű, kihegyezett bajszerű fiók-zsarnok, az egész hivatalos társadalmat képviselte előtte, azt a kicserzett szívű, üres fejű társadalmat, amely buta paragrafusai szerint méregette-szabdalta az ő szabadságát és büszkeségét....

Egy lövés dördült el. A golyó a falnak ment, jókora lyukat ütve a vakolaton.

Jurisics, a lövés után mozdulatlanul állott egy helyben. Nagyon sápadt volt. A felügyelő arca is krétafehér lett.

Odalenn, az udvaron, az őr ordítása hallatszott, amint fegyver alá szólította a legénységet. A folyosóról ajtócsapkodás, fegyvercsörgés és futó léptek zaja hangzott. A vészharang megszólalt. Az egész épületet pedig hirtelen valami baljóslatú, félelmetes morgás járta át, mintha a lázadás forgószele vágatna végig a folyosókon.

A felügyelő újra fölemelte fegyverét Jurisicsra.

— Vissza! — vagy keresztül lövöm!

Jurisics pedig megint két lépést tett előre. Már csak nyolc lépésnyire voltak egymástól.

Ez az óriás rabalak, amely izzó szemmel, lassan, de biztosan közeledett feléje és föl sem vette a mellének tartott fegyvert, oly zsibbasztó rémülettel töltötte el a különben nem gyáva felügyelőt, hogy haja égnek meredt, a keze meg oly erősen remegett, hogy látni lehetett a revolver csövének mozgását....

Megint lőtt, — most sem talált.

Harmadszor is fölrántotta a ravaszt. Most már nem is célzott, a golyó belefuródott a szoba tetejébe.

Aztán elvesztette a fejét, kiejtette kezéből a fegyvert, bezúzta öklével az ablak üvegét és olyasféle mozdulatot tett, mintha ki akarna szökni a rácsos ablakon.... Jurisics már oly közel állott hozzá, hogy elérhette a kezével.... A felügyelő most már az ablakfülke sarkába szorult és a félelemtől eltorzult arccal nézett ellenfelére....

— Ne öljön meg! suttocta.

A féktelen düh hirtelen elpárolgott Jurisics lelkéből. Mintha odabenn, az utolsó pillanatban, egy szelelő nyílt volna meg.

Gyerekkorában egyszer kergetőbe vett egy

fiúcskát, aki kövel megdobta. Valami sarokban megszorította. Az a fiúcska, — jól emlékezett rá: csinos, vézna gyerek volt, — épp oly félelemmel, kegyelmet esdően nézett rá, mint most a felügyelő. A fiu is azt mondta neki: Ne ölj meg!

És most a felügyelőnek ugyanazt mondta, amit akkor a kis fiúnak:

— Ne félj, hiszen nem vagyok vadállat!

Kivülről puskaagygyal döngették az ajtót. Az egyik rab, Jurisics néma intésére, kinyitotta a reteszt. A folyósót fegyveresek állották el, a porkoláb, lövésre készen tartott puskával lépett a szobába.

— Verjétek vasra valamennyit!

A felügyelő remegő kézzel simított végig homlokán, aztán rekedt hangon, látható megszégyenüléssel mondta:

— Nem kell bántani Én hamarkodtam el a dolgot

Fölemelé Kádár szeméit az égre

Nagy Gyurka, aki éppen az ebédet hozta, hirtelen abbahagyta a nőtáját, mikor meglátta, hogy az intézet papja pipával a fogai közt, ott ül Jurisics mellett az ágyon.

— Nem fogok az elveszett fiuval példálózgatni, mondta a pap, hanem teszek önnek egy józan indítványt. Ön meg van győződve, hogy nem folytathatja az életet, mert alapjából elhibázta; — én viszont azt állítom, hogy a hibát még jóvá lehet tenni és hogy ön még boldogabb lehet, mint amilyen eddigi életében volt. Legyünk őszinték: eddig egyáltalában nem volt boldog, ezentul pedig még az lehet, — már amennyire ember az lehet. Nem hiszi? Azt indítványozom, hogy *próbálja meg*. Ha belátja, hogy nincs igazam, akkor tegye meg azt, amit meggyőződése szerint tennie kell. Ha igazam volt, — nos, akkor érdemes volt a próbát megtennie. Eszem ágában sincs, hogy valóslási okokkal küzdjek az öngyilkosság teóriája ellen,

— ön az ilyen okok iránt egy csepp fogékony-
sággal sem bír, — de nézzük a dolgot az én
vidéki plébános-eszemmel. Mit gondol, hány évet
élhet ön még, legjobb esetben? Mondjunk negyve-
net, vagy mondjunk harmincat. Olyan hosszú idő-
nek találja ezt? Lássá, a gondviselés, — vagy ha
ugy tetszik: a természet, — egy csöppet engedett
minden embernek az idő végtelen tengeréből. Nem
tehetek róla, de én a felebaráti szánakozás mellett
mindig valami nevetési ingert is érzek, ha meg-
tudom, hogy valaki ezt a parányt megsokalta és
fejjel beleugrott oda, ahol ő csak áthathatlan fe-
keteséget lát.... Ön azt mondja, hogy nem gyű-
löli éppen az életét, de mit ér az élet, ha nem
mehet többé emberek közé? Bocsánat, — mit
ért ön tulajdonképpen emberek alatt? Sokat mon-
dok, ha az ön személyes ismerőseinek számát két-
ezerre teszem. A világon pedig, felületes számi-
tás szerint, kétezer millió ember lakik. Egyezer
kilencszáz kilencvenkilenc millió és még egy pár
százezer ember tehát nem bír tudomással arról,
hogy ön a világon van. Hát ha ön ezek közt még
talál embereket, akik szeretetreméltóbbak eddigi
ismerőseinél, akiknek a kedvéért érdemes élni?
Próbálja meg!

— Becsület nélkül? vetette oda Jurisics.

Az öreg elmosolyodott, majd gyújtóért küldte Nagy Gyurkát.

— Becsület! mondta aztán. — Lássá, én emlékszem, hogy volt önnek egy szenzációs párbaja — valami szép asszony miatt, — amely párbaj nagyban öregbitette becsületes ember — vagy mint önök mondják: gentleman hírét.... Ön aztán váltót hamisított, mint nekem bevallotta azért, hogy egy jó fiú életét megmentse. Nem gondolja, hogy akadhat a kétezer millő közt olyan ember, aki azt a párbaját tekinti becstelenségnek és éppen a váltóhamisítást róvja fel érdeméül? Akad. Önnek új életre kell készülnie. A mult tapasztalataiból levonhatja a következtetéseket a jövőre nézve. A menyire multját ismerem, tragikus hibája, amely elbukatta, nem az a váltóaláírás, hanem az a körülmény, hogy egy pár fokkal fölebb állították önt a társadalom lépcsőjén, mint ahová önt józan észszel állítani kellett volna. Szertelen igényei, nagyuri könnyelműsége, amelyet nem korlátoztak nyárspolgári aggodalmak, és hazard temperamentuma megtették a magukét, hogy önt elbuktassák. Elég ennyit tudnunk, — a többi magától következik. Ha boldogulni akar az életben, szállítsa le az igényeit. Szálljon lejjebb egy pár fokkal a létrán. Ha reám akar hallgatni: kezdje legalul.... Mindenek-

előtt meg kell szabadulnia azoktól a tépelődésektől, amelyekkel önmagát gyötri. Legjobb út erre a sulyos, fizikai munka. Önnek hatalmas izmai vannak, foglalkoztassa izmait. Régi tapasztalásom különben is, hogy a testileg erős embereket inkább teszi tönkre a henye életmód, mint a gyöngéket.... Álljon be egyik műhelyünkbe és tanulja meg a mesterséget. Ha letelt az év, akkor menjen ki a világba, valahová, ahol önt nem ismerik és próbálkozzék meg, mire tudja vinni a saját erejéből. Ne vegye túlságos tragikusan a testi kényelmetlenséget, — tegyen úgy, mint Péter cár, aki inkognitóban gerendákat fűrészelt.... Tűzzön ki magának határidőt, mondjunk három évet. Ha aztán beleunt a dologba, még mindig megteheti azt, amit tennie kell. Meglehet azonban, hogy mulatságosnak találja új életét.... Próbálja meg!

A pap fölkelt és kezét fogott Jurisicscsal. Azt mondta, hogy ebédelni megy. Otthon gulyás-levesel várják, azt nagyon szereti.

Jurisics keserűen mosolygott.

— Nekem úgy rémlik, mondta némi gúnynyal, — hogy főtisztelendő úr könnyen beszél. Nem tudja, mi az, rabnak lenni!

— Édes fiam, mondta a pap szárazon, — kissé mégis szólhatok a dologhoz, mert hat évig

voltam rab. Kufsteinban ültem, a Geroldseck alatti lyukban. A jobb lábam oda volt láncolva a falhoz, — azért bicegek egy kicsit járasközben....

Az öreg pap józan paraszt-logikája olyan hatással volt Jurisicsra, hogy egy pár napi gondolkozás után beállt az intézetbeli kovácműhelybe. Addig sokat gondolkozott a multjáról. Oly tiszta, kritikus szemmel látta most életét, mint a kifütyült szerző a drámáját. Most már tudta, hol hibázta el a cselekményt és mit kellett volna tennie, hogy sikert arathasson!

A hátsó udvar sarkában volt egy füstös lyuk, hol egész nap vörös tűzfény lobogott és harmónikus üllőcsengés szólt. Jurisics Jancsi dolgozott ott, Nagy Gyurka és még egy öreg rab társaságában.

Szekérvasat gyártottak és patkót és ha megszállotta az öreg mestert a művészi ihlettség, akkor még fejbetörésre alkalmas fokosokat is kalapált, a vidéki megrendelőknek, — pedig éppen egy ilyen fokossal behorpasztott fej juttatta őt ide.

Jurisics, különösen inaskodása elején, esténként halálra fáradtan rogyott ágyára. Tenyere sajgott, minden tagja fájt, azt a kéjes izom-lázat érezte, amelyet a sportember tud csak méltatni. Másnap aztán az újabb munka megint megpuhította merev tagjait és kiűzte csontjaiból a fáradságot.

A nyáron át a szabadban dolgoztak. Az öreg plébános néha kivitte karos székét az udvarra, és elnézte pipaszó mellett azt a három, félmeztelen, kormos férfialakot, amely hajlékony derékkal, a saját erő kifejtésében gyönyörködve, ütemesen verte a sziporkázó vasat.

Jurisicsnak, társai állítása szerint, nagy tehetsége volt a mesterséghez. Rövid inaskodás után már annyira vitte, hogy *egy tűzről* ki tudott kalapálni egy patkót.

A munka jó hatással volt reá. Felhagyott sötét tépelődéseivel, a folytonos kalapács-döngés pedig, mely megrázkódtatta egész valóját, megédzette idegeit. És mintha az érc, melyet erős kezekkel formált, átengedett volna neki valamit tulajdonságaiból: akaratereje szilárd lett miként mellén és karján az izmok.

Már erősen alkonyodott, mikor Jurisics kilépett a börtönépület kapuján. Körülnézett és úgy érezte, mintha szédülne. Leült arra a lócára, amelyen napközben a börtönőrök szoktak lustálkodni.

Szabad volt. Mehetett, amerre kedve tartotta. És mégis, az ujjongó örömmámor helyett, amelytől eleve félt, mint egy nagy lelki megrázkódástól szokás félni, most csak valami fájdalmas fásultságot érzett. Nagynak, üresnek, idegennek találta a világot, pedig alig látott belőle egyebet egy pár palánkkerítésnél. Titokzatos félelem szállotta meg, félt mindattól, amin a jövőben még át kell majd esnie és ha ösztönére hallgatott volna, talán visszament volna megint csendes, biztos zárkájába, hogy ott töltse egész életét.

Jó ideig még ott ült, fejét két tenyerébe támasztva és magában álmodozva. Mikor odabenn a nagy házban megszólalt az esti harang, megemberelte magát és talpra állott. Tudta, hogy a porkolábok jönnek és nem akarta, hogy itt talál-

ják.
pályau
valaki

F
mint
jövő
hogy
voltage
állott
senki
ahol

L
L
vagy
amit
nemü
rajta,

M
kis sz
bérelt
ennél
vezet
nyílt;
ilyen
elég
kopot

ják. Gyors, bizonytalan léptekkel indult meg a pályaudvar felé, a házfalak mellett haladt, mint valaki, aki attól fél, hogy eltalálna szédülni.

Fogsága utolsó idejében egyebet se csinált, mint tervezgetett. A legkisebb részletig kiszínezte jövő életének képét. Most egyszerre úgy találta, hogy azok az éjjeli fantáziák mind képtelen álmok voltak és nem tudott magával mit kezdeni. Nyitva állott előtte az egész világ, ahol nem ismerte senki, és ő mégis arra az egyetlen helyre ment, ahol majd mindenki ismerte: Budapestre.

Még az éjjel megérkezett a fővárosba.

Egy külvárosi kis fogadóban halt meg. Egész vagyonát magánál hordta: azt a hatvan forintot, amit kovácmesterségével keresett és kevés ruhaneműt. Egy szürke, elpusztíthatatlan angol ruha volt rajta, amit egy pár év előtt csináltatott, vadászatra.

Másnap reggel ott hagyta a fogadót és egy kis szobába költözött, amelyet egy asszonyságnál bérelt, künn a városligetnél. Olcsó szoba volt és ennél fogva sötét és szűk. Bejárata a konyhán át vezetett, ablaka egy nyirkos, patkányszagú udvarra nyílt; Jurisics, aki azelőtt az inasát se lakatta volna ilyen szomorú lyukban, mégis úgy találta, hogy elég kényelmes lakás. Különösen a háziasszony kopott kerevete nyerte meg tetszését.

Este felé volt csak bátorsága kimenni az utcára. Jó ideig keskeny mellékutcákon tévelygett, végül kiment az Andrássy-utra.

A ragyogó lámpasorok, az opera arkádjai alá robogó hintók, a zsufolt kávéházak, a sok járókelő, — mindez elkábitotta, megzavarta. Nagy öröme egy régi ismerősével se találkozott. Mintha csak az egész lakosságot kicserélték volna az alatt az egy év alatt.

Később megéhezett és betért valami szerény vendéglőbe. Alig hogy benn volt az ivóban, már megfordult megint a sarkán és esze nélkül sietett ki. Az első asztalnál, több söröző fiakkal társaságában, ott látta a volt kocsisát, elegáns, drapszinű felöltőben, fülére csapott cilinderrel, ostorral térdei közt.

Hazament és másnap is csak késő délután hagyta el megint a lakását. A szobaaszony ezt furcsának találhatta, mert megkérdezte, hogy nincs-e valami rendes foglalkozása? Jurisics azt mondta, hogy most nincs ugyan, de lesz nem sokára.

Megint az Andrássy-uton járt. Ezuttal a kíváncsiak közé állott és nézte a hosszú kocsisort, mely a versenytérrel jött.

A hintókban nagyon sok ismerőst látott, majdnem csupa ismerőst. Szentgróthy is látta. Világos

tavas
goml
társas
nek

Egy
hajol
végig
kapta

kény
nek
van,
várm
iránt

landa
tettél
és ep
a mu

Egy
a táv
lehet
koron

Hen

tavaszi ruhában, az elmaradhatatlan virággal a gomblyukában, monoklival a szemében, öt-hat úr társaságában egy hatalmas vadáskocsiban ült, amelynek tüzes négyesét egy fiatal mágnes hajtotta

Aztán mások, ismerős asszonyok, régi cimborák. Egy szögletes arcú ur, aki magas bakján előre hajolva figyel szélesebben ügető félvéreire. Arcán végig sebhelyet visel, — ezt a vágást Jurisicstól kapta a felesége szép szeme kedvéért.

Két csinos huszártiszt, egy hetyke kis önkénytelenséggel a kocsiban. Ezek az Ilonday-fiúk, akiknek a birtokán gyakran vadásztatott. Nővérük is van, egy nyalka özvegy asszonyka, akiről az egész vármegye tudta, hogy nagy gyöngéje van Jurisics iránt

Aztán két feltűnően csinos asszony egy nagy landauerben. Valami tavaszi kirándulásra emlékeztették Jurisicsot, amikor fehér kötöt kötöttek eléje és epres-bowlet kavartattak vele

Ezek és mások sebesen ügettek el előtte, mint a mult víziói.

Mikor bealkonyodott, kiment a városligetbe. Egy félreeső padra ült és szórakozottan hallgatta a távoli vendéglőből elhallatszódó cigányzenét. Meglehetős hűvös tavaszi est volt; a teli hold sárga korongja, közömbösen bukkant föl a tó fölött,

fekete fatörzsek mögül, hideg, sötét szomorúsággal töltve el a fiatal ember lelkét. Azzal a sötét szomorúsággal, melyet csak az elhagyott ember érezhet, a fölséges közömbösséggel munkálkodó természeti erők láttára.

Mikor hazafelé indult, egy didergő kis leány szaladt utána.

— Vegye meg ezt a virágot! Még csak ez az egy van!

Megvette és a kis bokrétával a kezében ment tovább. Ibolya volt. Arcához emelte — egyszer, kétszer — és amint fölszívta a rég nem érzett tavaszi illatot, egyszerre megint érezte ama varázs titokzatos hatalmát, amely ellen egy egész éven át küzdött

Jesszi! Megfordult, körülnézett — a szíve oly sejtelmesen dobogott, mintha már hallaná a leány ruhasuhogását Semmi!

Föl fogja keresni Jesszit. Hiszen — bármint tagadta is önmaga előtt, másért sem jött Budapestre! Százszor is megátkozta már emlékét, lázas álmaiban százszor megint lábaihoz borult, hogy vissza koldulja Hadfalussy kedvesétől szerelmét. Most egyszerre szenvedélyes, dühös, érzékies vágy fogta el: látni akarja a leányt, csak egyszer akarja még látni!

Betért egy éjjeli kávéházba, amelyben Jesszi azelőtt majd minden este megfordult. A felszolgáló pincér nem tudott semmit se Jessziről; a főpincér emlékezett ugyan valami csinos virágáros leányra, aki azelőtt gavallérok társaságában el szokott látogatni az üzletbe, de csak annyit mondhatott, hogy valami nagy szerencse érte. Holmi gazdag bojár elvihette Romániába Vagy Bécsbe ment? A kaszírnök úgy emlékezett, hogy már egy év előtt Bécsbe ment. Azóta nem látták.

Júrisics leverten ment haza. Most már szegyelte gyöngeségét és tisztában volt magával, hogy veszedelmes utra tért. Vissza kellett fordulnia a régi panaceához, a munkához. Dolgozni akart, hogy kiverje a fejéből ábrándjait; pénzt keresni, hogy elmehessen külföldre.

Másnap találomra elment egy híres mülakatoshoz. Név szerint ismerte csak, de azért bizalmasan elmondta neki multjából azt, amit szükségesnek látott elmondani, aztán munkát kért tőle. A gyáros komolyan és növekedő érdeklődéssel hallgatta végig.

— Helyesen teszi, hogy dolgozni akar. Nekem is kapóra jön az ön ajánlata. Sok a jó munkásom, de alig van köztük ember, aki meg is tudná fogni a dolog végét, meg imponálni is tudna a műhely-

ben. Ha akarja, egyelőre beállítom a kovácsműhelybe, később még fog ismerkedni a magasabb iparágakkal is.... Öntől függ aztán, hogy mire viszi....

Másnap Jurisics már ott dolgozott a gyári kovácsok közt. Hatalmas izmai, melyeket még e ciklopműhelyben is megbámultak, ügyessége a nyersebb munkában és hallgatag modora láthatólag imponáltak társainak.

Két hétig dolgozott már a műhelyben, ahová korán reggel jött és amelyet csak alkonyatkor hagyott el.

Egyszer egy kovácsolt kriptarácsot kellett a temetőbe szállítani. Egyik felügyelő sem ért reá, Jurisics hát magára kapta kabátját, a zsebébe tett néhány szerszámot és a lóvonatú vasuton kiment a temetőbe, ahová a rácsot már kocsin kivitték. Odakünn egy ideig elnézte, hogyan erősítik a sarokrudakat a kripta márványlapjába vésett nyílásokba, mivel azonban az egyik munkás, aki utközben kissé bepálinkázott, nagyon ügyetlenül bánt az olvasztott ólommal és a kénnel, Jurisics levetette a kabátját és maga is munkához látott. Letérdelt a földre és a munka hevében nem is ügyelt arra a két hölgyre, aki talpig gyászban, lengő fekete fátyollal, a kavicsos uton közeledett.

Most tanakodva megállottak előtte, az egyik, a fiatalabbik, félénk hangon megszólította:

— Bocsánat — nem látta a temető-őrt?

Mihályi Adél volt az édes anyjával.

Jó ideig némán néztek farkas-szemet. A túlkarcsú, elegáns leányalak, akinek halvány arcán, a száj körül, már két öregkisasszonyos ránc mutatkozott, — és a szakállas munkás, aki ingujjban, kalapáccsal öklében, térdepelt a földön.

Adél arca lángvörös lett, majd belefogózott édesanyja karjába, nagy, könnyes szemeit egyre Jurisicsra függesztve. Aztán ösztönszerűen, suttogó hangon mondta:

— Bocsásson meg ...

Azért kért-e bocsánatot, mert megszólította, vagy más valamiért? Jurisics nem tudta meg. Talán nem is ezen töprengett, mikor hosszan bámult a két fekete női alak után, mely szorosan össze-simulva, lehajtott fővel, lassú léptekkel ment a kijárat felé, anélkül, hogy egyszer is visszanézne.

Még az nap egy másik találkozáson is kellett átesnie.

Mikor este hazament, a háziasszony azt mondta neki a konyhában, hogy egy úr várja a szobájában. Jurisics Szentgróthyra gondolt és hirtelen kinyitotta az ajtót. Nem csalódott: a kis Gróthy ott

ült a kopott kereveten, elegáns, tavaszi felöltőben, gondosan megfésülve, monoklival a szemében. A szobát finom szivarfüst járta át.

Egy pillanatig némán szembenéztek. Jurisicsnak alkalmasint csak ki kellett volna terjesztenie a két karját, hogy a jószívű kis Gróthy zokogva boruljon a nyakába. Jurisics azonban dölyfösen mérte végig régi cimboráját.

— Mit akarsz itt? kérdezte.

Gróthy zavarba jött. Ilyen fogadtatásra nem volt elkészülve. Kiejtette szeméből a monoklit.

— Bocsáss meg, de hallottam, hogy itt vagy Pesten és látni akartam, hogy mit művelsz...

Mivel pedig nem kapott választ, hallkabban, nehogy a háziasszony odakünn meghallja, hozzátette:

— Gondoltam, hogy szükséged lehet valamire....

— Alamizsnát nem fogadok el! vágott szavába kurtán Jurisics.

— Kérlek, nem is úgy értem.... Mi azelőtt olyan jó cimborák voltunk.... Aztán tulajdonképpen adósod is volnék.

Jurisics az ágyra dobta kalapját.

— Ha már itt vagy, hát ülj le.... Talán jó is, ha egyet-mást megbeszélünk.... Ugyis utoljára

beszélünk ma egymással, — be fogod látni, hogy ismeretségünkkel fel kell hagynunk....

Szentgróthy tiltakozva emelte fel a kezét, de alapjában véve nagyon megnyugtatta Jurisics kijelentése. Jurisics váratlan megjelenése Budapesten, amelyről a rendőrség útján értesült, már napok óta nyugtalanította és babonás félelemmel töltötte el. Nem tudott előbb megnyugodni, míg a kísértetnek végére nem járt. Mikor most Jurisics modorából meggyőződött, hogy régi barátja elég tapintattal fogja fel egymáshoz való viszonyukat és nem szándékozik őt kompromittálni, tetemes megkönnyebbulést érzett és jókedvében szinte áradozni kezdett.

— Az adósságaid miatt nem kell aggódnod. A boldogult öreged hagyatékából, meg a te dolgaid árából kifizettünk mindent. Mondhatom, a kaszinó szépen viselte magát. Mikor a lakásodat licitálták, a régi fiuk mind eljöttek és felhajtottak mindent.... A kis Ilonday kétszáz forintot adott egy bőr szivartárcáért.... Ezt különben meg is írtam neked, de a levelemet felbontatlanul visszaküldték....

— Nem fogadtam el leveleket, mondta Jurisics mogorván.

Ez felbátorította Gróthyt, hogy egy kicsit elvesse a sulykot.

— Egyszer meg is akartalak látogatni!

— Senkit sem eresztettem magamhoz.

Szentgróthy a fejével bólintott.

— Tudom, a *szép leány* mondta. Többször járt utánad, irt is....

Jurisics arca lángvörös lett. Jól tudta, hogy kirol van szó, de azért mégis megkérdezte:

— Miféle leányról beszélsz?

— Hát Jessziről!

Hosszú hallgatás után elszánta magát egy másik kérdésre:

— Itt van Budapesten?

— Persze!

— Azt hittem, hogy Hadfalussy magával vitte, mondta Jurisics halkán.

Szentgróthy megörült, hogy talált végre valamit, ami barátját érdekli.

— Hadfalussy? Nem is hallottad azt a fölséges dolgot? Persze, te akkor már nem voltál itt, mikor a skandalum történt....

Szép sorjába elmondta.

— Tudod, hogy a herceg kitartotta Jesszit, anélkül, hogy ismerte volna.... Tett ő ennél nagyobb bolondokat is.... Egy év előtt eljött Budapestre és egy nap az ügyvédjével magához hívatta Jesszit.... Ugy látszik, a pénzen szerzett

jogait akarta érvényesíteni.... Hogy mi történt kettőjük közt, azt nem tudom, annyi tény, hogy Jesszi kurtán hátat fordított neki. Ugy látszik, hogy ilyesmi először esett meg Hadfalussy praxisában, — az is meglehet, hogy nagyon belebomlott a leányba, — elég az hozzá: az öreg oligarhát dühbe hozta Jesszi ellentállása. Pénzen szerzett jogaira hivatkozott és ebből aztán óriás skandalum származott. Jesszi, — az ég tudná, honnan szerezte a pénzt? — elküldte neki azt az ötezer forintot, amit öt év alatt tőle kapott. Hadfalussy persze nem fogadta el a pénzt, Jesszi pedig azzal válaszolt, hogy az ötezer forintot a herceg neve alatt valami jótékony egyesületnek ajándékozta és valamennyi hirlapban nyugtáztatta.... Ilyen felsülés még alig esett meg gavallér emberrel. Az egész város beszélt róla, a lapok pedig mint elsőrendű pikanteriát találták fel olvasóiknak.... A dolog annyira elkedvetlenítette Hadfalussyt, hogy megutálta Budapestet és visszament Párisba....

— És mi lett Jesszivel?

— Jesszi virágkereskedést nyitott a belvárosban. Igen szép üzlete van, — el se tudom képzelni, honnan szerezte hozzá a pénzt. Valami titkos pénzforrása lehet.... Ámbár nem tudom, hogy ki tartaná pénzzel, mert valóságos apáca-életet foly-

tat.... Azelőtt hébe-korba legalább eljárt mulatni, egy év óta sehová se jár, csak az üzletébe Egy szoknyás nyárspolgár!

Még egy pár ujságot tálalt fel Jurisicsnak, többek közt azt is, hogy az öreg Mihályi vagy egy fél év előtt meghalt, aztán végkép megakadt a beszélgetés köztük.

Szentgróthy felkelt és a kalapja után nyúlt.

— Tehát semmire sincs szükséged?

— Semmire! És jegyezd meg, hogy a mai naptól kezdve nem ismerlek többet!

Szentgróthy kissé elérzékenyedve nézett barátjára.

— Ej, miért is kellett annak a számárságnak megtörténni?

— Ne érzelegj! mondta Jurisics a régi gúnynyal.

Nem is nyújtott neki kezet, mikor elbucsuztak.

— Nem akarom, hogy később megbánjad látogatásodat!

Szentgróthy még a lépcsőn is meg volt indulva.

— Kár azért a fiúért! suttogta magában. — Kár! Csak azt szeretném tudni, hogy miért nem lötte magát föbe?

Jurisics, mikor másnap este kijött a gyárból, a belváros felé vette útját.

Egész nap szakadt az eső, alkonyat felé kiderült ugyan, de a lucskos utcák korán néptelenek lettek. Jó sokáig tévelygett cél nélkül, a kirakato-
kat nézegetve, mikor egyszerre megállott egy fényesen kivilágított üzlet tükrös ablaka előtt. Elegáns virágkereskedés volt, aranyléces, fehér-
lakkos állványokkal, atlasz-függönyökkel, csipkés levelű pálmákkal és exotikus növényekkel.

Az üzletben két hölgy ült, láthatólag vevők, egy csinos, barna leány egész halmaz koszorút hordott eléjük, az üzlet tulajdonosnője pedig a polcnak támaszkodva beszélgetett az asszonyokkal.

Jesszi volt. Ott állt, bőkarú, fekete ruhában, magasra fésült aranyszőke hajjal, édes mosolylyal az ajkán, öntudatlan gráciával dőlve az asztalnak. Üdébb, bájosabb, kacérabb volt mint valaha. A kirakat üvegén megtört gázfény szivárványos zománcsal övezte finom arcát.

Jurisics mozdulatlanul állott az utcán és vagy egy negyedóraig legeltette szemét Jesszi alakján. A hölgyek aztán elmentek, Jesszi elkísérte őket az ajtóig, majd visszament és eltűnt az üzlet mögött levőfülkében.

Jurisics egy párszor fel-alá járt az aszfalton, hogy összeszedje bátorságát, — mikor reá tette kezét az ajtó kilincsére, Jesszi megint megjelent az üzletben. Leült a polc előtt álló zsöllére és egy ujság olvasásába mélyedt. Lecsüggesztett fejjel, csendesen pihegő kebelével hajolt a lap fölé, Jurisicsnak most már éppen nem volt bátorsága reá nyitni. Hátha nagyon meg találja ijedni?

A leány később az órát nézte, aztán megint bement a fülkébe és egy bő, prémes köpenyeggel a vállán tért vissza. Két kalapos leány és egy cseléd jött vele. Mikor Jesszi kilépett az utcára, Jurisics átment az utca tulsó oldalára. Az üzletben eloltották a lámpákat, aztán bezárták az ajtókat; a leányok jobb felé mentek, Jesszi pedig a cseléddel bal felé. Jurisics az utca tulsó oldalán követte őket.

A harmadik-negyedik háznál Jesszi már betordult a kapun, a fiatal ember pedig egyedül maradt a néptelen utcán. Egy párszor zavartan járt fel-alá, aztán ő is bement a házba. Ösztönszerűen felhaladt a lépcsőn és kilépett az első emelet nyitott folyosójára. A vasrácsnak támasz-

kodott és a véletlenre bízta, mi történjék tovább. Néhány perc múlva egy kis cselédleány jött ki az egyik lakásból; palackkal a kezében, dudolva futott le a lépcsőn. Jurisics megismerte Jesszi cselédjét. Most már tudta, hol lakik.... Belépett az előszobába, aztán bekopogtatott az ajtón.

— Maris! kiáltotta belül Jesszi.

Jurisics lassan kinyitotta az ajtót.

— Én vagyok, Jesszi!

— Ki az?

— Jurisics!

Jesszi a nyitott ruhaszekrény előtt állott, éppen a prémes nagy kabátját hajtogatta össze. Hogy megpillantotta Jurisicsot, elsápadva támaszkodott a szekrény ajtajának, amely nyikorogva fordult meg a sarkában. Aztán a földre ejtette a ruhát.

— Jurisics! suttogta, két kezét összekulcsolva.

— Nagyon megijesztettem? kérdezte Jurisics halkán. — Bocsásson meg!

Kezet fogtak és habozva, vizsgálódva néztek egymás szemébe. A leány még mindig sápadt volt. Valami bizalmatlanságot olvashatott ki Jurisics szeméből és ez félénkké tette.

— Oh, Jurisics, hát megjött! Mindig vártam!

A fiatal ember leült, Jesszi meg nekitámaszkodott a kerevet karjának és vizsgálódva, mereven

nézte. Oly sok mondani valójuk lett volna és most, első zavarukban, alig tudtak mit beszélni.

Jesszi kis lakása egyszerű, de csinos volt. A leány szerette a színeket és ösztönszerű érzékkel birt a művészi staffage iránt. Ez a staffage nyomasztó hatással volt Jurisicsra. Nagy, kemény tenyereivel és viseltes ruhájában kopottnak, otrombának érezte magát a bambusznádbutorok és a világos függönyök közt. Másképp képzelte el az első vizionlátást. Most valami csalódásfélét érzett és azt hitte, hogy okát kell adnia idejövetelének.

— Még egyszer látni akartam, aztán elmegyek.

— Hová megy?

— El, messzire, — ahová már tavaly akartam menni.

Hosszú csend következett.

— És — egyedül? kérdezte Jesszi habozva, nagy szemét Jurisicsra emelve.

— Egyedül! Kit vinnék magammal?

— Persze, kit is vinne magával!

Jesszi fölkelt és lassú léptekkel, összekulcsolt kezekkel ment végig a szobán. Mikor kis íróasztalához ért, eszébe juthatott valami. Fölkapott egy nagy, fekete könyvet és odatette Jurisics elé. Félvállról, hanyagul mondta:

— A leszámolás!

— Miféle leszámolás?

Jesszi kinyitotta a könyvet és lapozgatni kezdett benne.

— Itt van minden! 14,500 forintot kaptam... 4500 forinttal berendeztem az üzletet.... 3000 forintot elhelyeztem a takarékpénztárban, — a könyvecske is itt van.... 2000 forintot a kőbányai virágszállítómnak adtam kölcsön. Be van táblázva... Az üzlet jól ment, egy év alatt 3000 forintot hozott, — abból ezret elköltöttem, kétezret meg betettem a takarékpénztárba... Maradna még 5000 forint, amellyel nem tudok beszámolni.... A saját céljaimra fordítottam, — oda kellett adnom Hadfalussynak... És ha ön most elmegy, akkor nem tudom, hogy fogom megfizetni....

Letette a könyvet, fölkelt megint és halkán mondta:

— És ha ön most elmegy, akkor nem is tudom, hogy mi lesz velem....

Jurisics megfogta Jesszi kezét.

— De Jesszi, csak nem gondolja, hogy azt a pénzt visszaveszem? Mit is gondolt?

Hogy mit gondolt? Tudja is ő, hogy mit gondolt! Valami ostobaságot! Olyanfélét, hogy mind a kettőjüké.... Most pedig kedve lett volna sírni....

A Jurisics szive félelmetes hangosan dobogott. Pillantása találkozott Jessziével. Egy delejes szikra

csillant meg szemükben, amely ellenállhatatlan erővel sodorta őket egymás karjába. Az idegenkedésnek, bizalmatlanságnak egyszerre vége lett; egymásra ismertek, átölelve tartották egymást, szenvedélyesen simultak egymáshoz, mintha soha sem akarnák egymást többé elbocsátani. Jesszi némán szoritotta oda forró arcát Jurisics nyakához, Jurisics pedig önfeledten simogatta a leány szőke haját.

— Ugy-e, nekünk nem szabad elválnunk soha?

— Soha!

— Hiszen tudtam, hogy szeret!

— De maga — egy rabot?

Jesszi hátradőlt Jurisics karjaiban és két tenyerét a fiatal ember vállának támasztva, sajátságos mosolylyal nézett a szemébe.

Azt mondta:

— Jól van ez így, — nekem nagyon jó! Ha megmaradt volna *gavallérnak*, akkor talán a szeretője lettem volna... Akkor is szerettem volna, de ön egy hónap vagy egy év múlva reám unt volna.... Biztosan tudom, mert ez így szokott lenni....

Megint a szemébe nézett és győzelmes szépségének tudatában mondta:

— Tudom, hogy most nem fog reám unni!

Aztán Jurisics kemény tenyerét kezdte simogatni és egy kicsit elérzékenyedett.

— Milyen keze van! Dolgozott ugy-e? Szegény!

Meg akarta csókolni a kezét, de Jurisics nem engedte.

A leány aztán egészen befészkelte magát az ölébe, és mert jól érezte magát, dorombolni kezdett mint a cica. A sárga arcú néniről, akivel összeveszett Hadfalussy miatt és aki elment a *másik* után Odesszába; meg az aggodalmakról, amelyeket egy éven át kiállott, mert nem akarták beereszteni Jurisicshoz a börtönbe

Jurisics lehunyta a két szemét, mintha a feje szédülne, pedig boldognak, büszkének, bátornak érezte magát megint. Telve életörömmel és munkakedvvel. A jövő édes verőfényben feküdt előtte, mint a tavaszi reggel, a múlt pedig — egy emlék! Egy iskola, amelyen át kellett mennie, hogy megtanulja a boldogulás művészetét. Ugy érezte, hogy megtanulta Megtanulta, hogy mindaz, amit elveszített, elenyésző semmiség ahhoz képest, amit nyert. Társadalmi állása, tekintélye, a szerep, amit a világban játszott: teher volt, amelytől meg kellett szabadulnia, hogy elérhesse azt az egyetlen dolgot, amelyért érdemes volt élni. Azt az egyetlen dolgot most a karjaiban tartotta. Nem álomkép, hanem szerelmesen pihegő, aranszőke, édes valóság.

Két esztendővel később.

.
A szomolnai erdész hivatalnokok szövetkeztek a bányatisztviselőkkel és szép majálist rendeztek a kincstári erdőben.

Mikor összeállították a vendégek névsorát, sokáig töprengtek azon, hogy meghívják-e Kovács János urat, a farkasvölgyi hámorost. A meghívás mellett szólt az az ok, hogy Kovács urnak bájos, szőke felesége volt, akire a kópé igazgató, bár csak látásból ismerte, szemet vetett. A meghívás ellen szólt, hogy Kovácsék, mikor egy évvel ezelőtt megtelepedtek a szomszédban, a jó illem ellenére elmulasztották sorra vizitelni a kincstári bányanagykat. Az igazgatóné döntötte el a vitát: Kovácsékat nem lehet meghívni.

Ezek a Kovácsék csudálatos emberek lehettek. Ott fészkeltek a rengeteg tisztásán, egyedül, mint egy héjapár. Fészük, egy svájci házikó, két percnyire esik a hámoruktól.

A hámor szót nem kell túlságos komolyan venni. Jókora fekete fabódé, amelyben lihegő kis lokomobil emelgeti az öreg kalapácsot és ahol félmeztelen, kormos legények sűrögnek-forognak az izzó vas körül. Kapákat gyártanak meg ekevasakat; a krassói szekeresek leviszik a vasat a rónára, az alföldi parasztgazdák pedig felhasítják vele a fekete anyaföld hátát.

Senki se tudta, hogy honnan szakadtak ide Kovácsék. Olcsó pénzen megvették régi gazdájától, akit tönkre tett az urhatnámság, az elzüllésnek indult telepet, az ember pedig két kézzel is neki látott a munkának. Reggeltől estig ott volt a hámorban. Az erdőkerülők, akiknek néha egy korty pálinkát adott, bizonyíthatták, hogy nem egyszer maga is a kezébe vette a pörölyt. Kormos arccal, feltűrt ingujjal forgatta a kalapácsot, az erdő visszhangjának ilyenkor öröme telt az üllő ütemes csengésében. Ha az asszony ilyenkor a hámorba vetődött, rendszeren kormos orrhegygyel jött vissza.

A szomolnaiak sehogyse tudtak tisztába jönni Kovácsékkal. Az asszony ki sem jön a bozótjából és mégis olyan házi ruhákat visel, amelyek megglátszik a pesti szabás. A férj dolgozik mint egy paraszt, de azért a viselkedése olyan, akár egy mágnásé.

A póstamester különben olyasfélét is hallott, hogy ezt a Kovács urat nem is hívták mindig Kovácsnak és hogy valami rovás van a multján. Pénztárhiány vagy örökségi história. A főerdész, aki a vadászat dolgában egyszer künn járt a Farkasvölgyben, megcáfolta ezt a kósza hírt. Szó sincs róla! Kovácsék úri emberek, akik ó-szilvóriumot tesznek a vendég elé, meg frissütetü pogácsát.

A hivatalnokok megtartották a majálisukat Kovácsék nélkül, és a multság, a Szomolnai Hírnök szerint, fényesen sikerült. A tánchely színes lampionokkal és nemzeti zászlókkal volt diszítve, a hölgyek cserfakoszorút fontak a hajukba, a bányász-banda a kedvelt herc dáma-polkát játszotta, a fiatalság pedig, a szerkesztő szavai szerint, buzgón hódolt Terpsychorének.

Azt azonban nem írta meg a Szomolnai Hírnök, hogy a póstamester ur alkonyat felé becsipett és szemére lobbantotta a kerületi orvosnak, hogy az utolsó választásoknál az ellenzékkal szavazott. Azt se, hogy a doktor ur e méltatlan gyanúsítás fölött érzett felháborodásában sündisznónak nevezte a póstamester urat, és hogy a két pocakos öreg úr stante pede összeverekedett volna, ha józan fiaik közbe nem vetik magukat.

Az igazgatóné, aki igen finom úri asszony volt, megbotránykozott e jeleneten és tüntetve ott hagyta a tánchelyet, udvarával a Bagolykőre vonulva, ahonnan igen szép kilátás nyílik a völgyre.

Balra látszik a szomolnai katlan, vasuti viaduktjával, jobbra esik a Farkasvölgy. Egy mérges zöld, keskeny erdei rét, mely két felől fekete erdőfalak közé szorul. Ez a Kovácséké. A lejtőn a hámor áll, meg egy pár munkás-viskó, a réten fiatal kert közepett, az erkélyes kis svájci ház. A házat két százéves fenyőszál őrzi, mint két csuklyásbarát. Így, messziről nézve, nagyon csinos, de érni majd csak akkor fog valamit, ha erre is fölviszik a vasutat.

Az igazgatóék letelepedtek a lejtőre. A fiatal-ság éppen azon tanakodott, hogy mit énekeljenek, a Ha a föld Isten kalapját, vagy a Mi fénylik ott fenn-t, — mikor valamennyien egyszerre összenéztek, aztán mélységes, várakozásteljes hallgatásba merültek.

A keskeny erdei ösvényen két magas alak közeledett. A hámos volt, meg a felesége.

Lassu, sétáló léptekkel jöttek. Az asszony, aki világos nyári ruhát viselt, fejére tette a férje zöld vadász-kalapját és egy nagy erdei bokrétát vitt a kezében. A férj félvállra vetette a puskáját; haja-

don fővel ment és a felesége karja alá fűzte a kezét.

Nagyon össze kellett simulniok, hogy egymás mellett elférjenek az ösvényen. Mikor a társasághoz értek, a férj kissé meghajtotta bronzszínű fejét, az asszony láthatólag zavarba jött, de aztán megbillentette fején a kalapot és fehér fogsorát mutatta.

Nyugodtan mentek tovább a hegygerincen. Előttük, a távolban, az erdélyi hegylánc határolta a szemhatárt, hosszan elnyújtott fekete hullámokban. Az égbolt biborfényben égett a hegyek fölött.

Az igazgatóék hosszan néztek a sétálók után. Ugy látták, mintha a két távozó silhouette koloszszális arányokat öltene és egyenesen belemenne a lángoló égboltozatba.

— Én azt hiszem, mondta halkan az igazgatóné, aki kikapós férjével nem folytatott valami galambéletet, — én azt hiszem, ezeket kár lett volna meghívni a majálisunkra: jobban mulatnak ők kettesbe!

Báró Rébusz.

páho
Feket
nem
nek,

ben
saját

az en
azt, a
kedv
Pedig
lakoc
legén

az el

Francillont nézték meg, színház után az egész páholy elment a vendéglőbe, cigányt hallgatni. Fekete kávénál az egyik fiatal sógorasszony, akit nem minden malícia nélkül neveztek a család eszének, elszólta magát. Azt mondta:

— Annak az asszonynak igaza van!

Francillonra gondolt. (A sógorasszony különben csak egy jogos szemrehányással illethette a saját férjét: az esküvő óta rohamos házasságnak indult.)

Tamás bácsi felkapta ezt a beszédanyagát.

— Különös is, hogy mennyire megváltoznak az emberek az esküvő után. Egyik sem váltja be azt, amit legénykorában ígért. A tüzes, elegáns, jókedvű udvarlóból kedvetlen, lusta, hideg férj lesz. Pedig az igazi mintaférj az volna, aki az ezüst lakodalmáig megmaradna olyannak, amilyen vőlegénykorában volt . . .

— Micsoda éretlen beszéd ez? szolt közbe az elhízott sógor.

— Ismertem egy ilyen embert. Báró Rébusznak hívták, — valóságos mintaférj volt.

Tamás bácsi elmondta a mintaférj történetét.

I.

Élt a régi Pest városában egy Kelemen Katica nevű polgárleány. Árva volt és hat éktelen nagy bérházat örökölt a szülei után. Nem volt már mai csirke—bocsánat! Azt akartam mondani: érett szépség volt, ki végigtáncolt már vagy hat farsangot és tucat-számra kosarazta ki a kérőket. Pedig maga is szeretett volna már férjhez menni, mert a válla szépen neki gömbölyödött, a boltosok pedig esztendőnk óta nagyságos asszonynak szólitották. Hanem mint olyan leány, akinek már bizonyos elméleti tapasztalatai vannak, nem bizott udvarlóit egyikében sem. Tudta, hogy ezek a gavallérok fűt-fát ígérgetnek, ha aztán bekötötték a leányzó fejét, — nos, akkor kibuvik a szög a zsákból!

Egy tapasztalt barátnője azt tanácsolta Kelemen Katicának, hogy forduljon Eskináczhoz. Hogy ki volt Eskinác? Egy öreg spanyol zsidó, aki a Hermina-tér mögött lakott, egy kis zugutcában. A zsidó boltjában mindent lehetett venni. Kiszívott tajtékipipát, régi díszruhát, vasalót, ócska fegyvert, Korvina-kodexet, mahagoni szekrényt, kitő-

mött bagolyt, olajképet, keleti szőnyeget, — szóval mindent.

Kelemen Katica elment Eskinác boltjába. Egy sötét, dohos kis boltba lépett; régi butor-barikádok közt, fantasztikus félhomályban kuporodott az öreg spanyol. Az okuláréjának minden lencséje akkora volt, mint egy-egy Mária Terézia-tallér. Mikor a leány elmondta Eskinácznak, hogy mi járatban van, az öreg egy nagy kulcsot akasztott le a szögről és keskeny lépcsős folyosókon végig szónélkül fölvezette a padlás-raktárba.

A fal mellett álltak a férjek, zöld kendőkkel letakarva.

— Hiszen ezek nem élnek! mondta a kisasszony.

— Fel kell őket huzni, magyarázta Eskinác.

Volt ott egy ügyvéd, azt harmincezer forintra tartotta a zsidó. Egy huszárfőhadnagyot hatvanezer forintért kínált, megjegyezvén, hogy nemes ember. (Kapitány korában majd odaadja negyvenért is.) Egy polgári bakatisztért csak harmincezret kért. Egy fiatal képviselőt kétszázötvenezerre tartott, de hozzá tette, hogy három esztendő múlva, ha majd lejárt a mandátuma, csak tizenötezer lesz az ára.

Katica kisasszonynak egyik se tetszett, valami különöset akart, valami egészen különöset.

— Szolgálhatok azzal is, de előre bocsájtom, nagyon drága.

Az öreg kinyitott egy szekrényt, a kisasszony belenézett és rögtön azt mondta:

— Ez az, amit keresek!

A szekrényben magastermetű, feltűnően elegáns férfi állott. Monoklit viselt, nem is volt már nagyon fiatal, de imponáló, megnyerő finom arca volt.

— Rébusz báró, magyarázta Eskinác, — valódi kabinetdarab. Délceg lovas, jó táncos, korszolyázó, kitűnő vívó, pompásan reprezentál, gyöngéd és figyelmes és angyali türelemmel van megáldva.

— Mi az ára? kérdezte Kelemen Katika dobogó szívvel.

— Háromszázezer forint!

— Szemtelenség! Hiszen már kopaszodik!

— Azért még husz évi jótállást vállalok érte.

Eskinác nyugodtan becsukta a szekrényt és azt mondta:

— Meg fogja banni, ha nem veszi meg. Ilyen tökéletes férjet még nem konstruáltak; a művész, aki készítette, felülmulta önmagát. Mondhatom: tökéletes mintaférj...

— Hát nem mind egyforma?

— A gépezete valamennyinek egyforma, de az agy hajszálfinomságú kerekecskéi közt munka-

közben parányi eltérések keletkeznek, amelyek aztán befolyással vannak az egész automata működésére. Emlékszem, egyszer három férjet adtam el, mind a hármat ugyanaz a mester készítette egy minta szerint. A konstrukcióban mégis kellett valami kis eltérésnek lenni, mert az egyik automata mindig a füstös játékszobákban ült, ott az öklével verte az asztalt és azt mondta: Makk! No még egy makk! És még egy makk! A másik automata pedig, ha valahol szeszes italt látott, bort vagy pálinkát, rögtön beleöntötte a szájába. A harmadik, ha az utcán egy szobaleánnyal találkozott, ott hagyta a feleségét és a szobaleány után rohant...

— Borzasztó!

— Rébusz báró gépezetében semmiféle fogyatkozás nincs. Hat évig volt a férje egy bankár leányának és mindvégig úgy viselkedett, mint első nap. Nagyon boldogan éltek, míg az asszony tavaly meg nem halt. Utolsó szava ez volt: Eskinác, becsületes ember volt!

Kelemen Katica mégis drágálta a bárót.

Másnap újra eljött Eskinácához és kérte, hogy mutassa meg neki még egyszer Rébuszt. Az öreg ravaszul mosolygott és azt mondta:

— Vegye meg a bakát! Az olcsó!

— Nem kell a vörös bajuszával!

Két hétig cigánykodtak, végre Kelemen Katica kijelentette, hogy megveszi Rébusz bárót. Már odáig volt a szerelemtől. Eskinác ekkor a következő használati utasítást adta a kiasszonynak:

— Én most felhuzom a báró gépezetét, aztán önnek adom a kulcsot. Minden esztendőben *egyszer kell csak felhuzni*, de azt a világért sem szabad elmulasztani, különben nagy zavar és baj támadhat. Ma van augusztus huszadika, tehát a jövő Szent István napján fogja megint felhuzni. Egyéb baj nem lesz vele.

Eskinác ekkor felgombolta a báró nyakán az inget, a mellén látszó kis kulcslyukba illesztette a kulcsot és óvatosan felhuzta. Aztán odaadta a kulcsot Kelemen Katicának, ki elálló lélegzettel figyelt az automatára. A báró először megrázkódott, majd egy csodálatos hangot hallatott: Brrrrrrr! Lassan fölemelte kesztyűs kezét, begombolta nyakán az ingét, szemébe nyomta a monokliját és szemügyre vette a kisasszonyt...

— Méltóságos uram, mondta Eskinác alázatosan, engedje meg, hogy bemutassam önt menyasszonyának... Rébusz báró ő méltósága — Kelemen Katica kisasszony ő nagysága...

A báró mosolyogva hajolt meg és karját nyújtotta Katicának.

— Ha úgy tetszik, mehetünk a paphoz...

Leereszkedően bólintott Eskinácznak és a bolt előtt váró kocsijához kíserte menyasszonyát. Katica azt akarta, hogy a báró szálljon be hozzá a kocsiba, de Rébusz udvarias határozottsággal tiltakozott.

— Nem kompromittálhatom önt!

Odaintett egy bérkocsit és azt mondta:

— A plébániához!

II.

Ezeket az előzményeket — folytatta Tamás pácsi az elbeszélését — utólag báró Rébusznétól, született Kelemen Katicától hallottam. A többinek már közvetetlen szemtanuja voltam.

Fiatal legény voltam, mikor ez történt és a reá következő nyarat a legendi fenyvesfürdőben töltöttem. A kis fürdőben két társaság alakult, mely halálos gyűlölettel viseltetett egymás iránt: a comme il faut-társaság és a nem comme il faut-társaság. Én, fájdalom, az előbbihez voltam kénytelen csatlakozni. Fájdalom, mondom, mert ez a társaság, amelyben két öreg nagynéném elnökkölt, épp annyira unalmas volt, mint tisztességes.

Egy nap az ebédlő verandáján új fürdővendégek jelentek meg: egy kacagó szemű, gömbölyű, csinos asszony és egy monoklis előkelő úr.

— Rébusz báró és a felesége, mondta a doktor...

Az egész fürdő lázas kíváncsisággal leste, hogy az érdekes idegenek melyik társasághoz fognak csatlakozni. Győztünk: hozzánk csatlakoztak. A báró egy nap tüzet kért tőlem a parkban, aztán beszélgetést kezdett, fél óra múlva már bemutatott a feleségének. Este megkért, hogy mutassam be a két nagynénémnek és mindegyiknek egy gyönyörű rózsaszálát nyújtott át. A nénik el voltak ragadtatva, nem győzték a báró udvariasságát és gyöngédségét magasztalni.

Bevallom, engem eleintén nem annyira a báró, mint inkább a báróné érdekelt. Melegszemű, csinos asszony volt, rettenetes módon kacér. Esténként, ha szólt a zene, rendszeren együtt táncoltuk a négyeseket, a báró ilyenkor egyik nénimet kérte táncra, hogy vizaví lehessen. Néha kirándulásokat rendeztünk, én a gyors lábú asszonynyal messzire előre kalandoztam, a férj pedig, kabátokkal és esernyőkkel megterhelve, a néniket kísérte.

Egy esős délután a báróék fogadóbeli lakásán voltam. Az asszonynyal ketten az ablakfülkében ültünk, a férj pedig egy karosszékekben lustálkodott. Hátat fordított nekünk, szokása szerint nyugodtan szivarozott. Az asszony kurtakarú nyári pongyolát viselt. Jó ideig elnéztem gömbölyű karját, aztán

vakmerően lehajoltam és megcsókoltam ... A báróné nevetett, én meg a férjére pillantottam ... Irgalmas Isten! A báró a szemben levő tükörből figyelmesen ránk nézett... Azt vártam, hogy tigrisként fog reám ugorni,—a báró azonban meg se moc-cant. Nyugodtan szívta tovább szivarját, közbe meg rejtelmes, maliciózus mosoly jelent meg ajkán.

Nekem elég volt a leckéből; másnap nem mentem el a szép asszonyhoz. Nagy meglepetésemre a báró felkeresett a verandán. Azt hittem, hogy provokálni fog.

— Jóval idősebb vagyok önnél, mondta, megfogja tehát engedni, hogy ezentul tegezzük egymást?

Megvoltam döbbenve, megvoltam indulva. Összekoccintottuk poharainkat és kezet fogtunk; Rébusz báró egy finom, gúnyos mosolyt harapott el...

Szinte megijedtem, mikor a báró másnap megint fölkeresett és mézédés mosolyával így szólt hozzám:

— Kedves Tamás barátom, egy nagy szolgálatot kérnék tőled. A báróné délután fel akar menni a Haramiakuthoz, én azonban nem kísérlhetem el, mivel fontos dolgaim vannak. Nem fogod tőle megtagadni lovagi szolgálatodat?

Bántott az a különös mosoly és zavartan dadogtam valamit.

Délután a szép asszonyt felkísértem a rengetegbe. Egyedül! Utközben szóba hoztam előtte a férjét.

— Mintaférj! mondta az asszony boldog mosolylyal.

— Talán nem szereti a bárónét?

— Imád!

— Akkor nem értem különös modorát....

— Nem érti Rébuszt, mert rendkívüli ember... Önök, közönséges férfiak, vagy bolond módon féltékenyek, vagy sértő módon közömbösek. Rébusz sem az egyik, sem a másik. Rébusz mindig olyan, amilyennek akarom... Ha akarom: lángol, — ha akarom: jéghideg... Szóval: mintaférj!

A kirándulás különben végzetes volt reám nézve, mivel utközben összetalálkoztunk Horthay Jancsival. Ez a cigányarcú, elbizakodott verekedő, tolakodó módon hozzánk szegődött és mivel azzal akartam megbüntetni, hogy nem mutattam be az asszonymnak, maga mutatta be magát.

Rébusz báróné ekkor nem úgy viselkedett, mint a legendi *comme il faut*-társaság tagjának viselkednie kellett volna, hanem kezét fogott Horthayval, sőt nevetve kijelentette, hogy már sok rosszat

hallott felőle. Mikor az ut felén voltunk, úgy vettem észre, hogy felesleges vagyok, a báróné szívesebben hallgatta Horthay impertinenciáit, mint az én elmés bókjaimat

E naptól kezdve minden megváltozott. A szép asszony nem törődött többet velem, hanem botrányos módon udvaroltatott magának Horthay Jancsival, magam pedig arra fanyalodtam, hogy a báró és a nénik hűséges kísérője lettem. Az egész fürdő a nyelvére vette a bárónét, csak a nénik, kiket Rébusz kitartó udvarlással lekenyerezett, keltek szenvedélyesen az asszony védelmére.

Schogysem tudtam megérteni Rébusz báró viselkedését. Nemcsak hogy eltúrte, de egyenesen pártfogása alá vette Horthayt. Néha dühbe jöttem, néha szólni akartam a bárónak, hogy ez nem lovagias férjhez illő eljárás. Neki kötelessége volna párbajra kényszeríteni Horthayt, — én a magam részéről szívesen szekundálnék neki... A báró azonban ehelyett pertu lett Horthayval!

Délutánonkint néha együtt ültünk a verandán. A báró ilyenkor meglehetősen szűkszavú volt, nyugodtan szívarozott és mereven bámult a leáldozó napba, mely piros tűzpontokat rajzolt a szemére. Ilyenkor hosszan el-elnéztem különös hideg arcát, és néha megdöbbenve vettem észre, hogy

valami démoni káröröm kifejezése torzítja el... Ha aztán megérezte a kutató pillantásomat, zavartan köhögött, mint akit tetten értek.

Szent-István napján történt, hogy a báróné Horthay Jancsi és egyik *comme il faut*-nagynéném kíséretében, ki a báróék iránti rajongásból már elefánszerepekre is vállalkozott, fölrandult a hegyekbe.

A báró nem tartott velük. Délben összetalálkoztam vele a parkban; sápadt volt, mintha rosszul érezné magát és nyugtalanul tudakozódott a felesége után.

— A báróné megigérte nekem, hogy délig visszajön. Fontos dolgunk van egymással. Csak nem feledkezett meg rólam?

Nem ebédelt, hanem fel-alá járt a parkban. Én a verandáról néztem és meghökkenve vettem észre, hogy a délceg férfi, kinek minden mozdulata különben oly kimért, mintha óraműre járna, meg van törve és nehézkesen, szinte zökkenve jár.

Délután egy parasztlegénynyel levelet küldött a felesége után. A legény alkonyatkor visszajött és visszahozta a levelet: az erdőkerülőktől hallotta, hogy a társaság a cseppkőbarlang felé került.

A báró ekkor már ijesztően sápadt volt.

— Talán mennél fel a lakásodra? kérdeztem részt vevően.

— Igen — a la — lakásomra...

Dadogott! Karonfogva vezettem a lakás felé, már alig tudott a lábán állani. Mikor a fogadóba értünk, odakünn elsütötték a szentistvánnapi tűzijátékot és a cselédség kirohant a kertbe. Nehezen vonszoltam fel a lépcsőn, merev karja ólom-súlylyal nehezedett a vállamra.

— Bátorság, szegény barátom! Bátorság!

— Bá-bá-bá...

A merev arcot az a démoni káröröm torzította el... Az emeleten már nem győztem tovább... Nekitámasztottam a korlátnak, hogy segítségért menjek... Alig eresztettem el, mikor mereven, mint egy seprőnyél, elvágódott, keresztülbukfencezett a korláton és pokoli dörömböléssel, fejjel lezuhant a lépcsőház kövezetére... Egy pillanatig sóbálványnya dermedve állottam, aztán levágtattam a lépcsőn... A báró ott feküdt, félszegen, kicsavart kezekkel, betört koponyával... Irtóztató látvány volt! Kezeimet tördelve borultam mellette térdre, és ekkor láttam, hogy a széthasadt fejből apró rézkerekek, acélrugók és ezüsthengerek hullanak ki... A báró feje papírmáséból való volt!

Elképzelhetik meglepetésemet és szégyene-

met! Én tehát egy közönséges automatával voltam pertu! A mi társaságunk, a comme il faut-társaság fényes gavallérja, ostoba masina volt! Most már értettem a mintaférj különös magaviseletét!

Első gondolatom az volt, hogy a dolgot el kell simítani... Ha megtudja a nem comme il faut-khada, nevetséges és óriás botrány lesz belőle...

Átnyaláboltam Rébusz bárót, mint egy lisztes zsákot és nyögve felvittem a lakására. Odakünn azalatt rakéták puffogtak és tüzes napok sisteregtek... Mikor odadobtam a terhemet a diványra, észrevettem arcán a démoni káröröm megfagyott mosolyát. Oh, most már tudtam, miért röhögött mindig ez a maliciózus masina: mulatott rajtam, aki őt urnak néztem!

E pillanatban berohant a báróné.

— A férjem! kiáltotta.

Egy rémült pillantást vetett a báróra, majd zokogva borult le reá.

— Oh, Rébusz, Rébusz! Hogy megfedekeztem rólad!

Remegő kezekkel tépte fel Rébusz nyakán az inget, aztán egy kulcsot vett ki kebléből és felhúzta mint egy órát, elálló lélegzettel várva aztán a hatást.

A báró ekkor megmozdult. Tágra nyitotta a

szemét, dühösen hadarva mondta: Rrrrrrr! Aztán visszahanyatlott a diványra — vége volt!

— Meghalt! zokogta az özvegy.

— Elromlott! mondtam.

Az asszony kétségbeesetten vetette magát a földre és zokogva tépte a haját.

— Háromszázezer forintomba volt és most oda van! És ennek én vagyok az oka! Egy évben egyszer kellett volna csak felhúzni, és én rossz asszony, még azt is elmulasztottam!

Fájdalma megindító volt, vigasztalni akartam és gyöngéden mondtam neki:

— De Katica, hisz ön vehet magának másikat! A viszonyai megengedik!

Az asszony tovább zokogott.

— Igen, vehetek magamnak, de ki tudja, milyen lesz az a másik? Hátha olyan lesz, aki öklével üti az asztalt és azt mondja: No, még egy makk! No, még egy makk! Vagy olyan, aki lenyeli a bort és a pálinkát és a szobaleányok után futkos! Ilyen tökéletes férjet nem kapok többet. Rébusz mintaférj volt!

*

Tamás bácsi befejezte az elbeszélését, aztán levonta belőle a tanulságot.

— Ime, ezt az egy mintaférjet ismertem életemben. Tökéletes szerkezetű férj volt és az ezüslakodalma napján bizonyára még úgy működött volna magát, mint az eljegyzés napján — ha az asszony minden esztendőben egyszer felhúzta volna. Hanem az asszony még ezt a fáradságot is sajnálta tőle. Mert olyan az asszony, hogy a házsártos férjének lehúzza mindennap a csizmáját is, hanem a béketűrő férje kedvéért — no de hagyjuk ezt!

Donna Sol.

arr
gor
Ol
Ör

me
lätt
pill

am
klu
hog
ele
rag
Az
vak
zab

Donna Sol!

Oly könnyen irom le ezt a nevet, pedig ha arra a fölséges, titokzatos és félelmetes fogalomra gondolok, melyet megjelöl, szomorúság fog el. Olyan hatással van rám, mint a Halál, az Élet, az Örökkévalóság rejtelmes fogalma.

Soha sem láttam Donna Sol-t a tulajdon szemmemmel és hálát adok Istenemnek, hogy nem láttam. Csak a tükörképe villant föl előttem egy pillanatra és az is majd hogy meg nem vakított.

Mert emlékszem egy szegény, szegény tükörrre, amely sokáig észrevétlenül ott függött valamelyik klub dohányzójának sarkában. A végzet úgy akarta, hogy Donna Sol ragyogó alakja egyszer a tükör elé lépett és a tükör ekkor egy pillanatra maga is ragyogni kezdett, vakítóan, mint egy égi test. Aztán elvesztette a fényét örökre és én megvakult cserepeit viszontláttam — a bolondok házában.

Nemrégiben történt, hogy a következő levelet kaptam:

Kedves barátom,

Nem tudom, nem vagyok-e szerénytelen, ha azt hiszem, hogy futólagos ismeretségünk alatt némi rokonszenvet mutattál irántam. Ha nem csalódom föltevésemben, akkor légy szíves holnap 3—4 óra közt mostani szállásomon fölkeresni. E kérésem teljesítésétől talán boldogságom és életem függ. Lakom a Forgács-féle gyógyító intézetben.

Litvay.

Megdöbbenve tettem le a levelet... A Forgács-féle intézet idegbetegек számára — bolondok háza. Sejtelmem sem volt eddig róla, hogy a szegény Litvay ott van, és nem tudtam elképzelni, hogyan került oda. Tegeztük ugyan egymást és én valaha barátomnak neveztem, de azért alig tudtam róla egyebet, mint hogy jó fiu és hogy szeret jó szivarokat szívni. Az én szememben az maradt a legjellemzőbb tulajdonsága, hogy hivatott, szakértő, mondhatnám született dohányos volt.

Mert nem minden dohányos ilyen. A legtöbb ember értelem és érzés nélkül füstöl, a legtöbbnél a dohányzás csak a fiatalkori vásottság folytatása. Vannak türelmetlen és rosszízű emberek, akik a

fogukkal harapják le a szivar végét, az ujjakkal megrepesztik a dohánylevelet és a hamut az asztal sarkához verik. Sőt vannak emberek, akik cigarettapapirossal ragasztják körül a szivart... És dühbe jönnek a barbárok, ha az elkinzott szivar oldalvást ég és megmarja a nyelvüket!

Az én Litvay barátom hivatott dohányzó volt, akinek a fogai közt a legrosszabb szivar is jól égett, valamint Paganini kezében a leghitványabb hegedű is szépen szólt. Ő rendszert hozott a szivarozásba és élvezetté nemesítette a rossz szokást. Különben szelid, hallgatag és intelligens arcú fiu volt, aki azelőtt fél éjszakán át ott ült a klubbeli dohányzó hintaszékén, vastag havannájából szakadatlanul kékes fellegeket eregetve a plafond felé.

Nemrégiben feltűnt nekem, hogy a Litvay hintaszéke üresen áll a dohányzóban. Kérdést intéztem a komornyikhoz.

— Litvay nagyságos úr már jó ideje, hogy nem jár ide... Van már egy fél éve... Azt hiszem, betegeskedik...

Sajnálkoztam a szegény fiun, aztán megfelekeztem róla. A levele megint emlékembe idézte.

Másnap kisiettem a Forgács-intézetbe. Nem szívesen járok ilyen helyen, mert mindig kellemet-

len módon eszembe jut az önkéntes mentők maliciózus jeligéje: Mindnyájunkat érhet baleset.

Az intézet jókedvű nyaralóstilusban épült ház, lombos kert közepén. A főorvos szívesen fogadott és a kerti pavillonba kalauzolt.

— Ott fogja találni a beteget. Nem kell tartania semmitől, mert szelid beteg...

Tényleg ott találtam Litvayt.

Vászonruha volt rajta és szalmakalap a fején. Mosolyogva jött felém és kezét nyújtott. Az arcán nem látszott semmi változás, csak a szürke szemének volt valami bánatos, ködös tekintete, mintha finom szivarfüst kavargna a pupillája előtt.

— Vártalak, mondta. — Köszönöm, hogy eljöttél.

Leültünk és én ösztönszerűen kivettem a szivartárcámat.

— Rágyujtasz? kérdeztem.

— Köszönöm, nem! És ha megtudod állani, arra kérnélek, hogy te se gyujts rá, mert nem szenvedhetem a dohányfüstöt...

Kevés gondolkozás után elmondta, hogy miért hívatott.

— Kissé hosszadalmas leszek, de ha rövi-

debbre fognám, attól kellene tartanom, hogy nem értesz meg.

Hallottad már hírét a kubai Detmol-cégnek? Alkalmasint nem, mert Detmol, aki a szivargyárosok királya, csak néhány angol klubnak és egy pár udvarnak szállít . . . Nem régiben megesett, hogy Detmol kubai ültetvényein olyan remek dohány termett, amelyhez foghatóról nem tudnak a szakértők. Az időjárás különös konstellációjának volt köszönhető ez a termés és meglehet, hogy ezek a konstellációk a világ végéig soha sem fognak többet így bekövetkezni. Az öreg Detmol ekkor kiválogatott a termésből egy tucat dohánylevelet és sajátkezűleg készített két szivart, azzal az utánozhatatlan művészettel, melyet soha senki sem fog tőle eltanulni.

Detmol később bevallotta, hogy mikor ezt a két szivart megteremtette, felülmulta önmagát. Az egyiket elkeresztelte Donna Sol-nak, a másikat Donna Luná-nak.

E szivarok értéke nem is fejezhető ki pénzben. Laikus ember nem tud magának fogalmat alkotni róluk. Némileg mégis meg fogsz érteni, ha azt mondom, hogy ami Shakespeare volt az írók közt, Nagy Sándor a hódítók közt, Paganini a hegedűsök közt, ami a Mont-Blanc a hegyek

közt, Páris a városok közt, ami a nap és a hold az égi testek közt, az volt Sol és Luna a szivarok közt.

Tavaly hallottam először e szivarokról, mikor az egész világsajtót bejárta a hír, hogy Detmoltól, aki Nizzában töltötte a telet, ellopták a szivarok két királynőjét. Az öreg nagy díjat tűzött ki a tolvaj kézrekerítőjének, de eredmény nélkül.

Már a nyáron történt, hogy valami szivességet tettem egy a versenyekre ide rándult angol trainernek. A trainer akkor egy szivart hozott nekem hálája jeléül.

— Tudom, hogy ön szereti a jó szivart, és ha nem sértenem meg vele, följánlanék egyet... Azt hiszem, nagyon különös fajta lehet... Egy jockey-től kaptam, nem tudom, hogy ő honnan szerezhette...

A szivar lepecsételt, vastag üvegcsőbe volt zárva, a derekán átkötött selyemszalagon e szót olvastam: Luna!

Térdeim inogni kezdtek, a hajam égnek meredt. Luna, a szivarok Shakespeare-je, a szivarok Mont-Blanc-ja, a szivarok égiteste, a kezeim közt volt...

Elszívtam Luná-t.

Előbb egy heti diétát tartottam, aztán a

kaszinó egy külön szobájában egyedül megvacsoráztam, megittam egy csésze fekete kávé és rágyújtottam Luná-ra. Vagy tiz szippantást tettem. Nem írhatom le, hogy mit éreztem. Valami nagy lelki megnyugvást éreztem, fizikai jóléttel párosulva. Boldog voltam, büszke és nyugodt; meg-nemesültem, megtisztultam ... Szerettem volna, ha a világ most megakadna és minden úgy maradna, amint van. Ne lenne se tél, se nyár, se éjszaka, se nappal és én itt ülhetnék mindig egyedül a különszobában és az idők végtelenségén át szívhatnám Luná-t ...

Mondom: vagy tiz szippantást tehettem. Ekkor valami rettenetes csörömpölés riasztott föl ábrándozásomból ... A szolga az ölembe ejtett egy csomó tárgyért ... Felugrottam a helyemről és Luna kiesett a kezemből ... Rémülten kaptam utána, de már későn volt: a szolga rátaposott a cipője sarkával ... Ott vergődött a cipő sarka alatt, fájdalmasan sercegve, összetiporva, szétmállva, megölve, megbecstelenítve ...

Litvay e szavak után elhallgatott és két tenyerébe rejtette arcát. Később megemberelte magát és szomorú, de nyugodt hangon folytatta.

— Ha végigszívhattam volna Luná-t, most nem volna semmi bajom. A lelkivilágom egy tö-

kéletes emlékekkel gazdagodott volna és az élvezőképességem skálája óriás módon megnövekedett volna. Jobb, bölcsebb és boldogabb ember volnék ma. Így azonban csak egy rettenetes diszakkord emléke él bennem, mely folyton vad rezgésben tartja az idegeimet. Mintha télen a meleg ágyból jeges vízbe dobának és mintha ráadásul ezer kés hegyével nyikorogva végigszántának ezer porcelán tányéron... Ez a félelmetes zürzavar az idegeimben meg fog ölni, ha nem segítesz rajtam...

— És hogyan segíthetnék rajtad? kérdeztem elcsodálkozva.

A beteg hosszan tekintett rám, a szemeiben csodálatos tűz égett.

— Ha megszerzed nekem Sol-t! Mert lehet, hogy az, aki ellopta, nem szívta még el. Keresd, kutasd, köröztesd a lapokban... Csak Sol tudná velem elfeledtetni Luná-t. Ő még dicsőbb, még fenségesebb, még magasztosabb az iker-testvérénél... Ő, csak ő adhatja nekem vissza a békét és a boldogságot...

— Talán megpróbálnád másféle szivarral? szóltam, a zsebemben levő magyar királyiak után nyúlva.

— Nem! kiáltotta dühösen a beteg. — Utálok, megvetek minden szivart, csak Sol-t akarom, Sol-t!

A főorvos hozzánk lépett és egy sokat mondó pillantást vetett rám; én sietve bucsuztam el a betegtől. Előbb megígértem neki, hogy keresni fogom a szivarok királynőjét és ha megtalálom, elhozom neki.

A kert kapujában még egyszer visszafordultam. A beteg fölemelte két karját a verőfényes ég felé.

— Sol-t akarom! Hozzátok nekem Sol-t!

Elszomorodva értem ki az utcára és elhatároztam, hogy nem törődöm Sol-lal. Minek is? Ha megszerezhetném Litvainak, ami pedig nem valószínű, tíz perc alatt mégis elfüstölné. Boldogság ez? Ámbár — ha így vesszük — amit más emberek boldogságnak neveznek, az néha még annyi ideig sem ég, mint egy jóféle szivar...

Szir
A l
Bár
Don

TARTALOM.

	Oldal
Szírusz	5
A láp virága	87
Báró Rébusz	215
Donna Sol	233

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten.

RÁKOSI VIKTOR (Sipulusz)

Zuboly, Gyalu és Társai

Ára 1 frt 50 kr. — Diszkrétésben 2 frt 50 kr.

Rákosi Viktor (Sipulusz) ragyogó humorával és frappáns ötleteivel keltett feltűnést és ma a legolvasottabb írók egyike. Számos kacagtató ötlete mint *sipulesque* átment a közforgalomba s egy sereg ember utánozza őt. Természetesen csak a hangját tudják utánozni, a tartalma és genije nélkül. Mert Sipulusz tréfás hangja mögött komoly célzat rejlik. A felszégéseket teszi nevetségessé, humorja szatirával vegyül, csak hogy szatirája is nevetető, nem kesernyős. S a mi ezt a talentumot még vonzóbbá teszi, az az egyszerű, minden affektálástól ment hangja. Semmi keresettség, semmi üres forma, semmi ünnepeles nagyképű pose. Azért is oly közvetlen munkálatainak, ötleteinek, sipuluszi gondolatainak a hatása.

Szomaházy István

HUSZONNÉGY ÓRA

Ára 1 frt 50 kr. — Diszkrétésben 2 frt 40 kr.

Szomaházy István már évek óta *vasárnapi* tárczaírója a lapoknak. Ez a díszes jelző körülbelül annyit jelent, hogy tárczacikkelyei és novellái, a melyek mindig finomak és elmések, főképpen az olvasó közönség gourmand részére számítanak. Elbeszéléseiben nemcsak témái újak, hanem előadásának formája is eredeti. *Lipótvárosi* történetei, a melyeket *Faubourg St. Leopold* gyűjtő ezim alá foglal össze, egészen új genrét jelentenek a magyar literatúrában. Könnyed stylus, izlés s finom pszichológia: ezeknek a tulajdonságoknak köszönheti Szomaházy, hogy nevét jelenleg a legismertebb és a legkitünőbb novella-íróinkkal együtt emlegetik. *Huszonnégy óra* ezimű novella-kötete körülbelül legjava mindannak, a mit az utolsó tíz esztendőben produkált.

✻ Singer és Wolfner kiadása Budapesten. ✻

BRÓDY SÁNDOR

összes munkái.

A modern magyar irodalomnak alig van érdekesebb alakja, mint Bródy Sándor. Jóformán még az ifjúkor határain sincs túl, de már is mester lélektani megfigyeléseiben. Az ő művei psychologia, finomság dolgában ritkítják párjukat, de a mellett minden izükben érdekfeszítők és költőiek. Már az a körülmény is, hogy némely kötete már a harmadik kiadásban jelent meg, dacára annak, hogy írói pályafutása nem tesz ki egy tuczat esztendő, mutatja hogy mennyire kedveli őt a közönség. Összes művei most jelentek meg egyöntetű, diszes, de a mellett olcsó kiadásban. Aki az írói egyéniség előkelőségét, ragyogó fantáziával, hatalmas jellemzési képességgel és finom lélektani részletezéssel egybekötve szereti látni, vegye meg

Bródy Sándor műveit.

Kétlelkű asszony	—80
Apró regények	1.40
Két szőke asszony	—80
Színészvér	1.40
Éjszakák	—80
Don Quixotte kisasszony	2.—
Rejtelmek	1.40
Emberek	—80
Nyomor	—80
Faust orvos	—80
Hófehérke	—80

HERCZEG FERENCZ lapja

Uj Idők.

Az *Uj Idők* szépirodalmi, művészeti és társadalmi lap lesz, mely hetenkint egyszer jelenik meg, két ivnyi terjedelemben és illusztrálva. *Előkelő, modern* és mindenek fölött *magyar* családi lapot akarunk az olvasó kezébe adni.

A lap első helyen érdekes magyar *regényeket* és *elbesszéléseket* fog közölni, kiváló művészek illusztrációival.

Társadalmi-, irodalmi- és művészeti cikkeinkből olvasóink hű képét fogják nyerni a kulturális mozgalmaknak, — Különös gondot fordítunk majd *vegyes* tartalmú rovataink szerkesztésére, amelyekben olvasóink hasznos és mulattató apróságokat fognak találni. — Lesz reá gondunk, hogy olvasónőinknek *dívatkérdésekben* adott felvilágosításainkkal is szolgálatot tehessünk.

A mi az *illusztrációkat* illeti, igyekezni fogunk, hogy az *Uj Idők* művészi kiállítása dolgában méltó versenytársa lehessen a külföldi előkelő képes lapoknak.

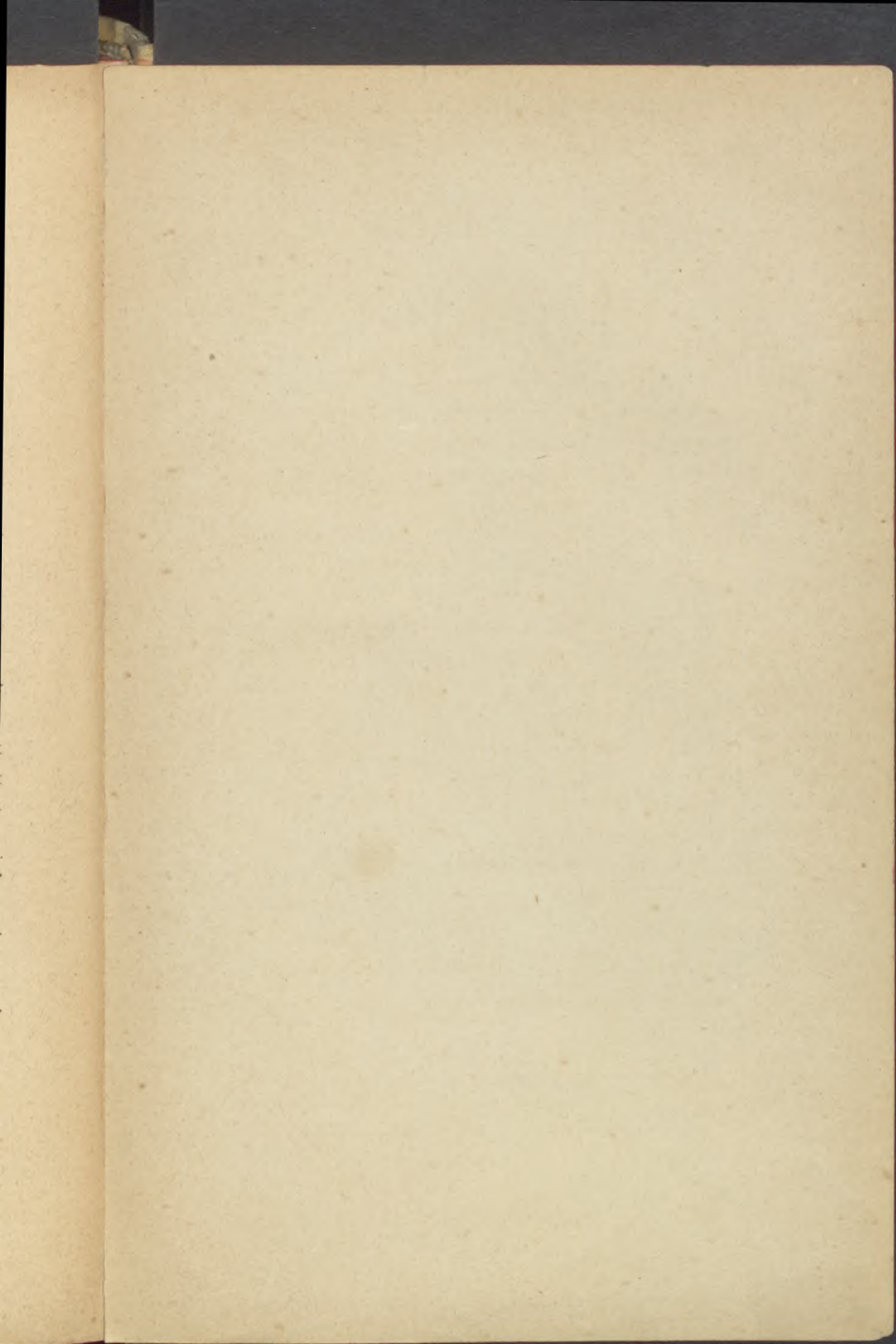
Az Uj Idők előfizetési ára:

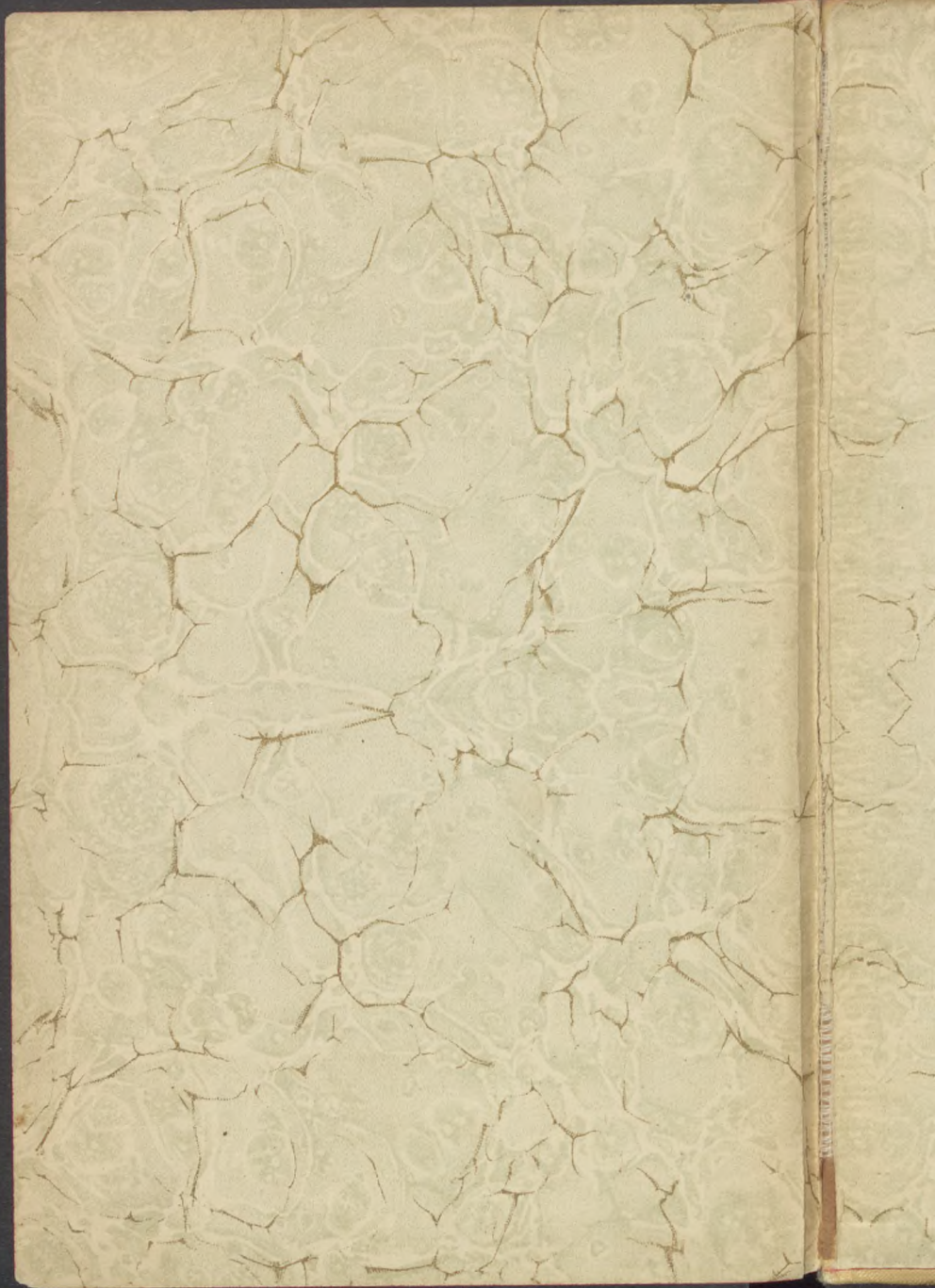
Negyedévre 2 forint. — Egész évre 8 forint.

Az Uj Idők kiadóhivatala

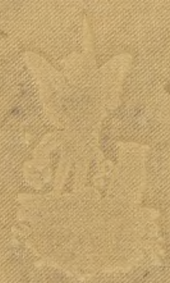
Budapesten, Andrásy-ut 10.

Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

ALASKA

THE

STATE

OF

ALASKA

